

Траг Ниш

*Нацрт Плана развоја
Трага Ниша за период*

2021 - 2027.

Ниш, децембар 2020.

**Нацрт Плана развоја града Ниша за
период 2021. - 2027.**

Садржај

Листа скраћеница.....	1
1. Увод.....	2
1.1. Контекст Плана развоја града Ниша 2021–2027	5
1.2. Процес израде.....	5
2. Географски положај и природне карактеристике града Ниша.....	7
2.1. Природне карактеристике.....	8
2.2. Климатске карактеристике.....	9
3. Демографска анализа – анализа становништва за период од 2011. до 2019. године.....	12
3.1. образовање.....	18
3.1.1. Основно образовање.....	20
3.1.2. Средње образовање.....	21
3.1.3. Високо образовање.....	21
4. Економија.....	22
4.1. Конкурентност.....	22
4.2. Инвестиције.....	22
4.3. Привреда.....	23
4.3.1. Индустрија.....	24
4.3.2. Реализовани инвестициони пројекти.....	25
4.3.3. Изградња Научно технолошког парка Ниш.....	27
4.4. Пољопривреда.....	28
4.5. Грађевинарство.....	30
4.5.1. Пословне локације.....	30
4.6. Туризам.....	32
4.7. Структура и функције локалне самоуправе у Србији и граду Нишу.....	33
4.8. Одговорности града Ниша.....	35
4.9. Финансијска анализа.....	36
5. Финансијски показатељи ЈКП на територији града Ниша.....	40
6. Простор и урбани развој.....	41
7. Енергетика.....	44
7.1. Снабдевање електричном енергијом.....	44
7.1.1. Јавна расвета.....	44
7.1.2. Хидроелектрена.....	45
7.1.3. Топлотна енергија.....	45
7.1.4. Гасификација.....	46
8. Заштита животне средине.....	47

8.1. Водоснабдеање.....	47
8.1.1. Квалитет воде за пиће	47
8.1.2. Воде	47
8.1.3. Површинске воде.....	48
8.1.4. Подземне воде.....	48
8.1.5. Термоминералне воде	48
8.1.6. Атмосферске воде	48
8.2. Отпадне воде	49
8.3. Квалитет ваздуха	50
8.4. Отпад	52
9. Саобраћајна инфраструктура	54
9.1. Друмски саобраћај.....	54
9.2. Ваздушни саобраћај.....	55
9.3. Главна железничка станица.....	56
9.3.1. Јавни превоз.....	58
10. Омладина.....	59
11. Култура.....	60
11.1. Стање културе.....	60
11.2. Заштићена подручја града Ниша.....	61
11.3. Спорт.....	62
12. Социјална заштита.....	64
13. Здравствена заштита	67
14. Мањине.....	70
15. SWOT анализа.....	72
15.1. SWOT анализа Економског развоја.....	73
15.2. SWOT Анализа Животне средине	74
15.3. SWOT анализа Друштвеног развоја.....	75
15.4. Идентификација потреба.....	76
16. Визија климатски неутралног Града Ниша.....	78
17. Развојни правци ниско–угљеничног климатски неутралног Града Ниша.....	83
17.1. Приоритетни циљеви Града Ниша	84
17.2. Дефинисање мера и акција у складу са приоритетним правцима развоја	88
17.2.1. Развојни правац Економски развој	89
17.2.2. Развојни правац: Територијални развој и заштита животне средине	93
17.2.3. Развојни правац Друштвени развој	97
17.2.4. Развојни правац Управљање	100
18. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја	103

Списак слика

Слика 1. Фазе израде планова ЈЛС.	6
Слика 2. Нишавски округ.....	8
Слика 3. Промена броја становника по годинама	12
Слика 4. Учешће становника по старосним групама у 2019. години.....	14
Слика 5. Промена просечне старости становништва за период од 2011. до 2019. године.....	14
Слика 6. Промене у стопи наталитета и морталитета за период од 10 година	15
Слика 7. Промена индекса старења и стопе природног прираштаја за период од 10 година.....	15
Слика 8. Стање незапослених лица на 1000 становника у односу на републички просек.....	16
Слика 9. Незапослена лица према образовању.....	17
Слика 10. Промена пријављених незапослених са потребама за запошљавање (плави стубови) и пријављене потребе на 100 незапослених лица (црвени стубови)	17
Слика 11. Становништво старости 15 и више година према школској спреми и полу, 2011. (%).....	18
Слика 12. Неписмена лица преко 10 година старости	19
Слика 13. Ученици који завршавају средњу школу по полу и по типу средње школе, 2019.	21
Слика 14. Остварене инвестиције по делатностима (у хиљ. РСД)	23
Слика 15. Промена у броју привредних друштава и предузетника.....	23
Слика 16. Промена укупног извоза за период од 2011. до 2019. године	24
Слика 17. Индекс индустријске производње.....	25
Слика 18. Специјална или мешовита пољопривредна газдинства по примарним пољопривредним активностима	28
Слика 19. Број изграђених станова по годинама.....	30
Слика 20. Промена броја доласка туриста за период од 2011. до 2019. године	33
Слика 21. Промене у Јавном дугу града Ниша.....	37
Слика 22. Промене у Јавном дугу града Крагујевца	37
Слика 23. Промене у Јавном дугу града Новог Сада	38
Слика 24. Промене у Јавном дугу града Новом Саду.....	38
Слика 25. Учешће расхода према делатностима.....	39
Слика 26. Структурна оцена квалитета ваздуха у агломерацији Ниш у периоду 2015–2019. године.....	51
Слика 27. Извор: Европска комисија - Транс-европска транспортна мрежа.....	54
Слика 28. Визуелни приказ промене броја путника за период од 1986. до 2018. године.....	56
Слика 29. Промена броја корисника новчане социјалне помоћи.....	65
Слика 30. Број пријављених случајева насиља према женама.....	66
Слика 31. Предложени циљеви одрживог развоја	85
Слика 32. Стабло приоритених циљева Плана развоја Града Ниша.....	88

Списак табела

Табела 1. Промене становништва према узрасту од 2011. до 2019. године.....	13
Табела 2. Промена радно способног становништва према узрасту.....	13
Табела 3. Промене у незапослености становништва за период од 2011. до 2019. године.....	16
Табела 4. Промене просечних зарада и пензија, за период од 2011. до 2019. године ...	18
Табела 5. Подаци за период од 2011. до 2019. године, у предшколском образовању ...	20
Табела 6. Промене у броју основних школа и ученика основних школа за период од 2011. до 2019. године.....	20
Табела 7. Промена броја средњих школа и ученика средњих школа за период од 2011. до 2019. године.....	21
Табела 8. Промена у броју студената и дипломираних за период од 2011. до 2019. године.....	21
Табела 9. Промена основних индикатора привреде за период од 2011. до 2019. године.....	24
Табела 10. Индикатори пољопривреде.....	28
Табела 11. Количина грла стоке.....	29
Табела 12. Промена у финансијским индикаторима ЈЛС за период од 2011. до 2019. године.....	36
Табела 13. Финансијски индикатори ЈКП града Ниша.....	40
Табела 14. Постојеће и планирано стање површине земљишта.....	41
Табела 15. Промена у индикаторима вода и отпадних вода за период од 2011. до 2019. године.....	49
Табела 16. Састав и количина депоновог отпада на депонију у 2019. години.....	52
Табела 17. Промена у дужини путева за период од 2010. до 2018. године.....	55
Табела 18. Промена у броју летова од 2009. до 2018. године.....	56
Табела 19. Промене у индикаторима социјалне заштите за период од 2011. до 2019. године.....	64
Табела 20. Промене у индикаторима социјалне заштите за период од 2011-2019. године.....	65
Табела 21. Промена у пријављеним случајевима насиља за период од 2011-2019. године.....	66
Табела 22. Народи на територији града Ниша.....	70

Листа скраћеница

- ЕУ – Европска унија
- ЈЛС – Јединица локалне самоуправе
- ЦОР- Циљеви одрживог развоја
- АД – Акционарско друштво
- ДОО – Друштво са ограниченом одговорношћу
- ЈП – Јавно предузеће
- ПДР – План детаљне регулације
- ЈКП- Јавно комунално предузеће
- ПУ – Полицијска управа
- ЈП – Јавно предузеће
- РРА – Регионална развојна агенција
- РС – Република Србија
- SWOT - Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats – снаге, слабости, прилике, претње
- ГО – Градска општина
- НТП – Научно технолошки парк
- ГИЦ – Географско информациони систем

1. Увод

Градско веће града Ниша донело је 23.09.2020. године Решење бр. 740-2/2020-03 којим се покрене поступак израде Плана развоја града Ниша за период 2021-2027.

Градоначелница Града Ниша Драгана Сотировски је 30.10.2020. године, на основу наведеног Решења, донела Решење бр. 3420/2020-01 о формирању Координационог тима за израду Плана развоја града Ниша за период 2021-2027. године.

У складу са наведеним решењима, донета су и Решења о формирању радних тимова и подтимова за стратешке области, у оквиру четири стратешка правца дефинисана Ревизијом Стратегије развоја Града Ниша за период 2009–2020: Територија, инфраструктура и окружење, Развој економије и пословања, Друштвени развој и Управљање.

Координациони тим, радне групе и радни подтимови окупили су велики број стручњака и експерата у наведеним областима, који су кроз већи број радних састанака формулисали нацрт Плана развоја града Ниша за период 2021–2027.

План развој града не може се успешно спроводити уколико не буду укључена сва три сектора: јавни, цивилни и приватни, али и грађани као појединци. Надлежне институције и партнери у спровођењу сматрају се одговорним институцијама за планирање, координацију и праћење спровођења специфичних пројеката и активности које ће укључивати шири спектар заинтересованих страна.

План развоја града Ниша за период 2021–2027, израђен је уз учешће представника јавног, приватног и цивилног сектора: функционера, чланова Градског већа, начелника управа и служби Града Ниша, руководиоца унутрашњих организационих јединица, директора и стручњака из јавних предузећа и установа, представника Универзитета и неколико факултета у Нишу, представника Регионалне привредне коморе, удружења привредника, организација цивилног друштва и истакнутих представника стручне јавности.

Имајући у виду да је План развоја града Ниша за период 2021–2027 мултисекторски стратешки документ и да је један од услова за његову успешну примену усаглашеност са осталим (секторским) стратегијама и плановима, посебна пажња је поклоњена хоризонталној и вертикалној усаглашености и повезаности са осталим документима.

План развоја града Ниша за период 2021–2027 је плански документ којим се усмерава интегрални развој града са високо квалитетним општим условима окружења – просторно–физичким, друштвеним, економским, инфраструктурним и институционалним. На тај начин би се Нишу обезбедила позиција изврности, на основу које би град постао конкурентан на регионалном нивоу и нудио квалитет живота који се може поредити са напредним европским градовима сличне величине.

Развој Ниша значи и остваривање равномерног регионалног и макрорегионалног развоја. Обезбеђујући неопходне ресурсе, Град Ниш доприноси, не само локалном, већ и развоју региона, а у крајњој инстанци привредном развоју целе земље.

Овим планом дефинисани су основни стратешки правци развоја, са ослоном на локални контекст и ендogene потенцијале, те стварање повољних услова у различитим секторима. План развоја има временски хоризонт до 2027. године.

Привредна комора Србије, Центар за циркуларну економију уз подршку EIT Climate-KIC, имплементира пројекат под називом „Будући градови југоситочне Европе”. Циљ пројекта јесте убрзавање и олакшавање системских промена кроз иновације како би се постигао бољи квалитет живота грађана и дубока декарбонизација у областима људских активности које имају критичан ефекат на емисију гасова са ефектом стаклене баште.

Захваљујући пројекту „Будући градови југоисточне Европе”, креирање Плана развоја града Ниша 2021–2027. урађено је уз подршку EIT Climate-KIC.

Град Ниш је одлучио да системску трансформацију друштва започне системским формалним променама кроз процес планирања развоја и интегрисање принципа пројекта „Будући градови југоисточне Европе” у документ План развоја града Ниша за период 2021–2027.

У процесу израде Плана развоја града Ниша за период 2021–2027, кроз консултације су укључене све релевантне заинтересоване стране и циљне групе. Консултацијама је обезбеђена размена информација и дат допринос стварању јасне слике о томе како заинтересоване стране и циљне групе виде и оцењују одређени проблем, односно, у овом случају, какав је њихов став о вођењу јавне политике локалног развоја у граду.

Чињеница је да је спровођење консултација захтевало додатне ресурсе и време координационог тима Града Ниша, али оне су истовремено и суштински гарант да је План развоја града Ниша за период 2021–2027 препознат и прихваћен од стране локалне заједнице у чијем се интересу и доноси.

Обзиром да је процес израде Плана захтевао снажну партиципацију грађана и јавне консултације у сваком од предвиђених корака у изради Плана, и како би се осигурало да се приликом израде Плана обезбеди интегрисање става јавности у процес израде документа за потребе укључивања грађана формиран је такозвани „ДА” тим који је дефинисао и у потпуности реализовао процес укључивања грађана у израду План развоја града Ниша за период 2021-2027. У складу са информационо-комуникационим могућностима за изградњу система који се заснива на активном учешћу јавности и грађана у развој града, подручја и заједница, „ДА” тим је припремио и имплементирао комуникациони план. План је дефинисан и имплементиран на основним принципима и контексту изградње система партиципације са циљем повећања учешћа јавности у креирању политика. Ово је имало за последицу прагматичну и нормативну перспективу. Посматрајући из угла прагматичне перспективе, сматра се да учешће побољшава квалитет одлука, док је са нормативне тачке гледишта учешће неопходно

како би се процес доношења одлука учинио демократичнијим, а дефинисане политике биле засноване на реалним потребама јавности. Посматрајући са аспекта одрживости, добро је постићи синергију знања, искуства и стручности шире заједнице у решавању сложених и свеобухватних социјалних и развојних питања и проблема.

Полазећи од визионарске мисли Градоначелнице Драгане Сотировски *„Град Ниш треба да постане ниско–угљенична климатски неутрална раскрсница и место сусрета људи, идеја, културе и традиција; регионални економски, универзитетски, здравствени, спортски и туристички лидер; у којем је достигнут висок квалитет живота за све грађане”*. Будући да је ово амбициозна визија, треба утврдити да ли у Нишу постоје услови да би се та визија остварила и, ако постоје, какве акције треба предузети. Извршене су процене изводљивости високо постављених циљева.

Детаљна анализа снага и слабости привредног, социјалног и територијалног контекста Ниша извршена је уз помоћ SWOT анализе. Ове анализе показале су, с једне стране, стање опште слабости привредног и друштвеног контекста, као и неразвијеност система инфраструктуре. С друге стране, регистровани су велики потенцијали у области животне средине, културе и локација појединачно, који би омогућили креирање политика развоја града.

Анализа потенцијала и критичних тачака утврђених „ex-post” анализом, полазна је основа за дефинисање система стратешких праваца развоја, акција и пројеката неопходних за постизање визије. Резултат „ex-ante” анализе је закључак да у периоду од седам година треба унапредити опште услове животне средине – физичке, социјалне, економске и инфраструктурне. План развоја града Ниша 2021–2027 има за циљ да дефинише предуслове како би град постао конкурентан, не само на регионалном нивоу, већ да би нудио квалитет живота који се може поредити са најнапреднијим европским градовима сличне величине. У том смислу, правци развоја треба да буду усредсређени на контекстуалне аспекте и на стварање повољних услова у различито дефинисаним секторима. У тексту који следи образложене су спроведене анализе и детаљно су објашњени различити предложени правци развоја.

Најтежи део посла почиње управо онда када се заврши дефинисање заједничке визије и израде Плана развоја града Ниша 2021–2027. Од тог тренутка почиње акција која би се могла дефинисати као право планско управљање и без које би сви досадашњи напори били узалудни.

Досадашњи развој града Ниша био је заснован на Стратегији развоја града Ниша 2007. године и Ревизији Стратегије града Ниша 2009–2020 са Оперативним планом 2010. године као кровним стратешким документима. Истовремено је усвојен и Акциони план одрживог развоја града Ниша 2010–2014, као плански документ града за реализацију утврђених стратешких приоритета и циљева. У оквиру Акционог плана 2015–2020 дефинисани су институционални оквири за његово спровођење, као и реални извори финансирања и оквири средстава неопходних за реализацију.

Стратегија развоја, као и ревизија са Оперативним планом урађена је уз техничку помоћ Програма UN–НАВИТАТ, док је Акциони план урађен уз техничку помоћ Програма „Exchange 2”. Методолошки поступак који је примењен у изради ова два документа, верификован је у стручној међународној јавности као партиципативни процес, уз ангажовање великог броја заинтересованих страна.

1.1. Контекст Плана развоја града Ниша 2021–2027

План развоја локалне самоуправе је, у складу са Законом о планском систему, плански документ најширег обухвата и највишег значаја за јединице локалне самоуправе (ЈЛС). Закон прописује обавезу ЈЛС да израде и усвоје своје планове развоја до 1. јануара 2021. године.

План развоја ЈЛС је дугорочни документ развојног планирања који за период од најмање седам година усваја Скупштина ЈЛС, а на предлог надлежног извршног органа ЈЛС. План развоја ЈЛС, према Закону, садржи преглед и анализу постојећег стања, визију односно жељено стање, приоритетне циљеве развоја који се желе постићи, као и преглед и кратак опис одговарајућих мера, које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним планом јединице локалне самоуправе.

Предложене мере се детаљније разрађују средњорочним планом јединице локалне самоуправе и документима јавне политике, док је ЈЛС обавезна да годишњи извештај о спровођењу плана развоја ЈЛС припрема у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана. Истеком сваке треће календарске године од доношења, градско веће ЈЛС утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења плана развоја, који подноси на усвајање скупштини јединице локалне самоуправе, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

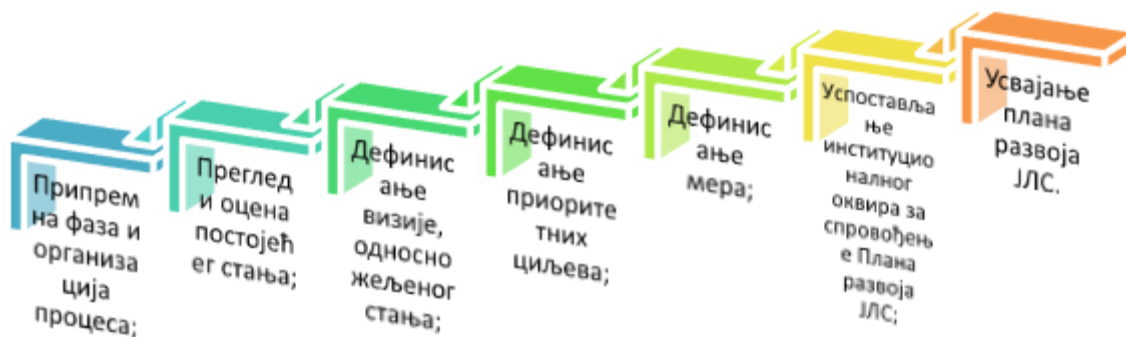
Приликом израде Плана ЈЛС је дужна да води рачуна о његовој усклађености и са планским документима донетим на републичком нивоу, водећи рачуна о изворним надлежностима ЈЛС у домену планирања, прописаних Уставом и законом. Урбани развој директно је повезан са одрживим економским растом и развојем, рационалним коришћењем земљишта, демографским променама и становањем, саобраћајем и техничком инфраструктуром, животном средином, културним наслеђем и свим осталим областима које су у надлежности ЈЛС. Стога је посебно важна усклађеност развојног плана ЈЛС са Просторним планом ЈЛС.

1.2. Процес израде

Процес израде Плана развоја спроведен је кроз следеће главне фазе:

1. Припремна фаза и организација процеса;
2. Преглед и оцена постојећег стања;
3. Дефинисање визије, односно жељеног стања;
4. Дефинисање приоритетних циљева;
5. Дефинисање мера;

6. Успостављање институционалног оквира за спровођење Плана развоја ЈЛС;
7. Усвајање плана развоја ЈЛС.

Слика 1. Фазе израде планова ЈЛС.

2. Географски положај и природне карактеристике града Ниша

Ниш је један од најстаријих градова на Балкану познат као „Капија” Истока и Запада, због свог географског положаја. Наиме, град се налази на раскршћу путева Западне Европе са Блиским истоком и Грчком. Ниш је трећи по величини град у Србији и један је од најстаријих градова на Балкану. Према последњем попису из 2011. године у Нишу је живело 260.237 становника. Ниш лежи на реци Нишави по којој је добио име. Према предању „Nais” и „Naissus” значи Вилин Град, а то је веза са келтским пореклом имена и легендом о вили Наиси по којој река „Navissos” добила име. Ниш је био административни, војни и трговински центар различитих држава и царстава којима је, током своје дуге историје, припадао.

Повезаност Ниша и остатка света, није само путем друмског и железничког саобраћаја, него и са ваздушним саобраћајем преко аеродрома „Константин Велики”. Ниш је на много начина познат изван граница наше земље, модеран је и све више европски облик града. Naissus или Nissa је родно место римског цара Константина Великог. Постоји археолошки локалитет царске палате са римским купатилима и импресивним подним мозаиком, а због тога се Ниш данас назива и империјалним градом.

Град Ниш, као трећи град у Србији броји више од 260.237 становника, што чини 3,3% становништва Републике Србије и уједно 69,15% становника Нишавског округа. Град Ниш броји пет градских општина: ГО Палилула, ГО Медијана, ГО Црвени Крст, ГО Нишка Бања и ГО Пантелеј. Град Ниш је уједно и административни центар Нишавског округа и регионални центар југоисточне Србије. Ниш се налази у I степену развијености општина, што значи изнад просека развијености општина.

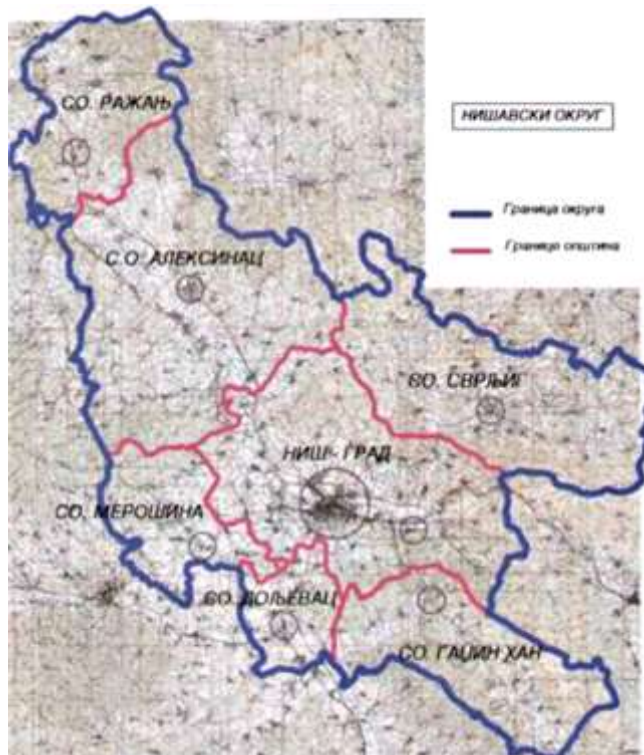
Површина града је 597 км² (око 0,7% површине Србије и 21,8% површине Нишавског округа). Ниш је раскрсница балканских и европских путева. Кроз територију града пролазе аутопут и железничка пруга који повезују север и југ Србије. Из Ниша се одваја крак аутопута и железничке пруге који води ка источној Србији и граници са Републиком Бугарском. Важни регионални путеви и железничке пруге воде из Ниша ка Копаонику, Новом Пазару и Црној Гори, Косову и Метохији, Зајечару и Неготинској крајини. Два важна правца европске транспортне мреже: Коридор 10 (Салзбург – Љубљана – Загреб – Београд – Ниш – Скопље – Велес – Солун).

На територији Града Ниша налази се и међународни аеродром „Константин Велики” који ваздушном линијом спаја Ниш са остатком света.

Осим општина које припадају Нишавском округу (Алексинач, Гаџин Хан, Дољевац, Мерошина, Ражањ и Сврљиг), Нишу гравитира и читава јужна (Топлички, Јабланички и

Пчињски округ) и источна Србија (Зајечарски, Борски, Пиротски округ), тј., регион у коме живи око милион становника.

Ниш спада међу развијене градове Србије. Он је индустријски и туристички центар од националног значаја и један од највећих здравствених, образовних и културних центара у Србији.

Слика 2. Нишавски округ.

2.1. Природне карактеристике

Подручје града Ниша се налази у југоисточном делу Србије, на ушћу реке Нишаве у Јужну Мораву, између огранака Сврљишких планина, Суве планине и Јастрепца. Заузима централни положај у оквиру Нишавског округа, између $43^{\circ}15'$ и $43^{\circ}30'$ северне и $21^{\circ}49'$ и $22^{\circ}13'$ источне географске ширине. Рељеф овог подручја карактерише комбинација брдско-планинског карактера на северу и југу и равничарског карактера у централном делу подручја. Геолошко-морфолошка структура овог подручја је једна од основних његових карактеристика.

На северу и истоку преовлађују стене типа мезозојских кречњака, а на југу и западу метаморфне стене. Подручје је правцем северозапад–југоисток пресечено балканско–родопском тектонском дислокацијом. Нишко подручје карактеришу разноврсни природни потенцијали, као што су пољопривредно земљиште, шуме, воде и природне реткости и вредности. Све воде простора (подземне и површинске) представљају изузетан потенцијал, али је приметан недостатак акумулација. Површинске воде се, нажалост, у великој мери загађују али су воде планинских извора изузетног квалитета.

Геотермални извори, којих на овом подручју има, представљају изузетан потенцијал у погледу пружања могућности унапређења постојеће бањске понуде и коришћења у

термоенергетске сврхе. Од природних вредности најзначајније су Церјанска пећина, пећине и јаме Сићева, Миљковачки кањон, кањон у Селичевици, парк природе Сићевачка клисура и резерват природе Јелашничка клисура, врела у Сићеву и Горњој Студени, Срећково врело код села Каменица, Прозорац у Јелашничкој клисури и друго.

2.2. Климатске карактеристике

Утицаји климатских промена на светску економију и друштво већ су видљиви. Очекиване промене климе изазваће низ нових лоших последица по друштво и његов развој. Међу најнегативнијим, директним последицама промена климе, јесте пораст температура. Све топлија клима утиче на здравље и живот људи, али и на пољопривредну и производњу енергије, на све чешће појаве шумских пожара и др.

С друге стране, јаке падавине изазивају поплаве, клизишта и одроне. То директно угрожава људске животе и имовину, али и сигурност снабдевања, као и могућност да се дође до хране, воде и енергије.

Кад је реч о утицају климатских промена на друштво и економију Србије, значајни су утицаји на различите секторе и системе, па не треба занемарити потребу за прилагођавањем на измењене климатске услове и смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште (Greenhouse gas – GHG). Имајући у виду те аспекте треба планирати развој, јер је то начин да се обезбеди одрживост планирања и инвестиција, али и конкурентност српске привреде.

Да је неопходно рачунати на промену климе при планирању секторског развоја и инфраструктуре, јасно је и кад се има у виду да су укупне материјалне штете изазване екстремним климатским и временским условима у Србији, само од 2000. до 2015, веће од пет милијарди евра, а да је више од 70% губитака повезано са сушом и високим температурама. Други главни узрок значајних губитака су поплаве. Оне су само у 2014. години проузроковале огромне штете и према проценама, за опоравак ће бити потребно 1,35 милијарди евра.

Очекује се да ће температуре и даље да расту. Такође, треба рачунати на то да ће током лета бити мање падавина, али и да ће их бити више током осталих годишњих доба. Та очекивања, као и интензивирање других екстремних услова, јасно говоре да ће негативне последице промене климе бити све израженије.

Студија у наставку приказује последице ових промена, односно различитих сценарија раста глобалне средње температуре до краја века. Последице су приказане кроз очекивано смањење Бруто домаћег производа због глобалног загревања, полазећи од четири различита IPCC сценарија (RCP 2.6, RCP 4.5, RCP 6 и RCP 8.5) која значе четири различита пораста средње глобалне температуре до краја века (1°C, 2°C, 3°C и 4°C). Студија приказује и издатке за здравствени систем, изгубљене сате рада услед топлотних таласа, али и смањења БДП–а услед смањења протока воде и доступности воде за пиће, смањења приноса житарица, смањења производње струје и смањења производње у шумарској делатности због глобалног загревања.

У случају пораста средње глобалне температуре за 2°C, српски БДП ће бити 242,760 милијарди долара мањи до краја века од пројектованог без промена климе, само због губитака приноса у пољопривредној производњи житарица. При порасту температуре од 2°C, услед пада производње струје, може да се очекује смањење БДП-а за 8,567 до 2040, односно за 183,875 у другој половини века, што значи да би српска привреда од 2020. до краја века остала без 192,442 милијарди долара, због смањења производње у шумарској делатности 216,247 милијарди долара.

Тако је утицај раста средње глобалне температуре на укупну вредност БДП-а различит у зависности од сценарија раста. Чак и минимални раст температуре доводи до великих губитака у привреди, односно смањења укупног БДП у односу на потенцијални, који би био остварен да нема глобалног загревања, обухватајући све делатности које су погођене порастом температуре¹.

Клима града Ниша може се описати као умерено континентална са мање или више израженим локалним карактеристикама. Изражена су сва четири годишња доба. Најтоплије је лето са средњом сезонском температуром од 21°C до 22°C. Јул је најтоплији месец са средњом месечном температуром између 20°C и 23°C, док је на планинама средња јулска температура од 13°C до 17°C. Најхладнији месец је јануар са средњом температуром ваздуха на већини станица од 0°C до 1°C, а на планинама до 4,5°C.

Према званичним подацима, између 1950. и 2017. Године, 9 од 10 најтоплијих година забележено је после 2000. Просечно најтоплија година је била 2014. за којом следи 2015. У начелу, број сушних дана у години и сушних година константно расте.

У периоду 1998–2017, средња годишња температура била је већа на целој територији града Ниша за 0,5°C до 1,5°C у односу на вредност између 1961. и 1990. У периоду 2008 – 2017, средња годишња температура била је већа за 1,5°C у односу на вредност између 1961. и 1990.

Републички хидрометеоролошки завод Србије у јануару 2019. године је званично прогласио 2018. годину за најтоплију годину у Србији, од кад постоје осматрања².

Тренд раста средње температуре у Србији је три пута већи од тренда раста средње глобалне температуре и средње глобалне температуре копна.

Између 1998. и 2017. године највише падавина у Србији било је 2014, док је најмање падавина у том периоду забележено 2000. У поређењу са периодом између 1961. и 2000. године, 2014. године било је 40% више падавина. Насупрот томе, у години са најмање падавина, 2000, пало је 40% мање него током последње четири деценије прошлог века. У овом периоду такође је примећена промена у прерасподели падавина током године, са изразитим смањењем укупних падавина током летње сезоне (јун–август).

¹ Студија о социо-економским аспектима климатских промена у Републици Србији, Издавач:Програм Уједињених нација за развој.

² <http://www.hidmet.gov.rs/podaci/meteorologija/ciril/2018.pdf>

Топлотни стрес је међу најштетнијим последицама промене климе и води повећању смртности и појава болести (респираторних, кардиоваскуларних, бубрежних инсуфицијенција и сл.) и то посебно код старијих људи и хроничних болесника. Посебно су угрожени људи који живе у срединама у којима недостају зелене површине, на пример у урбаним срединама. Истовремено, ефикасна мера прилагођавања, која подразумева такозвану зелену инфраструктуру, има и додатне позитивне ефекте на квалитет ваздуха и здравље.

3. Демографска анализа – анализа становништва за период од 2011. до 2019. године

Број становника града Ниша према последњем попису из 2011. године износи 260.237 становника. Процењени број становника за 2019. годину на територији града Ниша је 255.901. Густина насељености је 429, просечна старост становника је 43 године. Просечан број чланова домаћинства је 2,88.³ Промена броја становника од 2011. до 2019. године приказана је на слици 3.

Слика 3. Промена броја становника по годинама

Видљиво је да промена броја становника није имала веће промене и има тренд смањења.

³ http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Grad%20Nis_EURSRB002002005001.pdf

Табела 1. Промене становништва према узрасту од 2011. до 2019. године.

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Становништво – Предшколски узраст (0–6), број	Број	16750	16755	16714	16697	16739	16772	16850	16946	17028
Становништво - Предшколски узраст (0-6), као % укупног становништва	%	6,4	6,4	6,5	6,5	6,5	6,5	6,6	6,6	6,7
Становништво - Основношколски узраст (7-14), број	Број	19593	19388	19305	19228	19213	19141	18974	18869	18861
Становништво - Основношколски узраст (7-14), као % укупног становништва	%	7,5	7,5	7,5	7,4	7,5	7,4	7,4	7,4	7,4
Становништво - Средњошколски узраст (15-18), број	Број	11740	11379	10905	10357	9809	9591	9630	9682	9787
Становништво - Средњошколски узраст (15-18), као % укупног становништва	%	4,5	4,4	4,2	4	3,8	3,7	3,7	3,8	3,8
Становништво - Пунолетно становништво (18 и више), број	Број	215224	215208	215153	215074	214740	214318	213786	213193	212623
Становништво - Пунолетно становништво (18 и више), као % укупног становништва	%	82,7	82,8	83	83,2	83,3	83,3	83,2	83,2	83,1

Процент пунолетног становништва за период од 2011–2019 није се знатно мењао. У 2019. години, проценат пунолетног становништва износио је 83,1%, што је више него на почетку мерења. Процент становништва средњошколског узраста од 15 до 18 година, у 2019. години износи 3,8%. Процент основно–школског узраста износи 7,4%. У 2019. години забележен је највећи проценат становништва предшколског узраста 6,7%.

Табела 2. Промена радно способног становништва према узрасту.

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Становништво - Број младих (15-29 година)	Број	49778	48916	47724	46525	45418	44530	43757	43008	42334
Становништво - Радноспособно становништво (15-64), број	Број	180488	179508	177713	175946	174108	172451	170929	169302	167661
Становништво - Старије становништво (65 и више), број	Број	43476	44137	45393	46629	47823	48984	50072	51264	52351

Највећи проценат становништва налази се у узрасту од 15 до 64 година (65,5%), након тога са 20,5% заузима популација старијег становништва и на крају број младих, узраста од 15–29 година, заузима 16,5%.

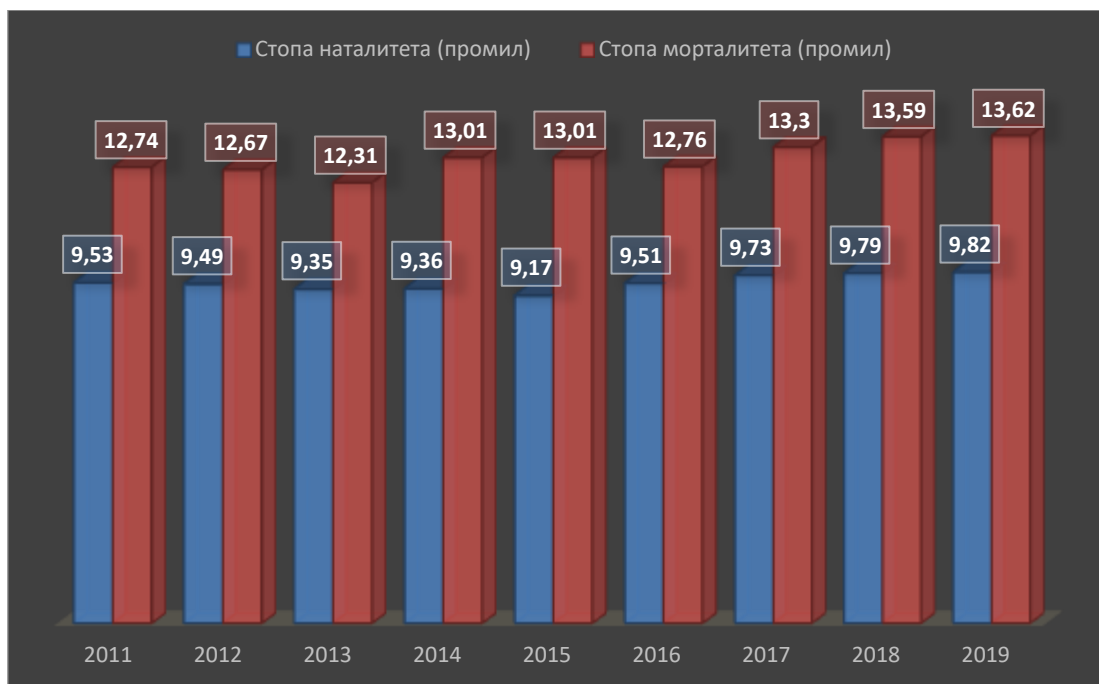
Слика 4. Учешће становника по старосним групама у 2019. години.

Приметно је да се број становништва узраста од 15 до 29 година смањује, док је број становништва преко 65 година и више у порасту.

Слика 5. Промена просечне старости становништва за период од 2011. до 2019. године.

Просечна старост становништва града Ниша је 43 године. Индекс старења становништва је процентуално учешће особа старијих од 64 година у становништву од 15 година. Овај индекс за 10 година има тенденцију раста. У 2019. години износио је 145,1. Ови подаци се не разликују од просека Републике. Просечна старост на нивоу РС је 43 године, а индекс старања становништва је 144.

Слика 6. Промене у стои наталитета и морталитета за период од 10 година

Слика 7. Промена индекса старења и стопе природног прираштаја за период од 10 година.

Стопа наталитета није имала већих осцилација за период од 2011. до 2019. Године, док је стопа морталитета порасла скоро за један промил. Стопа природног прираштаја је за период од 2011. до 2019. године, била најнижа у 2013. години. У 2019. години износила је -3,79. Према статистичком годишњаку града Ниша из 2018. године, природни прираштај је износио -974.

Табела 3. Промене у незапослености становништва за период од 2011. до 2019. године.

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Незапослена лица	Број	35493	36104	36104	34567	32111	30681	27552	24169	23358
Незапослена лица на 1000 становника	Број	136	139	139	134	125	119	107	94	91
Незапослене жене, као % незапослених лица	%	50,9	49,9	49,9	46,1	45,9	45,3	46,5	48,5	52,9
Незапослена лица која први пут траже запослење, као % незапослених лица	%	29,6	28,2	27,8	26,8	25,8	24,9	23,9	23,1	51,3
Запослени са евиденције	Број	8852	9189	9059	10060	10549	10630	11595	11171	11885
Запослене жене са евиденције, као % запослених са евиденције	%	53,6	54,1	58	57,1	53,5	58,7	54	53,6	52,7

За посматрани период, од 2011. до 2019. године, имамо смањење незапослености. Незапослене жене су јасан индикатор родне равноправности. Према најновијим подацима, имамо повећање процента незапослених жена. Процент људи који као незапослена лица први пут траже посао је дуплиран у последњој години мерења, износио је 51,3%. Веома је позитивно за ЈЛС што је број запослених са евиденције за запослене већи из године у годину. Запослених жена са евиденције је 52,7% од укупног број запослених са евиденције.

Слика 8. Стање незапослених лица на 1000 становника у односу на републички просек.

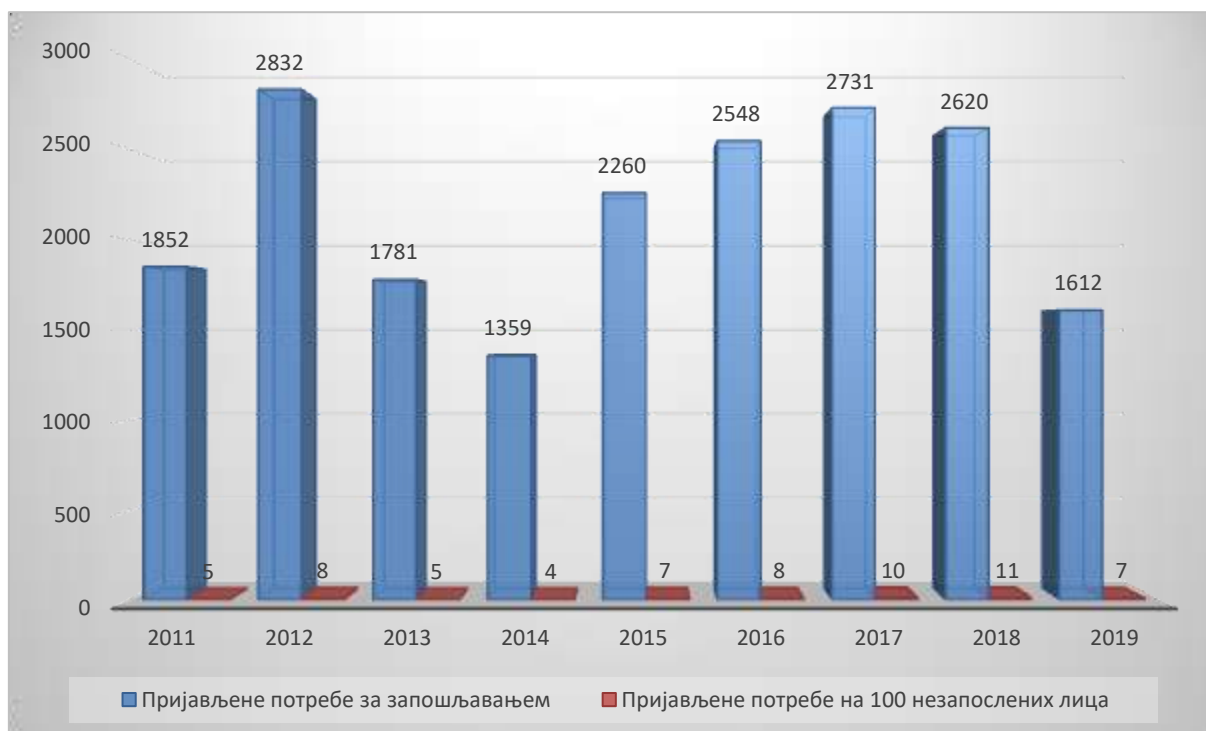
Број незапослених лица на 1.000 становника на територији града Ниша износи 91, док је за исти индикатор на нивоу Републике Србије износио 70. Потребно је смањити незапосленост како би се приближили републичком просеку.

Када говоримо о незапосленим по стручној спреми, на слици бр. 9 видимо да је највише незапослених лица са средњим образовањем (58%), након тога имамо незапослена лица са високим образовањем (26%) и незапослена лица без квалификација (16%).

Слика 9. Незапослена лица према образовању.

Број корисника новчане накнаде за незапослене није се мењао из године у годину и износи 1.778 корисника. Пријављене потребе за запошљавањем су се драстично смањиле у односу на 2018. годину, и сада износе 1.612 незапослених са потребом за запошљавање. Пријављене потребе за запошљавањем на 100 незапослених лица у 2019. години износиле су 7.

Слика 10. Промена пријављених незапослених са потребама за запошљавање (плави стубови) и пријављене потребе на 100 незапослених лица (црвени стубови)

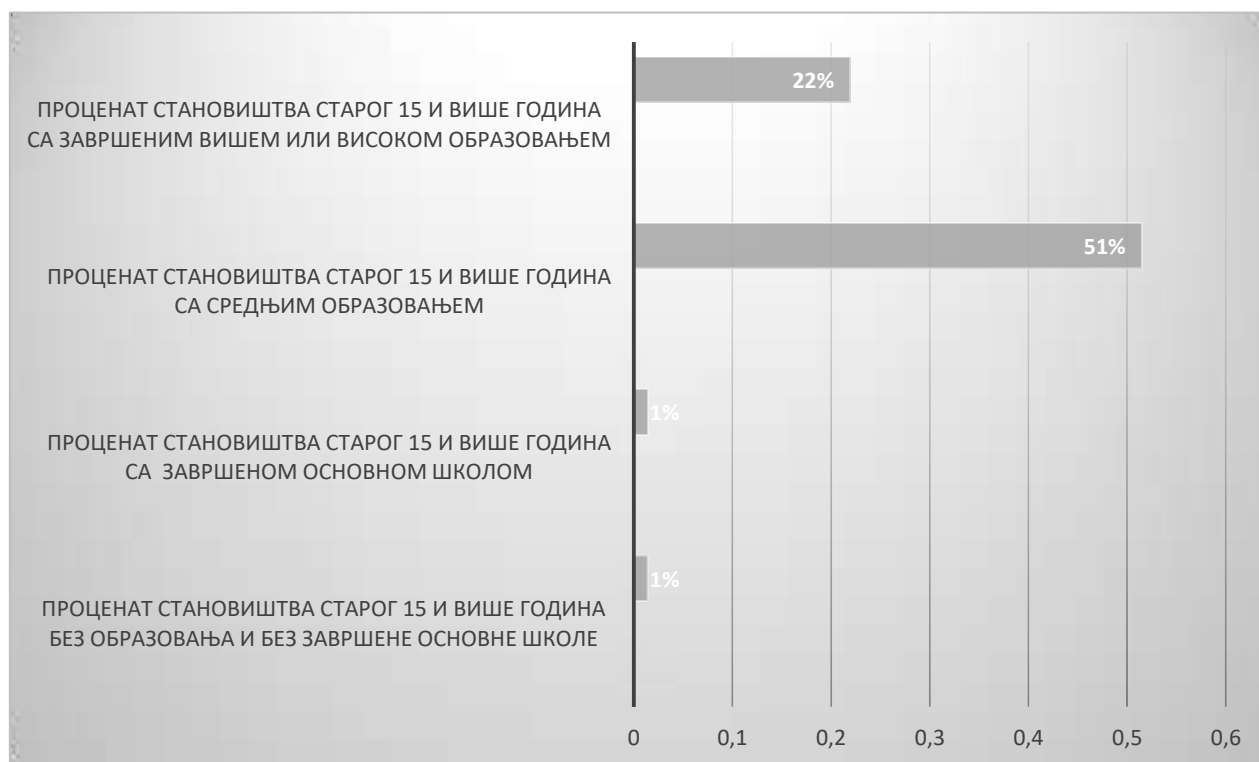
Табела 4. Промене просечних зарада и пензија, за период од 2011. до 2019. године

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом	У РСД, номинално	33275	35765	38460	39492	38822	40987	42449	46383	51009
Број корисника пензија	Број	56099	61544	61044	61655	61781	61673	61672	65351	61722
Број корисника пензија, као % укупног становништва	%	21,6	23,7	23,6	23,9	24	24	24	25,5	24,1
Просечан износ пензије	У РСД, номинално	23024	25701	26468	25282	25710	26066	27360	28416	28921

Просечна зарада на територији града Ниша за 2019. годину износила је 51.009 динара, што је веће за 17.000 динара него у 2011. години. Међутим, висина просечне зараде је за 3.910 динара мања од просечне плате на нивоу Републике Србије. Просечна плата на нивоу Републике износи 54.919 динара. Процент људи који примају пензију је 24.1%, због великог индекса старења и очекује се да ће број корисника бити већи у следећим годинама. Просечан износ пензије је 28.921 динара.

3.1. Образовање

Према попису становништва из 2011. Године, проценат становништва старијег од 15 година и више са завршеним вишим или високим образовањем је износио 22%, са средњим образовањем 51%, са завршеном основном школом 1% и без завршене средње школе 1% становништва.

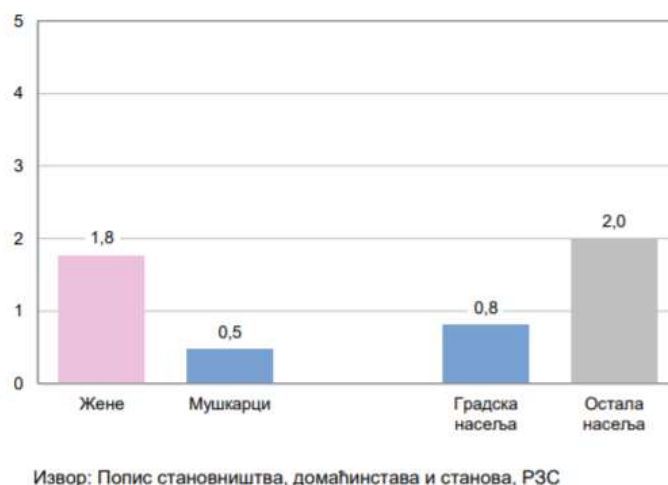

Слика 11. Становништво старости 15 и више година према школској спреми и полу, 2011. (%)

Највише неписмених лица јесу жене преко 65 година старости, тачније 1.583 жена, док неписмених мушкараца у истој старосној групи има 134. Број осталих неписмених лица према старосним групама приказан је на следећој слици.

Учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година према полу и типу насеља, 2011. (%)

Слика 12. Неписмена лица преко 10 година старости

Број објеката предшколског образовања, у 2019. години, на територији града Ниша је износио 89. На територији града Ниша има 24 дечија вртића. Укупан број деце у предшколским установама у истој години је 7.450 деце. Од тог броја, проценат деце узраста од 0 до 3 године износи 22,5%, проценат деце од 3 године до поласка у ППП предшколским васпитањем и образовањем је 57,8%.

Број примљене деце у предшколске установе је 7.318, број деце који је уписан преко капацитета предшколских установа је 588. Број деце која нису уписана због попуњености капацитета предшколских установа је 2.070. Укупан број деце која се нису уписала у предшколске установе на територији Републике Србије је 6.902. То значи да проценат деце која се нису уписала у предшколске установе због попуњености капацитета, а живе на територији града Ниша, у односу на децу која се нису уписала у

предшколске установе због попуњености капацитета на нивоу територије РС износи 29%.

Табела 5. Подаци за период од 2011. до 2019. године, у предшколском образовању

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Предшколске установе	Број	77	79	79	84	80	79	84	86	89
Деца у предшколским установама	Број	6542	6706	6706	7001	6927	7056	7059	7518	7450
Постотак деце до 6 година у предшколским установама	%	34%	35%	35%	36%	36%	37%	37%	39,28%	39%

За боравак деце у предшколским установама, за 2019. годину, 21% родитеља не плаћа накнаду, 13% родитеља плаћа регресирану цену и 66% родитеља плаћа пуну цену.

3.1.1. Основно образовање

Број установа основног образовања у 2019. години на територији града Ниша је 33 основне школе и 3 специјалне основне школе, односно 79 објеката основних школа. Број ученика који су уписали основну школу у истој години је 18.813 ученика. Од овог броја, 99,2% ученика заврши основну школу. Број ученика који је завршио 8. разред у 2019. години је 2.338 ученика.

Број деце који похађа основну школу и има сметње у развоју и инвалидитет је 185. Број одраслих особа обухваћених основним образовањем је 489.

Табела 6. Промене у броју основних школа и ученика основних школа за период од 2011. до 2019. године

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број објеката основних школа	Број	80	80	80	80	80	80	80	80	79
Број ученика који су завршили основну школу у години	Број	2746	2600	2333	2324	2369	2452	2387	2425	2338
Број ученика	Број	20211	19841	19640	19615	19546	19382	19679	19021	18813

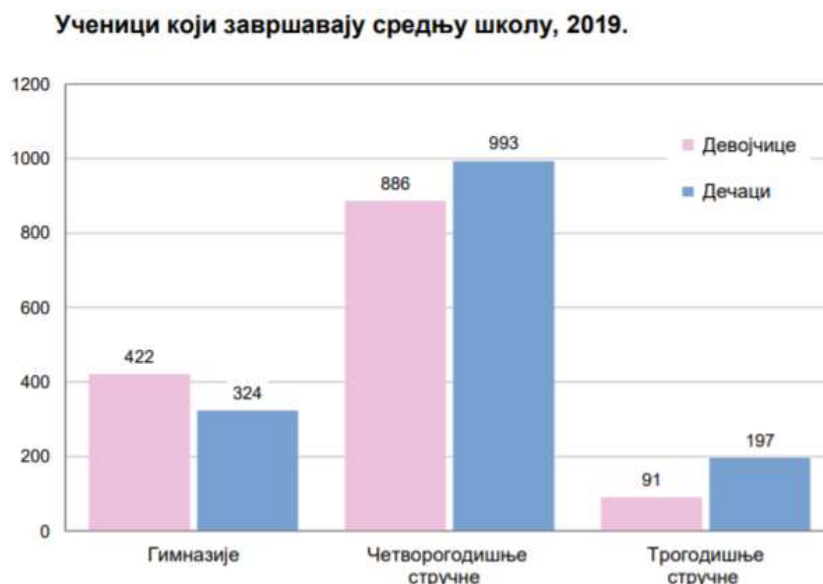
3.1.2. Средње образовање

На територији града Ниша налази се 19 средњих школа. Укупан број ученика у средњим школама у Нишу је 11.390 ученика. Број ученика који су завршили средњу школу, у 2019. години, је 2.913.

Табела 7. Промена броја средњих школа и ученика средњих школа за период од 2011. до 2019. године

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број средњих школа	Број	20	20	20	20	20	20	20	19	19
Број ученика	Број	13435	13227	12964	12782	11781	11471	11361	11555	11390
Број ученика који су завршили средњу школу у години	Број	3669	3599	3322	2182	3105	3001	2767	2636	2913

Ученици који завршавају средњу школу, по полу и по типу средње школе, приказани су на следећој слици:

Слика 13. Ученици који завршавају средњу школу по полу и по типу средње школе, 2019.

3.1.3. Високо образовање

На територији града Ниша налази се Универзитет у Нишу. У склопу нишког универзитета постоје 14 факултета. Број студената нишког универзитета има тенденцију раста, за 2019. годину број студената је 20.495, број дипломираних за 2019. годину је 3.128.

Табела 8. Промена у броју студената и дипломираних за период од 2011. до 2019. године

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број студената	19424	20315	21477	21123	21352	21576	21842	21416	20495
Број студената по глави становника	0,07599	0,078198	0,082883	0,081714	0,082797	0,08384	0,085046	0,0823	0,11
Број дипломираних	2546	3220	3792	4661	3938	4274	4396	3655	3128

4. Економија

4.1. Конкурентност

Регионална конкурентност представља способност региона да привуче, убрза и подржи привредну активност, тако да привреда тог региона има динамичан привредни раст. Посебно су важни тзв. микро–показатељи регионалне конкурентности, као што су резултати пословања привреде одређеног региона, ефикасност и ефективност пословања.

Регионална привредна комора у Нишу прати податке о активности привредних субјеката три региона: Нишавског, Пиротског и Топличког, што омогућује и упоредни преглед, као и сагледавање конкурентности ширег дела југоисточне Србије, а не само Града Ниша у односу на остале регионе и Србију у целини.

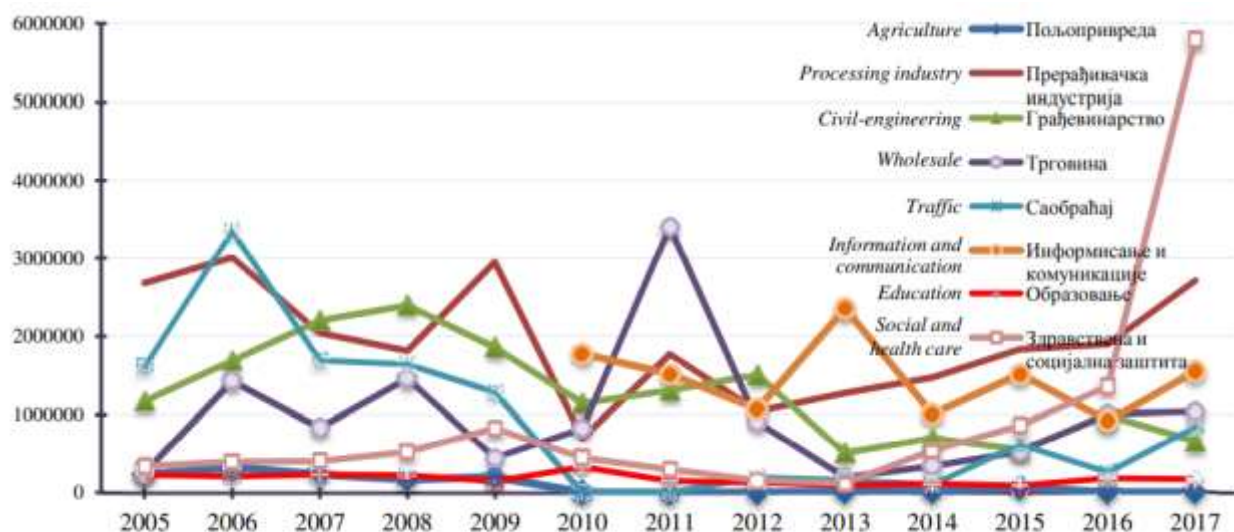
Висина трошкова рада по запосленом, као и учешће трошкова рада у укупним трошковима пословања је, уз продуктивност рада, веома важан показатељ конкурентности привреде, како са становишта инвеститора, тако и са становишта привлачења страних директних инвестиција. У том смислу, три региона које покрива Регионална привредна комора Ниш, имају ниже трошкове рада по сату, у односу на Србију у целини, а посебно Град Београд и регионе у Војводини. Када се посматра учешће трошкова рада у укупним трошковима пословања ситуација је неповољнија. Трошкови рада у Нишавском округу учествују са око 15%, а у Пиротском и Топличком изнад 20%, па су ови региони мање конкурентни у односу на Србију у целини (око 13%) и посебно неке регионе у Војводини.

Платни биланс је основни елемент за анализу конкурентности једне земље или региона. Негативан предзнак биланса роба и, захваљујући томе, укупног текућег биланса, један је од највећих макроекономских проблема привреде Србије у целини и појединих региона. Хроничан и растући дефицит и све мања покривеност увоза извозом, условљавају и огромно екстерно задуживање око чијег се сервисирања нагомилавају крупни проблеми. Доласком и почетком рада страних инвеститора у Нишу у последње четири године укупна вредност извоза је порасла, јер на годишњем нивоу извоз који остварују Yura Corporation, Benetton и Johnson electric премашује 100 милиона еура, са тенденцијом даљег раста.

4.2. Инвестиције

У односу на остварене инвестиције у Граду Нишу по делатностима, подаци показују следеће у 2017. години: највише је улагано у здравство и социјалну заштиту, а интересантан податак је да је у 2017. уложено највише новца још од 2005. године. Након тога, значајан део инвестиција преко 2.500.000.000 динара уложено је у прерађивачку индустрију, највише инвестиција у овој индустрији било је у 2009.

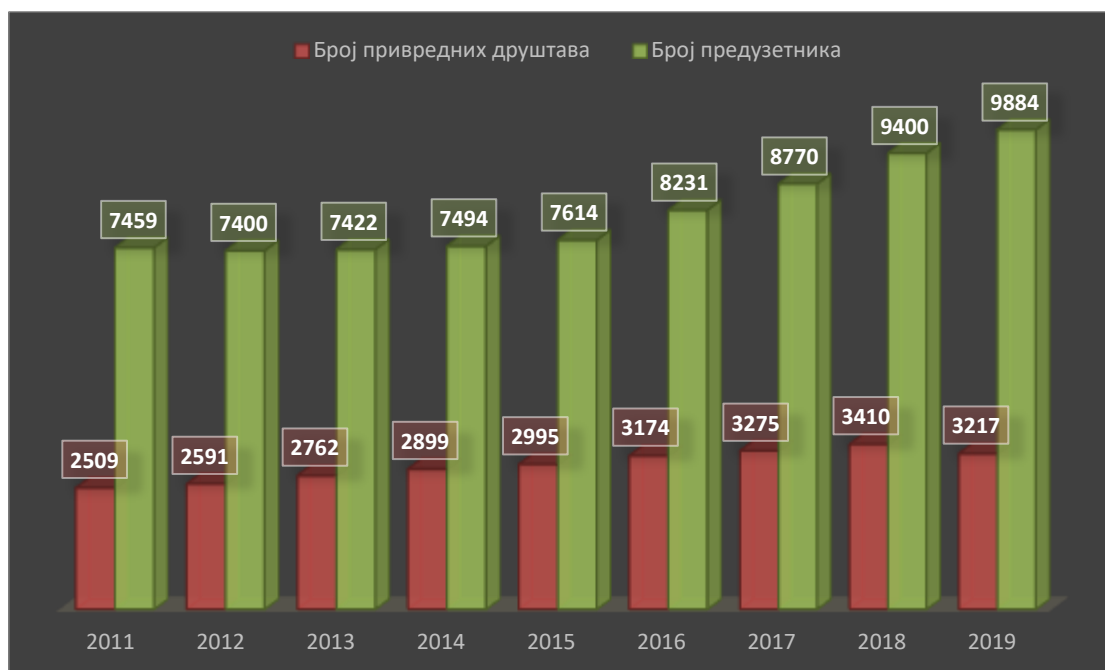
години. Треће по реду остварених инвестиција по делатностима је уложено у информисање и телекомуникације, преко 1.500.000.000 динара. Све остале инвестиције по делатностима у 2017. години износе мање од 1.000.000.000 хиљада динара. Приметно је благо повећање инвестиција од 2014. године у свим делатностима.

Слика 14. Остварене инвестиције по делатностима (у хиљ. РСД)

4.3. Привреда

Број привредних друштава се у 2019. години смањило у односу на претходне године, али је зато број предузетника у порасту. Да је рад на побољшању услова за отварање МСПП важно питање говори податак да су укупни пословни приходи привредних друштава 205.684.636.000 динара, док су укупни приходи предузетника 37.942.108.000 хиљада.

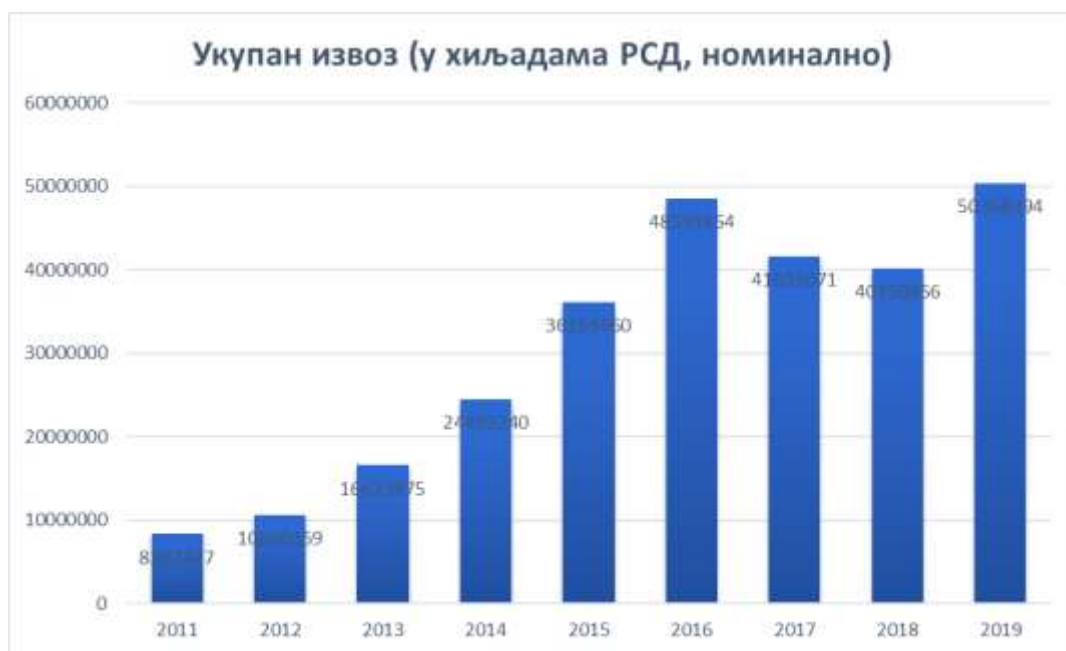

Слика 15. Промена у броју привредних друштава и предузетника

Број запослених људи код предузетника износио је 10.131, док је број запослених у привредним друштвима износио 30.452 запослена, у 2019. години. У оба случаја повећао се број запослених у односу на претходне године.

Табела 9. Промена основних индикатора привреде за период од 2011. до 2019. године

Назив индикатора	Јединица мере	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број привредних друштава на 1000 становника	Број	10	10	11	11	12	12	13	13	13
Број предузетника на 1000 становника	Број	29	28	29	29	30	32	34	37	39
Број новооснованих предузетника	Број	1274	1270	1516	1385	1443	1490	1438	1548	1538
Број запослених код привредних друштава	Број			28156	27078	25298	26916	28848	29921	30452
Број запослених код предузетника	Број			2796	2854	3086	2523	2577	3612	10131
Укупни пословни приходи привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално			146924596	142948272	144306477	167792100	167274398	180703426	205684636
Укупни пословни приходи предузетника	У хиљадама РСД, номинално			11961357	11238214	12413349	15014719	18417043	16685870	37942108
Нето добитак привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално			8071095	8465044	8622874	11505143	13283312	12941286	16865024
Нето добитак предузетника	У хиљадама РСД, номинално			462944	504719	704739	749320	624267	659929	1938490

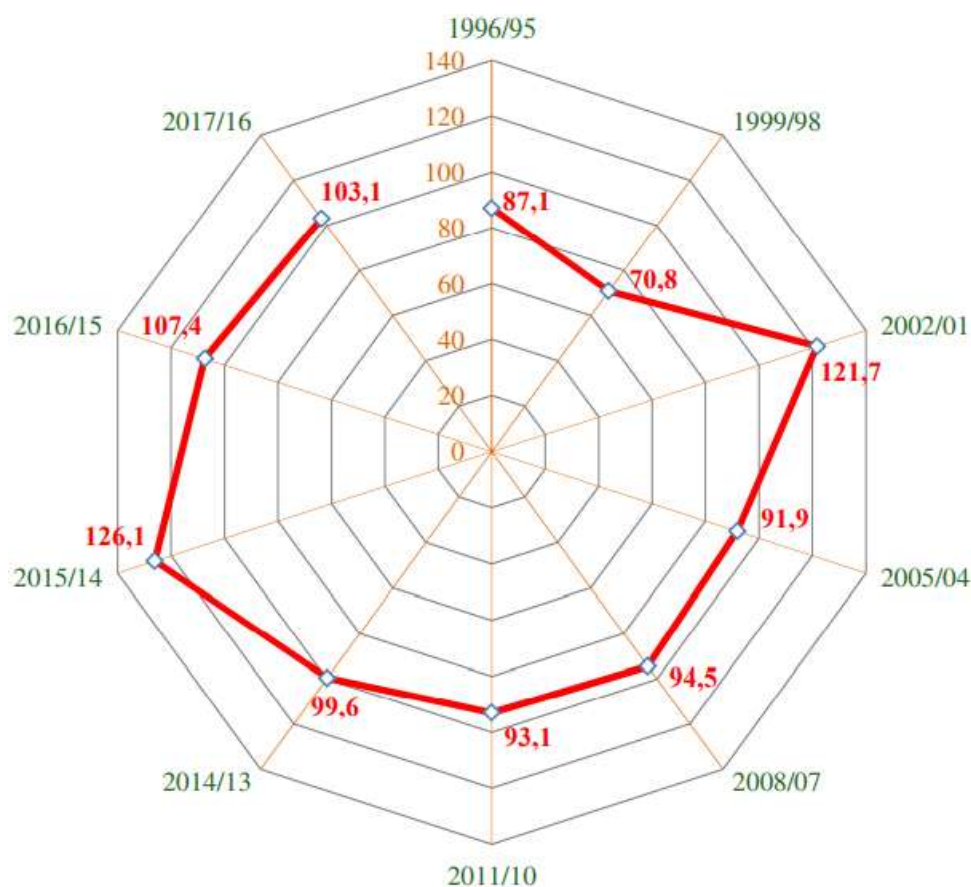
Слика 16. Промена укупног извоза за период од 2011. до 2019. године

Укупан извоз приказан је на слици бр. 16. Укупан извоз је био највећи у 2019. години и износио је 50.368.394.000 динара. Извоз је био скоро четири пута већи него у 2011. години.

4.3.1. Индустија

Према подацима из статистичког годишњака за 2018. годину, индекс индустријске производње за 2017/16. годину износио је 103,1. Овај индекс је знатно мањи у односу на 2002/03. годину, када је износио 121,7. Након тога, индекс је у био у паду све до

2015/16. када је износио 126,1. Након тога опада и у 2016/17. је износио 107,4. У односу на 2017/16. годину индекс је пао за 4,3. Ово је приказано на следећем графику.

Слика 17. Индекс индустријске производње

Очекује се да индекс индустријске производње буде у порасту за следеће године јер је само у 2018. години отворено 6 нових великих фабрика, које ће утицати на позитивну промену индекса индустријске производње. У Нишу су у протеклих неколико година реализовани инвестициони пројекти на којима свака фабрика запошљава најмање 1.000 радника, због чега је важно поменути фабрике, као и њихове капацитете.

4.3.2. Реализовани инвестициони пројекти

1. Zumtobel Group. Аустријска компанија Zumtobel Group отворила је своју прву фабрику у Нишу 28. септембра 2018. године на површини од 40.000 квадратних метара. Реч је о једној од водећих компанија у области иновативних решења за расвету и производњу пратећих компоненти. Послује кроз два ентитета, Zumtobel СРБ у коме ради 472 радника и Tridonic који запошљава 221 радника. Очекује се да ова компанија запосли укупно 1.100 радника. Укупна вредност инвестиције је 30 милиона евра.
2. Integrated Microelectronics Incorporated (IMI). Фабрика је отворена 29.09.2018. године. Тренутно упошљава 214 радника, али се очекује запошљавање укупно 1.250 људи. Бави се састављањем микроелектронских компоненти, првенствено за аутомобилску индустрију. Укупна вредност инвестиције је 32.329.000 евра.

3. Leoni. Фабрика Leoni, чији је оснивач LEONI BORDNETZ – SYSTEME GMBH из Немачке, почела је рад у Нишу априла 2018. године на 8,4 хектара у Индустријској зони Запад, КП дом. У овој фабрици производе се кабловски сетови за BMW. У нишком Леонију тренутно ради 1.654 радника, док је планирани број радника 2.200. Поред Ниша, ова компанија има своје фабрике и у Малошишту код Дољевца и у Прокупљу где тренутно ради 5.000 људи. Леони је носилац највишег градског признања које се додељује привредним друштвима са територије Града Ниша–Свети Цар Константин и Царица Јелена.
4. Aster Textile. Фабрика Aster Textile отворена је 19.10.2016. године, у присуству највишег државног врха. Реч је о фабрици у склопу некадашњег комплекса ЕИ (brownfield инвестиција). Компанија се бави услужном производњом готових одевних предмета женске конфекције за светски познате модне брендове: MARKS&SPENCER, TESCO, ZARA, TOPSHOP, REISS, ESPRIT, RIVER ISLAND, ARCADIA GROUP, SAINTSBURRY'S, SANDRO, BESTSELLER, S'OLIVER, H&M. У фабрици тренутно ради 700 људи, док је очекивани број радника 2.000. Вредност ове инвестиције је 6,6 милиона евра. Током 2020. године КЛЕРП је радила на решавању поступка реституције и укњижбе имовине.
5. Техником. У току 2018. године инвеститор је реконструисао објекат ЕИ информатика који се налази у комплексу Електронске индустрије, у савремени објекат који има намену научно технолошког парка (IT HUB), где је запослено 200-300 програмера. Вредност инвестиције је 1.000.000 евра. IT HUB почео је рад 2019. године.
6. Rollman Објекат ове компаније налази се у комплексу некадашње ЕИ. Потпуно је реконструисан и озакоњен. Компанија се бави производњом машина за пеглање. Тренутно је запослено 20 радника, а у плану је запошљавање укупно 50 људи за производњу електричних апарата.
7. BC Better Collective компанија послује у Нишу од новембра 2016. године. Налази се у пословном простору у згради H&M у центру града, на два нивоа, у форми open space-а. Тренутно је у овој компанији запослено око 150 високообразованих програмера, а очекује се стални пораст броја запослених. Пројекат је реализован у сарадњи са амбасадом Данске. Договорена је стална координација и комуникација са Канцеларијом и Градом у вези са унапређењем пословања у Нишу.
8. Тагор. Реч је о српско–аустријској компанији која се бави производњом електричних компоненти и контролера. Канцеларија је помогла реализацију изградње наткривеног складишта у склопу комплекса ЕИ. Усвојен је урбанистички пројекат, а инвеститор је успешно започео и завршио изградњу складишта у току 2018. године.
9. Casa Grande. Реч је о домаћој компанији из Ниша која се бави производњом и трговином намештајем. У изградњу магацинског простора 1.500м² уложили су

500.000 евра. Инвеститор је изградио објекат 2019. године, а од ове године објекат је у функцији.

10. ПУТ ИНЖЕЊЕРИНГ је домаћа компанија из Ниша. У наставку постојећег објекта у Књажевачкој улици изградила је ново складиште, површине 1.500 м². У питању је инвестиција вредна 500.000 евра. Објекат је изграђен у току 2019. године.

11. OIP америчка компанија која је раније пословала у оквиру комплекса Електронске индустрије. Послује у области ИТ подршке осигуравајућим кућама и консултанским услугама. Услед ширења капацитета, компанија је купила објекат у изградњи на Булевару Немањића. Вредност ове инвестиције је 1.000.000 евра. Изградња објекта завршена је у току ове године. Очекује се почетак рада компаније у новом објекту. Очекује се да ова компанија запосли 200 људи.

12. Tridonic Zumtobel Group. Већ поменута аустријска компанија која послује у оквиру објекта Zumtobel Group. Бави се производњом ЛЕД расвете. Почела је да ради 2019. Године и планирано је да упосли 400 људи. Вредност инвестиције 500.000 евра.

На реализацији пројеката: Студентски центар за иновативно предузетништво, Изградња НТП-а, Изградња вишенаменске лабораторијске ламеле и Philip Morris реконструкција, радили су паралелно Сектор за подршку улагањима и унапређење пословног окружења, Сектор за припрему и спровођење инфраструктурних пројеката, као и Сектор за стратешко планирање и управљање пројектима и они су детаљније описани у наредним поглављима.

4.3.3. Изградња Научно технолошког парка Ниш

Један од пројеката који се издваја јесте изградња Научно технолошког парка Ниш. Ово је јединствени пројекат чиме се обезбеђују нова радна места, простор за предузетнике и МСПП из индустрије 4.0. Ово је инкубатор знања који нема само позитивне ефекте у привреди, већ истиче Град Ниш као један репрезентативан, модеран и урбан град.

Радови на изградњи Научно–технолошког парка су завршени, а познати су и његови први станари. Отварањем НТП–а 09. јуна 2020. године заокружује се и реализује идеја мапирања Града Ниша као центра напредних технологија, а Форум са кога је и потекла иницијатива за формирање Научно технолошког парка у нашем граду, добиће прилику да расте и даље се развија. Иначе, радови на изградњи Научно технолошког парка почели су полагањем камена темеља 23. новембра 2018. године. Научно технолошки парк има пет етажа, укупне површине 12.234 м². Готово 6.000 м² чини пословни простор.

4.4. Пољопривреда

Табела 10. Индикатори пољопривреде

Назив индикатора	Јединица мере	2012
Број пољопривредних газдинстава	Број	8367
Број пољопривредних газдинстава, као % укупног броја домаћинстава	%	9,31
Економска величина пољопривредних газдинстава	ЕУР	16188977
Економска величина пољопривредних газдинстава по газдинству	ЕУР	1935

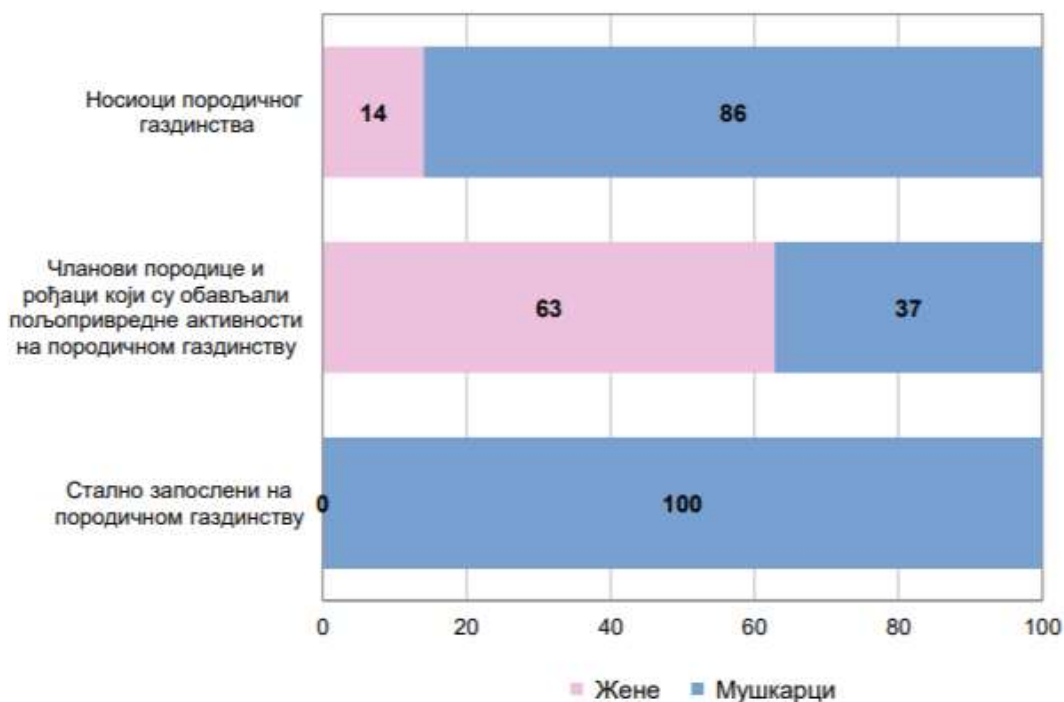
Број пољопривредних газдинстава на територији града Ниша износи 8.376. Процент пољопривредних газдинстава од укупног броја домаћинстава је 9,31%. На 1.000 становника на територији града Ниша имамо 32 газдинства.

Слика 18. Специјална или мешовита пољопривредна газдинства по примарним пољопривредним активностима

Највећи број пољопривредних газдинстава су мешовита газдинства, комбинација биљне и сточарске производње, док је најмање пољопривредних газдинстава, свега 2%, специјализовано за повртарство, цвећарство и остале хортикултуре.

Чланови газдинства и стално запослени на породичном газдинству према полу, 2012. (%)

Подаци о члановима газдинстава и стално запослени на породичном газдинству према полу нам говоре да су мушкарци у 86% случајева носиоци породичног газдинства. Жене као чланови породице обављају пољопривредну активност у 63% случајева, док су мушкарци у 100% случајева стално запослени на породичном пољопривредном газдинству.

На територији града Ниша расположиво пољопривредно земљиште, по евиденцији из 2012. године, износи 16.360 ха или 27,45% укупне површине општине. Од укупног броја расположивог пољопривредног земљишта користи се 79,85%, односно 13,063 ха. Коришћено пољопривредно земљиште за окућнице износи 178 ха, за оранице и баште 9831,37 ха, за воћњаке 1058,27 ха, за винограде 801,15 ха. Ливаде и пашњаци заузимају површину од 1183,60 ха и остали засади заузимају површину од 9,28 ха. Укупан број грла (живине, говеда, оваца, коза, свиња), по евиденцији из 2012. године, износи 151.818 грла стоке. Број условних грла по газдинству износи 1,1 грло по пољопривредном газдинству. На следећој табели приказан је број грла по врсти стоке.

Табела 11. Количина грла стоке

Број говеда	Број	2870
Број оваца	Број	5591
Број коза	Број	3784
Број свиња	Број	15292
Број живине	Број	128065

Опремљеност пољопривредних газдинствима са средствима за рад, тачније двоосовинских трактора је 5.058 трактора. Број двоосовинских трактора на 100 ха

пољопривредног земљишта је 39. Процент трактора који су старији од 10 година у односу на укупан број двоосовинских трактора је 98,4%.

Пољопривредни капацитети су искоришћени у проценту од 79,85%. Међутим, ту има простора за напредак јер је неопходно подстицати осавремењивање алата за рад. Подаци из 2012. године нам говоре да је проценат трактора који су старији од 10 година у односу на укупан број двоосовинских трактора 98,4%.

4.5. Грађевинарство

У 2017. години Град Ниш је у укупној вредности изведених грађевинских радова Републике Србије учествовао са 2,1%, а у вредности стамбене изградње са 3,5%. Број укупно завршених станова у 2017. години у Граду Нишу је био 579 (у Србији 14.080 станова). Број изграђених станова на 1.000 становника у Граду Нишу је 2,03, што је више у односу на Нишавску област (за 1,7) али не и у односу на Србију.⁴ У 2018. години број изграђених станова се повећао за чак 313 више у 2018. години, а број изграђених станова на 1.000 становника у 2018. години износио је 3,5.

Слика 19. Број изграђених станова по годинама

Учешће сектора грађевинарства у структури народног дохотка Града Ниша у 2012. години износио је 5,1%, и већи је него на нивоу Нишавског округа, где је износио 4,84%, али нижи него на нивоу Републике Србије, где је износио 7,33%. Ови подаци указују на потребу, као и потенцијале повећања учешћа грађевинског сектора у стварању друштвеног производа и народног дохотка Града Ниша и Нишавског округа у будућем периоду.

4.5.1. Пословне локације

Brownfield локације су инфраструктурно опремљени неискоришћени капацитети у оквиру постојећих комплекса великих и средњих индустријских, саобраћајних и трговинских предузећа.

⁴ Статистички годишњак града Ниша, 2018.

Најзначајнији од њих на територији Ниша су:

- Индустрijски комплекс „Електронска индустрија Ниш” (ЕИ Ниш), булевар Цара Константина (индустрijски парк, бесцаринска зона или комбинована намена – индустрijски погони и сајамски простор);
- Индустрijски комплекси МИН, локације у улицама Шумадијској, 12. фебруара и Сарајевској (индустрijски парк, бизнис–инкубатор центар и др);
- Индустрijски комплекс ДИН – „Филип Морис”, 12. фебруара (дуванска индустрија и друге делатности из опсега делатности компаније);
- Индустрijски комплекс КТК (индустрijски и складишни капацитети);
- Индустрijски комплекс „Нисал”, насеље „Никола Тесла”;
- Индустрijски комплекс „Вулкан код старог железничког моста”, насеље Мрамор (бесцаринска или индустрijска зона);
- Индустрijски комплекс „Јастребац”, 12. фебруар;
- Индустрijски комплекс „Поморавље”, 12. фебруар;
- Индустрijски комплекс „Житопромет”, улица Димитрија Туцовића (млин, силос и други производни, складишни и пословни садржаји);
- Индустрijски комплекс „Нитекс”, улица Ратка Павловића (текстилна индустрија и други комплементарни садржаји);
- Индустрijски комплекс „Нишка пивара”, улица Душана Поповића (производња и складиштење);
- Индустрijски комплекс „Житопек”, улица Димитрија Туцовића (производња и складиштење);
- Индустрijски комплекс „Нишка млекара”, улица Никодија Стојановића (производња и складиштење);
- Индустрijски комплекс „Инис”, улица Ивана Милутиновића (производња и складиштење).

Greenfield локације су нове локације које се опредељују за одређене намене и сходно томе се предвиђа њихово опремање одговарајућим инфраструктурним и комуналним садржајима.

Најзначајније локације у том погледу на територији Ниша су:

- Радна зона „Север” – складишни комплекс на путу за аеродром;
- Радна зона „Север” – комплекс малих и средњих предузећа;
- Радна зона „12. фебруар”;
- Радна зона „Топонички пут”;
- Радна зона „Ниш – запад”;
- Радна зона „Међурово”;
- Индустрijска зона „Север” – десна страна на путу према аеродрому;
- Радна зона „Паси Пољана”;
- Радна зона „Малчански пут”;
- Радна зона „Ивана Милутиновића” (Медошевачки пут).

Упркос томе што је ниво индустријске производње низак, на територији града Ниша налазе се привредни субјекти из готово свих области индустрије. Доминирају 100 предузећа из области електро и машинске индустрије, индустрије аутокомпоненти, гумарске, прехранбене и грађевинске.

Привредни субјекти који се издвајају по успешности на основу пословних прихода у 2019. години су:

Р. Бр.	Компанија	Пословни приходи у 2019	Број запослених у 2019
1	Philip Morris Operations	22.597.937.000	575
2	JOHNSON ELECTRIC	17.441.885.000	1,818
3	OGRANAK INTEGRAL INŽENJERING	6.406.010.000	243
4	TRIDONIC SRB	5.197.272.000	13
5	OLIMPIAS SRB	4.863.776.000	400
6	BIFTEK	4.804.719.000	982
7	ZG LIGHTING SRB	4.636.319.000	254
8	NIŠ-EKSPRES	3.918.946.000	1,379
9	TRACE SRBIJA	3.632.358.000	420
10	SHINWON	3.444.556.000	637
11	SEMENARNA	2.271.566.000	84
12	PUT-INŽENJERING	2.060.263.000	172
13	MONICOM	1.824.669.000	119
14	VOSSLOH MIN SKRETNICE	1.784.669.000	125
15	ALU Holding	1.674.860.000	248
16	E-RECIKLAŽA 2010	1.537.172.000	112
17	JUGO-IMPEX	1.532.196.000	60
18	ASTER TEKSTIL	1.434.089.000	700
19	PREST	1.373.695.000	74
20	KOZMETIK PLUS	1.371.544.000	137

4.6. Туризам

Број долазака туриста на територију Града Ниша у 2018. години био је већи у односу на претходне године. Број ноћења туриста је износио 211.914 ноћења. Процент ноћења страних туриста у 2017. години је био 1,6%. Просечан број ноћења страних туриста је 1,5 дан, док је проценат ноћења домаћих туриста 2 дана, у 2018. години.

Слика 20. Промена броја доласка туриста за период од 2011. до 2019. године

На територији Града Ниша категорисано је 5 хотела са 4 звездице, са 460 лежајева, 8 хотела са 3 звездице и 350 лежајева, 5 хотела са 2 звездице и 384 лежаја и 4 хотела са 1 звездицом и 236 лежајева. Реконструисан је хотел „Амбасадор” и хотел „Наисс” а Хотел „Парк” је у завршној фази реконструкције. На територији Града Ниша у остале регистроване смештајне капацитете без утврђене категорије спада и 11 хостела са 270 лежајева и 25 преноћишта са 645 лежајева (из евиденције Туристичке организације Ниш). На територији Града Ниша и Нишке Бање категорисана су 3 апартмана (12 лежајева) са 4 звездице, 25 апартмана (53 собе, 159 лежајева) са 3 звездице, 21 апартман (35 соба, 146 лежајева) са 2 звездице и 8 апартмана (66 соба, 156 лежајева) са 1 звездицом.⁵

Град Ниш располаже са укупно 25 хотела, 12 апартмана, 26 преноћишта, 12 хостела и 15 соба. Укупан број лежајева је 3.819 (подаци преузети из Статистичког годишњака града Ниша за 2018. годину).

4.7. Структура и функције локалне самоуправе у Србији и граду Нишу

Општине су основне територијалне јединице у којима грађани реализују своја права и активности из области локалне самоуправе у пословима који су дефинисани Уставом, законима и Статутом општине. Територију општина чине подручја једног или више насељених места, а утврђује се законом и то набрајањем насељених места и катастарских општина који чине општину (или град). Када се ради о градовима, подела града на градске општине (ГО) не уређује се законом, већ се то препушта статутима градова, који су, као и општине, одређени законом.

Према постојећим прописима, који се не разликују од решења у претходним законима о локалној самоуправи и територијалној организацији, територија за коју се оснива јединица локалне самоуправе треба да представља природну и географску целину, економски повезан простор који има развијену и изграђену комуникацију међу насељеним местима, са седиштем као гравитационим центром. Уз ове карактеристике,

⁵ Програм развоја туризма града Ниша са акционим планом за период 2018-2020. године

битни су и хомогеност и комплементарност подручја, финансијски потенцијали, величина подручја и број становника. У неким случајевима могу бити од значаја и изражена воља локалног становништва, као и културни, етнички или сл. разлози, или пак, политичка одлука о реформи локалне самоуправе на одређеном делу територије. Општина, такође, може бити и укинута, услед формирања нових општина или припајања њене територије некој постојећој општини, али уз претходно прибављено мишљење грађана, скупштина односних јединица локалне самоуправе, као и надлежног органа територијалне аутономије за јединице локалне самоуправе на њеној територији.

Имајући за свој основ одредбе актуелног Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС”, бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон, 101/2016 – др. закон и 47/2018) у органе локалне власти у граду Нишу спадају:

1. Скупштина града,
2. Градоначелник,
3. Градско веће.

Скупштина града је најважнији орган одлучивања у јединици локалне самоуправе. Она се састоји у потпуности од непосредно изабраних представника грађана – одборника. У Нишу, Скупштина града има 61 одборника, а њене седнице се одржавају најмање једанпут у три месеца. Нормативна надлежност скупштине града подразумева доношење статута, прописа и других општих аката, буџета и завршног рачуна, програма развоја града, урбанистичког плана и других одлука о питањима из надлежности. Изборна надлежност се односи на избор градоначелника и заменика градоначелника, председника и заменика председника скупштине града, чланова градског већа, секретара скупштине, начелника градске управе, као и на постављање директора и управних и надзорних одбора, јавних предузећа, установа, организација и служби чији је оснивач град.

Градоначелник се бира тајним гласањем из реда скупштинских одборника већином гласова од укупног броја одборника, а у његовој надлежности је извршна власт града. Његове дужности су повезане са одржавањем јавног реда, имплементацијом градског буџета, руковођењем дугорочним програмима и сл. Градоначелник врши извршну власт уз подршку стручних радних тела и градске управе, и бира се за период од 4 године. У раду му помаже и заменик градоначелника (кога бира скупштина града) као и пет помоћника (које именује и разрешава сâм градоначелник).

Градско веће је орган који омогућује усклађивање рада градоначелника и скупштине града и уједно врши контролно–надзорну функцију над радом читаве градске управе.

Градска управа се састоји из различитих секретаријата и служби које се баве и спроводе специфичне политике у вези са развојем града, управљањем градским власништвом, привредом и финансијама, образовањем, здрављем, јавним радовима, социјалном помоћи, комуналним делатностима, заштитом околине и др.

У Нишу за вршење послова Града установљено је Правобранилаштво града Ниша, главни архитекта и енергетски менаџер.

Грађани Ниша имају право да управљају својом општином или градом и непосредно кроз грађанску иницијативу, збор грађана и референдум.

У граду Нишу постоји пет Градских општина – Пантелеј, Црвени Крст, Палилула, Медијана и Нишка Бања – које чине насељена места која улазе у њихов састав и чије постојање датира од 2003. године. Осим у Нишу, градске општине тренутно постоје још само у Београду, иако је претходни ЗЛС прописивао да сваки град мора у свом саставу имати градске општине.

Што се тиче нишких градских општина, оне имају веома различит квалитет инфраструктуре, предузетничке капацитете, друштвене и економске услове, планове развоја и друго.

4.8. Одговорности града Ниша

У надлежности града Ниша, као и свих осталих градова у Србији, пре свих спадају:

- доношење програма развоја и одговорност за економски развој;
- доношење буџета и завршног рачуна;
- урбанистичко планирање и изградња;
- комуналне делатности: одржавање путева, улица, (укључујући уличну расвету), тргова и јавни превоз; грејање, водовод, канализација, прикупљање и одношење смећа;
- саобраћај;
- култура и образовање;
- здравствена заштита;
- социјална заштита у целини, посебно за децу и омладину;
- спорт;
- туризам, укључујући регулисање рада хотела и ресторана, занатство и трговина;
- заштита природних ресурса и животне околине;
- санирање последица природних катастрофа;
- правна помоћ.

Актуелним ЗЛС-ом, извршено је извесно преношење надлежности у области основног образовања, примарне здравствене заштите, дечје и социјалне заштите са републичког на локални/градски ниво. Надлежност градске општине одређује Град својим Статутом, а оно што пренесе у надлежност општине, постаје њена одговорност. Поред спровођења одлука скупштине града и градских општих аката, општинске надлежности примарно укључују административне послове (попут издавања различитих извода, сертификата, дозвола), као и друге послове који се односе на свакодневни градски живот.

4.9. Финансијска анализа

У периоду од 2011. до 2020. године приходи општине су имали позитиван тренд раста. У 2019. години они су износили 8.931.520.000 динара. Град Ниш има висок степен самофинансирања (87%) и финансијске аутономије (89,8%). Текући приходи су се драстично повећали од 2011. године.

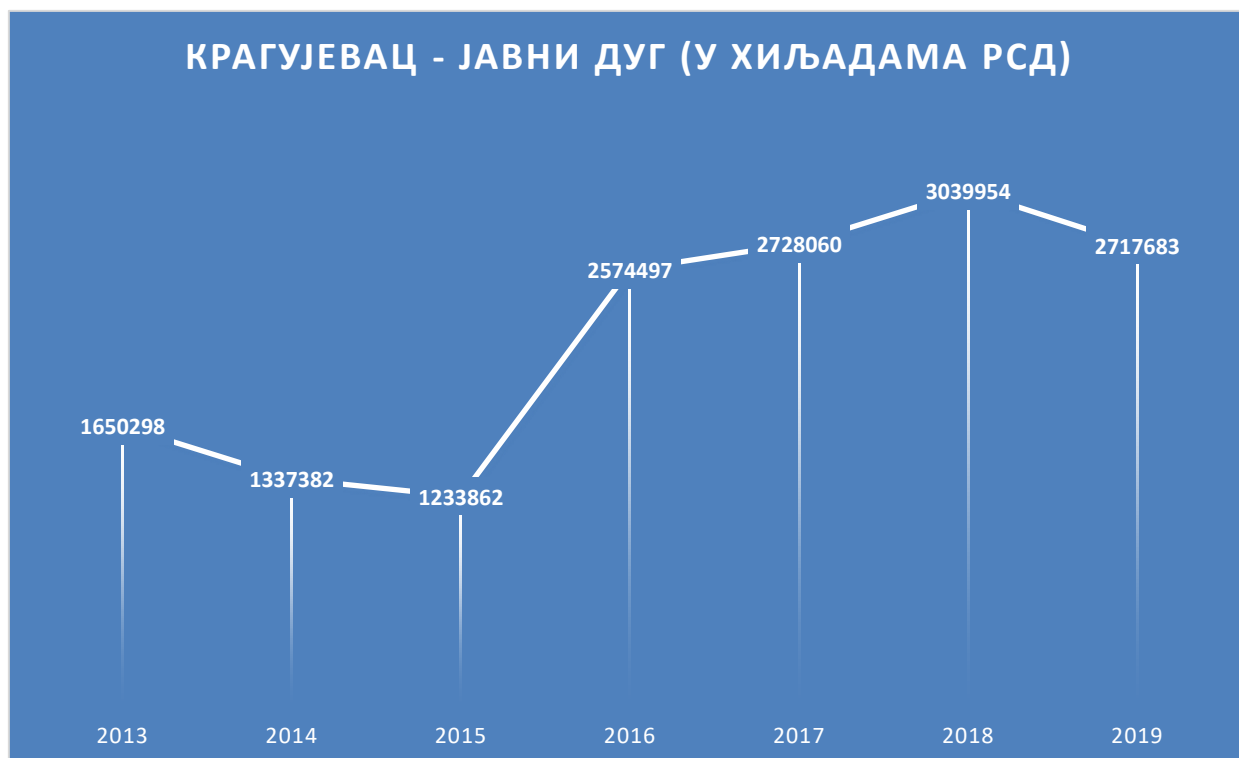
Табела 12. Промена у финансијским индикаторима ЈЛС за период од 2011. до 2019. године

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Укупни приходи У хиљадама РСД, номинално	7447656	7607871	8034663	8326210	8412017	8342903	8071096	8505434	8931520
Укупни приходи по становнику У РСД, номинално	28611	29285	31007	32210	32620	32419	31426	33175	34902
Изворни и уступљени приходи У хиљадама РСД, номинално	4715315	6461116	6178852	6424753	6157355	6188107	6408094	6758857	7772641
Степен самофинансирања ЈЛС %	63.3	84.9	76.9	77.2	73.2	74.2	79.4	84.1	87
Финансијска аутономија ЈЛС %	87.2	89	88	85.7	91.1	88	86.9	87.6	89.8
Укупни расходи У хиљадама РСД, номинално	7511343	7551665	8020733	8238613	8307591	8203410	7935675	8500006	8917055
Укупни расходи по становнику У РСД, номинално	28856	29069	30953	31871	32215	31877	30899	33154	34846
Јавни дуг ЈЛС У хиљадама РСД, номинално			1575960	1278607	1453484	1510278	1507372	1336154	1149356
Јавни дуг, као % текућих прихода %			22.2	18.8	23.2	21.7	20.8	17.3	
Задуженост по становнику У РСД, номинално			6082	4946	5636	5869	5869	5212	4491

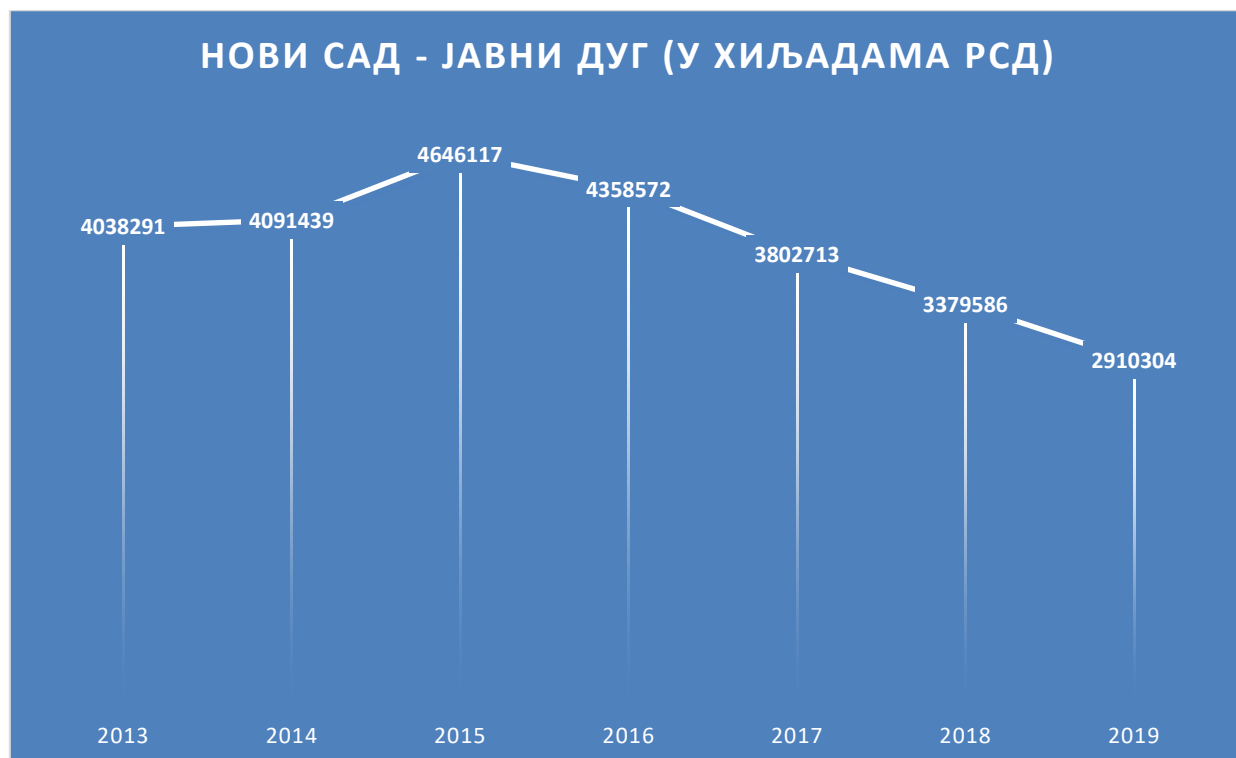
Укупни приходи по становнику у 2019. години износили су 34.902 динара Укупни расходи по становнику у истој години износили су 34.846 динара. Јавни дуг је био најнижи 2019. године (слика бр. 21).

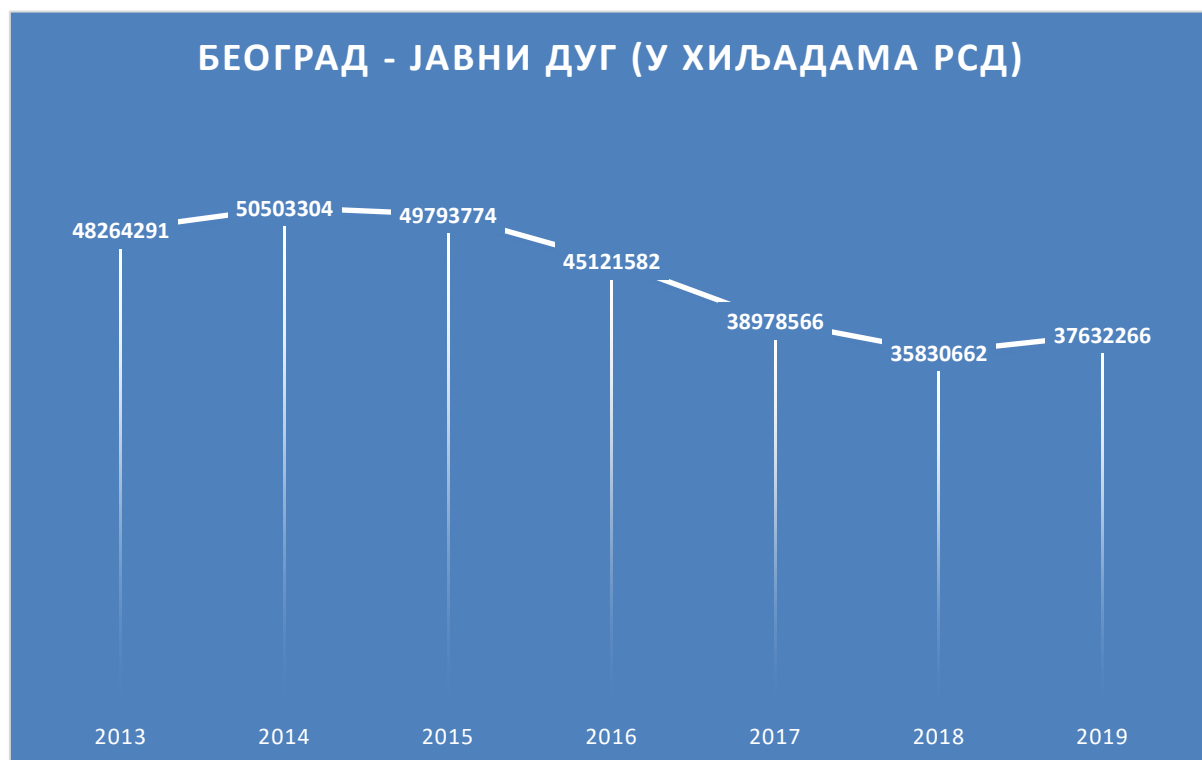
Слика 21. Промене у Јавном дугу града Ниша

Слика 22. Промене у Јавном дугу града Крагујевца

Слика 23. Промене у Јавном дугу града Новог Сада

Слика 24. Промене у Јавном дугу града Новом Саду

**Учешће расхода према делатностима у укупним
расходима корисника буџетских средстава, 2018.**

Слика 25. Учешће расхода према делатностима

Јавни дуг града се од 2013. године смањује, и сада износи 1.149.356.000 динара. Задуженост по становнику се такође експоненцијално смањила како се смањује и јавни дуг. На слици бр. 16 која приказује Јавни дуг ЈЛС, видимо тренд линију јавног дуга ЈЛС Ниш. Слика бр. 21 учешће расхода према делатностима у укупним расходима корисника буџета. Приметно је да најмање буџетских средстава општина издваја за социјалну заштиту (4%). Након тога, део расхода издваја за образовање (28%), док исти проценат издваја за здравствену заштиту и остале делатности (34%).

5. Финансијски показатељи ЈКП на територији града Ниша

У надлежности града Ниша налази се 12 јавно комуналних предузећа, у даљем тексту ЈКП. Укупан број запослених у јавним предузећима града Ниша, у 2019. години, је износио 3.071. Овај број има тренд смањења у односу на претходне године. Просечан број запослених у ЈКП на територији града Ниша је 256 запослена, за пословну годину 2019. Број запослених у Јавно Комуналним Предузећима на 1.000 становника, за 2019. годину, је 12.

Од укупног броја ЈКП на територији града Ниша, у 2019. и 2018. години, осам односно девет предузећа је пословало са добитком, а укупан нето добитак ЈКП града Ниша износио је 78.125.000 динара у 2019. години, а у 2018. години 170.761.000 динара.

Од укупног број ЈКП на територији града Ниша, у 2019. години, четири предузећа пословало је са губитком. Нето губитак ових предузећа износио је 84.860.000 динара. Ниједно предузеће није остварило нулти финансијски резултат.

Табела 13. Финансијски индикатори ЈКП града Ниша

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора				
		2015	2016	2017	2018	2019
Број ЈКП	Број	11	13	13	13	12
Укупан број запослених у ЈКП	Број	3297	3385	3346	3307	3071
Просечан број запослених по ЈКП	Број	300	260	257	254	256
Број запослених у ЈКП на 1000 становника	Број	13	13	13	13	12
Укупан нето резултат из редовног пословања	У хиљадама РСД, номинално	852659	435090	292348	-12123	-50642
Број ЈКП које су оствариле Нето добит	Број	10	11	11	9	8
Нето добитак	У хиљадама РСД, номинално	346242	187955	516214	170761	78125
Број ЈКП које су оствариле Нето губитак	Број	1	2	2	4	4
Нето губитак	У хиљадама РСД, номинално	148748	245778	240185	112471	84680
Број ЈКП који су остварили нулти финансијски резултат	Број	0	0	0	0	0

6. Простор и урбани развој

Просторни план административног подручја града Ниша ППАПГН урађен је за период од 2007. до 2021. године и представља плански документ којим ће се утврдити дугорочни концепт развоја, организације, уређења, заштите и коришћења простора административног подручја града Ниша. Подручје обухваћено планом чине територије 5 градских општина: Медијана (10,7 км²), Палилула (117,3 км²), Пантелеј (141,7 км²), Црвени Крст (181,5 км²) и Нишка Бања (145,4 км²). Програмом за израду плана предвиђено је стварање просторних предиспозиција за остварење циљева у смислу подизања степена урбанизације подручја, нивоа квалитета живота свих становника и одржању еколошко–економске равнотеже подручја, те афирмисање улоге Ниша као макро регионалног урбаног центра са гравитационим подручјем од око 1.700.000 становника.

У Просторном плану административног подручја града Ниша за период до 2021. године утврђене су и одређене намене простора, приказане кроз постојеће и планирано стање за коришћење земљишта (табела 14).

Табела 14. Постојеће и планирано стање површине земљишта

Врста земљишта	Површина земљишта			
	Постојеће стање		Планирано стање	
	км ²	%	км ²	%
Пољопривредно	351,95	58,97	184,39	30,90
Шуме и шумско	141,28	23,67	177,47	29,74
Грађевинско	80,11	13,42	211,48	35,44
Водно и остало	13,06	2,19	13,06	2,19
Посебне намене	10,38	1,74	10,38	1,74
УКУПНО	596,78	100,00	596,78	100,00

На основу података из ГУП-а Ниш за период 2010-2025. године, добија се просечна покривеност зеленим површинама по становнику, и она износи 184,99м² (према броју становника из 2015. године), број зелених површина према процењеном броју становника у 2018. години износи 186.07 м² (број 256.381, извор: Статистички годишњак града Ниша, 2018 година).

Од укупног број зелених површина на територији града Ниша највећи број је под шумама и шумским земљиштем и износи 2234,20 ха, што чини 8,38% површине обухваћене ГУП-ом, односно 46,83% укупних зелених површина.⁶

⁶ Програм заштите животне средине града Ниша 2017-2027

Град Ниш је урбани центар у функционалној констелацији са руралним окружењем. Површина града износи 597 км², што чини око 0,7% површине Републике Србије и 21,8% површине Нишавског округа.

Градска матрица централног дела Ниша је уређена по систему правилних грађевинских блокова. Први урбанистички план града Ниша израђен је 1878. године, одмах након ослобођења од Турака. Након тога је урађено још пет генералних планова (1907, 1939, 1953, 1974, 1995. и 2010. године), два просторна плана (1992. и 2011. године), 14 усвојених планова генералне регулације којима је покривено 100% градског и 100% приградског подручја, а у току је израда још 8 планова генералне регулације за садашње рурално подручје на територији ГУП-а.

Важећи плански документи за територију града Ниша су: Просторни план административног подручја града Ниша до 2021. године и Генерални урбанистички план 2010–2025. године. Просторни план административног подручја града Ниша до 2021. године израђен је у складу са Законом о планирању и изградњи („Сл. гласник РС” бр. 72/09, 81/09 и 24/11), а на основу Одлуке о изради Просторног плана административног подручја града Ниша („Сл. лист града Ниша”, бр. 28/07).

Укупно подручје Просторног плана карактеришу две целине: урбано подручје и рурално окружење. Урбано подручје обухвата: град Ниш, 10 насељених места урбаног карактера, 8 руралних насеља и пољопривредне и друге површине. Од укупне површине територије града Ниша, урбано подручје заузима 148,33 км².

У односу на начин коришћења простора, на урбаном подручју је заступљено углавном грађевинско земљиште. Основна функционална структура грађевинског земљишта обухвата: становање, радне зоне, пратеће функције, примарну инфраструктуру, примарну мрежу саобраћаја, специјалне намене и др.

Рурално подручје града Ниша обухвата 52 катастарске општине, укупне површине 448,45 км², које карактерише разноврстан и богат екосистем умерено–континенталног поднебља, хетерогена структура земљишта различитих надморских висина и у већем делу незагађене територије.

Доношењем Просторног плана:

- дефинисана је концепција интегралног, одрживог уравнотеженог друштвено–економског и просторног развоја;
- усаглашена су планска решења са променама у организацији и систему локалне самоуправе (формирање 5 градских општина) и са концепцијом просторног развоја Србије као модерног друштва, развијене економије и вишег стандарда квалитета живота свих становника;
- дефинисана су просторна решења у области привреде, јавних служби, становања, инфраструктурних система, грађевинског земљишта, размештаја становништва;
- утврђени су услови и мере за отклањање последица бесправне градње, стихијских насељавања деведесетих година, неодговарајућег и ненаменског коришћења земљишта, недовољно развијене и нефункционалне мреже саобраћаја;

- планирани су просторни услови за развој малих и средњих предузећа;
- дефинисани су параметри координације и оживљавања инфраструктурних токова;
- дефинисани су услови за развој туризма и коришћење и заштиту природних и антропогених ресурса и добара.

Генерални урбанистички план Ниша је стратешки развојни план са општим елементима просторног развоја, којим су дугорочно утврђене концепције развоја, уређења простора и грађења насеља, критеријуми, смернице и урбанистички нормативи и решења 80 за изградњу, реконструкцију, уређење и заштиту подручја Ниша за временски период до 2025. године.

Циљ доношења ГУП-а је уређивање и утврђивање: границе обухвата грађевинског подручја; границе обухвата планова генералне регулације за цело грађевинско подручје; генералне намене површина које су претежно планиране у грађевинском подручју, на нивоу урбанистичких зона; генералне правце и коридоре за саобраћајну, енергетску, водопривредну, комуналну и другу инфраструктуру.

Степен урбанизације на територији града Ниша је 71% (у односу на 56% у Србији), при чему је на територији града формирана мрежа од 71 насеља (Извор: Стамбена стратегија града Ниша).

Последњих деценија, степен урбанизма је у порасту. Пад индустријске производње и нестајање одређеног броја привредних субјеката оставио је за собом запуштене и неодржаване индустријске објекте и фабричке хале, запуштене фабричке парцеле, напуштене прилазне путеве, зарђале железничке шине и другу врсту нефункционалне и непотребне инфраструктуре.

Неки од тих локалитета су идентификовани као brownfield локалитети, чији потенцијал још увек није искоришћен, иако постоје озбиљни планови и наговештаји да би то могло да се промени у будућности.

У градском ткиву Ниша налазе се три градска насеља настањена углавном Ромима, а то су Београд мала, Сточни трг и насеље Црвена Звезда. Насеље Београд мала, које спада у групу традиционалних насеља подигнутих пре 1900. године, претежно је уређено и урбанизовано, с тим да у њему постоје сиромашнији делови који захтевају значајнију интервенцију.

У нешто лошијем стању је старо насеље Сточни трг, а најлошија ситуација у погледу уређености је присутна у насељу Црвена Звезда. Мештани ових насеља су снажно везани за своје махале и тешко прихватају идеју о расељавању.

7. Енергетика

7.1. Снабдевање електричном енергијом

Целокупна територија Ниша је покривена електричном енергијом са 99,7% (домаћинстава). Дистрибутивни конзум Електродистрибуције Ниш простире се на површини од 1.750 км², са 5 градских насеља и 187 приградских насеља, преко 178.000 мерних места, што указује на одличан проценат покривености електродистрибутивном мрежом града Ниша са околином. У ванградским подручјима мрежа је претежно надземна, док је у Нишу изведена подземним кабловским водовима, због већег градског језгра које захтева развијену и разгранату подземну електроенергетску инфраструктуру.

Електроенергетску инфраструктуру на територији града Ниша чине трафостанице, дистрибутивна мрежа и други објекти који обезбеђују оптимално, сигурно, квалитетно и економично снабдевање потрошача електричном енергијом. Дистрибуцију електричне енергије за град Ниш врши Привредно друштво „Електродистрибуција Ниш” чији је основни циљ рада омогућавање неометаног опслуживања постојећих и будућих потрошача потребном количином електричне енергије, снагом и квалитетом напона.

На подручју Ниша постоје 4 трафостанице напонског нивоа 110/35кВ и 3 трафостанице напонског нивоа 110/10кВ, 27 трафостаница 35/10кВ и 1190 трафостаница 10/04кВ, које покрива „Електродистрибуција Ниш” (подаци из јуна 2016. године, ЕПС Дистрибуција).

7.1.1. Јавна расвета

Систем јавног осветљења града Ниша обухвата 21.804 комада сијалица укупне инсталиране снаге 2407,78 киловата (подаци из августа 2016. године). Светиљке су постављене на стубове са једном и две светиљке. Живине сијалице високог притиска, тзв. ХПМ сијалице, постављене су на стубовима са једном сијалицом. Укупан број ових стубова износи 9.798. Натријумове сијалице високог притиска, тзв. ХПС сијалице, постављене су на стубовима са једном и две сијалице. Укупан број стубова са једном сијалицом износи 7.642, а број стубова са две сијалице 1.044. Метал халогене сијалице, тзв. МХ сијалице, постављене су на стубовима са једном и две сијалице. Укупан број стубова са једном сијалицом овом типа је 104, а број стубова са две сијалице је 50. Укупан број стубова на које су постављене светиљке износи 20.545 (подаци из августа 2016. године). Од укупног броја сијалица 118 су ЛЕД. Припрема се пројекат замене постојећих сијалица у централном делу града ЛЕД сијалицама као сегмент реализације уговора о јавно-приватном партнерству.

7.1.2. Хидроелектрена

На подручју града Ниша постоје и две изграђене мини хидроелектране, ХЕ „Света Петка” и ХЕ „Сићево”. Хидроелектрана „Света Петка” се налази у Островици, на реци Нишави. Водом се снабдева одвојеним каналом дужине око 1 км, а инсталирана снага три агрегата износи 1,05 мегавата. Хидроелектрана „Сићево” се налази у Сићеву, такође на реци Нишави. Водом се снабдева одвојеним каналом дужине око 2 км, а инсталирана снага сва три агрегата која су у погону износи 1,34 мегавата. У току су испитивања исплативости изградње нових хидроелектрана у овом крају, а процене су да је потенцијал за њихову изградњу заиста велики.

7.1.3. Топлотна енергија

Снабдевање топлотном енергијом територије града Ниша врши се централним системом топлификације града, локалним котларницама и индивидуалним ложиштима. Поред топлификације, створени су услови да се гасоводном мрежом ниског притиска до потрошача као енергент доведе и природни гас. Централни систем топлификације града чине извори топлотне енергије у склопу ЈКП „Градска топлана” и мрежа магистралних топловода. Укупни инсталисани котловски капацитети у јединственом систему топлификације града у 14 објеката, којима газдује ЈКП „Градска топлана Ниш”, износе 246,27 мегавата. Главне изворе топлотне енергије чине две топлане: топлана „Криви Вир” и топлана „Југ”, са инсталисаним капацитетом котлова од 188,00 мегавата и још 12 локалних котларница, са инсталисаним котловским капацитетом од 58,27 мегавата. Топлана „Криви Вир” и топлана „Југ”, примарно користе гас, али имају могућност рада и са мазутом. Од укупно 14 топлотних извора, 8 мањих искључиво су на мазут.

У укупној потрошњи користи се природни гас са 90% учешћа и мазут са 10% учешћа. Од наведених топлотних извора којима газдује ЈКП „Градска топлана” Ниш, само просечна годишња производња 89 топлотне енергије у топланам и котларницама у оквиру ЈКП „Градска топлана” Ниш, износи око 250.000 мегават час (податак из 2015. године). Топлана „Југ” је крајем 2015. године извршила замену котлова (2×30 мегавата снаге). Дистрибуција топлотне енергије до потрошача врши се мрежом магистралних топловода у дужини од око 67 км и преко 1.140 подстаница. Дистрибутивна мрежа највећим делом обухвата централно градско језгро на левој обали Нишаве. Овим системом тренутно је покривено 28.077 стамбених и 1.729 пословних корисника. Развој града, као и изградња планирана Генералним урбанистичким планом, условљавају даљи развој и унапређење система снабдевања топлотном енергијом. Тренутни капацитети система у целини су довољни за покривање тренутних потреба за топлотном енергијом.

Процењује се да постојећи капацитети у погледу снабдевања топлотном енергијом нису довољни за потребе града Ниша, посебно ако се узме у обзир планирана градња, у значајном обиму, у централном делу града. Недостатак топлотних капацитета у топлани „Криви Вир” у односу на број тренутно прикључених корисника доводи до

слабијег квалитета грејања у конзумном подручју ове топлане и онемогућава даље прикључивање нових корисника. Укупно преоптерећење топлотних извора топлане „Криви Вир” износи више од 40%. Поред тренутне преоптерећености топлане „Криви Вир” важан је податак да и топлана „Југ” већ сада ради са 100% свог капацитета, што значи да није у стању да прати даљи развој града и повећање потребе за енергијом. Сви ови подаци јасно указују на неопходност повећања капацитета топлотних извора у будућем периоду.

7.1.4. Гасификација

Реализација магистралног гасовода Ниш–Димитровград омогућиће, пре свега, виши степен очувања животне средине, стварање нове друштвене вредности и повећање броја радних места у периоду изградње и експлоатације гасовода.

На територији града Ниша, гас испоручује фирма „ЈУГОРОСГАС” АД. Тренутно постоји гасоводни систем у градовима дуж магистралног и разводног гасовода МГ09 (Ражањ, Алексинац, Ниш). Капацитет ГМРС Ниш је 80.000 м³/час, дужина изграђене мреже 173.375, број мерно регулационих станица МРС 24.

Почетак експлоатације дистрибутивних гасовода је почео 2003. године. У Нишу према подацима из Плана Развоја дистрибутивног гасоводног система акционарског друштва “ЈУГОРОСГАС” АД за период 2017–2021. године, број потенцијалних корисника за град Ниш је 13.700.⁷

У периоду 2004–2008. урађене су студије изводљивости изградње гасне електране од 450+150 мегавата. Овај пројекат је постао актуелан усвајањем стратегије ниско–угљеничног климатски неутралног развоја Републике Србије.

⁷ Програм пословања „ЈУГОРОСГАС” АД

8. Заштита животне средине

8.1. Водоснабдевање

На територији града Ниша налазе се три територијално посебна, али функционално зависна система за водоснабдевање града:

- водоводни систем „Медијана” – извориште подземне воде прихрањивано претходно пречишћеном водом из водотока Нишаве, капацитета 100–500 литара у секунди;
- водоводни систем „Студена” – карсни природни извор и доводни цевовод са објектима, капацитета 220–340 литара у секунди, удаљен од Ниша 18 км;
- водоводни систем „Љуберађа”, Ниш – низ карсних природних извора (извор Крупац – удаљен 30 км од Ниша, извор Мокра – удаљен 50 км, извор Дивљана – удаљен 55 км и извор Љуберађа – доводни цевовод са објектима, капацитета 800 – 1450 литара у секунди).

Овај систем водоснабдевања снабдева водом око 350.000 људи и нишку индустрију, преко 50.000 прикључака, као и Бабушницу и насеља дуж магистралног цевовода Љуберађа–Ниш, са количином од 37.732,608 м³ воде годишње, односно 103.377 м³ воде дневно.

Реализацији инвестиционо–техничког пројекта водоводног система Селова, иновација планске и пројектне документације (усаглашавање са плановима и активностима Републике Србије, везаним са реализацијом аутопута Ниш–Приштина) омогућиће граду Нишу снабдевање водом које одговара плановима за инфраструктурно–просторни развој.

8.1.1. Квалитет воде за пиће

Испитивање квалитета воде за пиће града Ниша врши се у интерној лабораторији предузећа ЈКП „Наиссус”. Предузеће анализира узорке воде на територији Града Ниша према Годишњем плану узорковања. Истовремено око 30 узорака узима и Институт за јавно здравље Ниш. Компетентност лабораторије потврђена је акредитацијом од стране Акредитационог тела Србије, у складу са захтевима стандарда СРПС ИСО/ИЕЦ 17.025:2006. Прва акредитација додељена је 29.04.2015. године, а обновљена је 29.07.2019. и важи до 28.07.2023. године.

Поред воде за пиће, лабораторија је акредитована и за подземне, технолошке, површинске и отпадне воде за које и врши услужну анализу воде на захтев корисника.

8.1.2. Воде

Главно хидрографско обележје подручја града Ниша дају две велике реке – Јужна Морава и Нишава и неколико мањих водотокова (Габровачка река, Кутинска река,

Јелашничка река, Островичка река, Суводолска река, Малчанска река, Матејевачка река, Бреничка река, Хумска река, Велепољска река, Рујничка река, Топоничка река) са сталним и повременим речним токовима, као и резерве подземне воде са већим и мањим изворима и врелима, од којих неколико имају карактер термоминералних лековитих вода.⁸

8.1.3. Површинске воде

Јужна Морава има одлике типично равничарске реке, релативно сиромашне водом, са бројним меандрима и спрудовима. Тече својим природним коритом у дужини од око 21.780 м. Хидролошки режим Јужне Мораве дефинисан је протицањем малих и великих вода. Максимални протицаји Јужне Мораве јављају се у марту као последица отапања снега, а минимални у августу због малих количина падавина у току лета и великог испаравања услед високих температура. Река Нишава својим доњим током протиче у дужини од 39.795 м. На свом току, од значајних водотокова, Нишава прима са десне стране воде: Малчанске, Матејевачке и Рујничке реке, а са леве: Островичке, Јелашничке (или Студене), Кутинске и Габровачке реке. Регулационим радовима на делу доњег тока Бреничке реке, воде овог водотока уведене су у Матејевачку реку.

8.1.4. Подземне воде

Хидрогеолошке карактеристике терена послужиле су за издвајање већег броја подручја са јасно израженим условима и могућностима захватања подземних вода за потребе наводњавања.

8.1.5. Термоминералне воде

Посебно богатство представљају термоминерални извори Нишке Бање и то:

- извор „Главно врело” издашности 35–80 л/с, температуре воде од 39–24°C;
- извор „Сува бања” издашности 36–550 л/с, температуре воде од 37,4–11,8°C;
- извор „Школска чесма” издашности 1–2 л/с и температуре воде од 18–22°C;
- бунар Калафата (Топило) и
- бунар Островица (Бањица) издашности 2,5–8,6 л/с и температуре од 22°C.

Термоминералне воде се користе за лечење, терапију, спорт, рекреацију, туризам, што отвара могућност искоришћења постојеће и интензивирања туристичке понуде града, кроз улагање у смештајне и рекреативне објекте.

8.1.6. Атмосферске воде

Годишња количина падавина на територији града Ниша износи од 508,7 л/м² до 1333,3 л/м², на основу чега би имало основа разматрати о могућностима њиховог искоришћавања. Таква пракса се већ примењује у свету, па се тако атмосферска вода прикупља и користи као техничка вода за прање улица, тоалета или за заливање уређених зелених површина. Системски прикупљене атмосферске воде могу бити

⁸ Програм заштите животне средине Града Ниша 2017-2027

изузетно значајан ретенционо–евапорални климатски фактор у граду, уколико би се обезбедила већа порозност површина града и отворен систем сакупљања и генерисања тих вода. За сва насеља у којима се тек развија канализациона мрежа, Генерални урбанистички план града Ниша за период 2010–2025. године предвиђа да је обавезна изградња независног система за евакуацију атмосферских вода. Све атмосферске воде испуштаће се у неки од водотокова чијем сливу припадају.

8.2. Отпадне воде

Број домаћинстава који су прикључени на водоводну мрежу према извештају из 2018. године је 48.142. Према последњем попису из 2018. године у Граду Нишу има 89.903 домаћинства. То значи да је 53% становништва прикључено на водоводну мрежу. На канализациону мрежу прикључено је у 2018. години 38,32%. Подаци скоро и да немају промене за посматрани период, што је и приказано у табели бр. 15.

Табела 15. Промена у индикаторима вода и отпадних вода за период од 2011. до 2019. године

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Број домаћинства прикључених на водоводну мрежу		44,165	45,147	47,766	48,142	48,142	48,142	48,142	48,142	48,142
Испуштене отпадне воде	m ³	15,533	15,057	20,119	19,760	17,318	20,619	19,320	18,618	17,903
Испуштене отпадне воде у општинама са системом одвођења отпадних вода	m ³	15,533	15,057	15,335	15,330	14,571	16,022	15,680	14,841	14,326
Број домаћинстава прикљученог на систем одвођења отпадних вода	Број	28,853	35,251	35,353	35,457	33,819	34,458	34,458	34,458	34,458
Процент домаћинстава прикључених на систем одвођења отпадних вода (на канализациону мрежу)	%	65%	79.82%	74.01%	73.65%	70.25%	71.58%	71.58%	71.58%	71.58%
Процент становника прикљученог на систем одвођења отпадних вода (процена)		32.95%	40.26%	39.46%	39.68%	37.94%	38.75%	38.75%	38.91%	38.98%

Град Ниш има комбиновани канализациони систем (НИКАС). У ужем градском језгру су уграђени колектори мешовитог типа, док је у појединим новоизграђеним деловима града изграђен сепаратни тип канализације, тј. одвојена је атмосферска од фекалне воде. Укупна дужина НИКАС мреже је око 531,74 км. Све отпадне воде у Граду Нишу данас се, преко неколико испушта на левој и десној обали реке, евакуишу у Нишаву. Преко два главна излива евакуишу се воде са слива главних колектора: Левообални –

Ивана Милутиновића 70%, од укупних отпадних вода и Деснообални – Београдмалски 20%. Број прикључених на канализациону мрежу у градском подручју је 71,58%.

Закључак је да је потребно унапредити систем водоснабдевања, јер је само 53% домаћинстава прикључено на водоводну мрежу. На систем канализационе мреже прикључено је 38% становника. Како бисмо очували животну средину и обезбедили боље услове за живот грађана потребно је да радимо на повећању процента прикључености домаћинстава на водоводну и канализациону мрежу.

У граду Нишу не постоји централно постројење за пречишћавање комуналних отпадних вода, нити индустријске пред третмане отпадних вода, долази до додатног загађења реке Нишаве, као реципијента. Не постоји сепаратни систем прикупљања атмосферских отпадних вода. Систематски мониторинг количина и квалитета површинских и подземних вода је неадекватан.

8.3. Квалитет ваздуха

Србија је ратификовала Оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе (UNFCCC) 12. марта 2001. године, а Споразум из Париза 25. јула 2017. године. Према Париском споразуму, током свог првог национално утврђеног доприноса смањењу емисија GHG (NDC), поднесеног 30. јуна 2015, Србија се обавезала да ће „смањити емисије гасова са ефектом стаклене баште за 9,8% до 2030. године у поређењу са нивоом емисија из 1990. године”. С друге стране, Република Србија нема обавезе у погледу смањења емисије гасова са ефектом стаклене баште према Уговору о енергетској заједници.

Процес европских интеграција убрзао је израду Нацрта закона о климатским променама, којим се транспонује релевантно законодавство ЕУ4, пружајући, између осталог, правни основ за израду и ажурирање стратегија нискоугљеничног развоја и стратегија прилагођавања на измењене климатске услове, и прилагођавања, мониторинг, извештавање и верификацију емисија гасова са ефектом стаклене баште и примену климатских политика и мера.

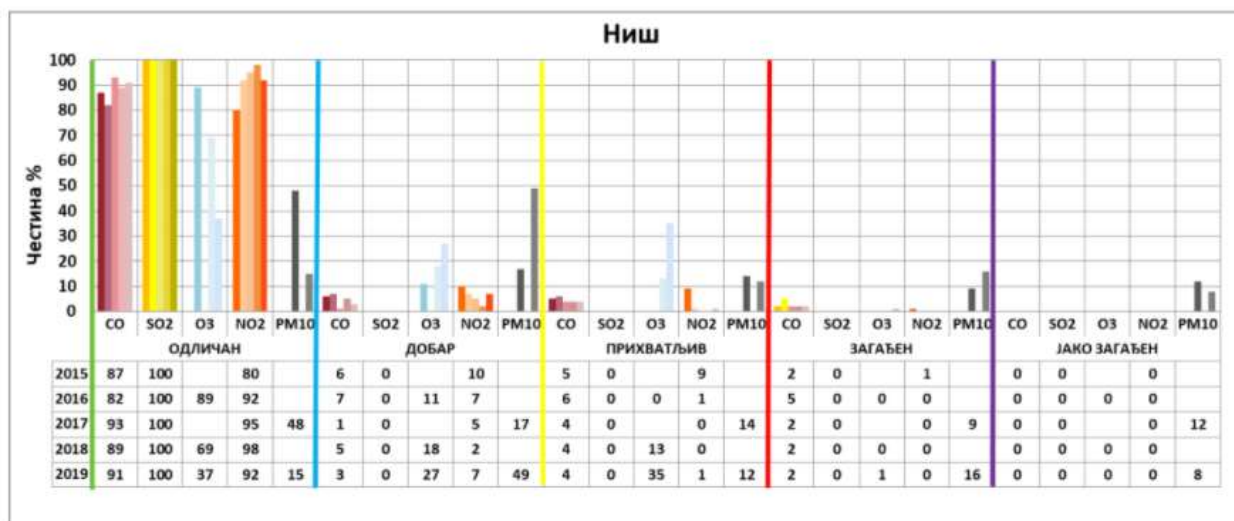
Поред овог Нацрта закона, Србија је увела и одређене секторске политике и мере које доприносе смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште и ефикасном прилагођавању.

Као и у скоро свим земљама света, и у Србији је енергетски сектор (укључујући и саобраћај) најважнији сектор у погледу емисија гасова са ефектом стаклене баште који представља 80,6% укупних емисија у 2018. години. Емисије гасова са ефектом стаклене баште из пољопривреде, које су у 2018. чиниле 8,5% укупних националних емисија, потичу из употребе ђубрива, ентеричне ферментације и емисије из управљања стајњаком. У 2018. години емисије из сектора отпада чиниле су 4,2% од укупних националних емисија. Управљање чврстим отпадом у Србији углавном се заснива на одлагању отпада на депоније.

Претходно описана ситуација, дугорочни захтеви Споразума из Париза у погледу уравнотежења глобалних емисија и понора GHG у другој половини 21. века, као и процес приступања ЕУ представљају основу за дугорочну климатски неутралну и климатски отпорну визију Србије.

Обавезе Агенције за заштиту животне средине, као дела Министарства заштите животне средине, у управљању квалитетом ваздуха дефинисане су Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 10/13) и Законом о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 44/14, 14/15, 54/15, 96/15, 62/17).

Оцена квалитета ваздуха за 2019. годину, у овом Извештају извршена је на основу годишњих концентрација загађујућих материја добијених мониторингом квалитета ваздуха у државној и локалним мрежама. У агломерацијама Београд, Ниш, Смедерево и Косјерић ваздух је био III категорије, прекомерно загађен ваздух, услед прекорачења граничних вредности суспендованих честица PM10 и PM2,5⁹.

Слика 26. Структурна оцена квалитета ваздуха у агломерацији Ниш у периоду 2015–2019. године.

⁹ Годишњи извештај о стању ваздуха у Републици Србији 2019. године

У агломерацији Ниш у току 2015. и 2016. године није било довољног обима референтних података за РМ10, али је у 2017. години било 12% „јакo загађеног“ ваздуха (слика 26). У току 2018. године остали параметри сврставају ваздух у категорије „одличан“, „добар“ и „прихватљив“, осим угљен-моноксида кога је било у категорији „загађен“ у 2% случајева. У току 2019. године 24% случајева дневних концентрација РМ10 је већи од ГВ, од тога 16% случајева је у класи „загађен“ ваздух и 8% случајева је у класи „јакo загађен“ ваздух.¹⁰

На основу индикатора о загађености ваздуха, а то је да је у току 2019. године 24% случајева дневних концентрација РМ10 веће од ГВ, од тога 16% случајева је у класи „загађен“ ваздух и 8% случајева је у класи „јакo загађен“ ваздух. Неопходно је спровести мере за смањење загађености ваздуха.

8.4. Отпад

Организовано сакупљање и одвоз генерисаног отпада са територије града Ниша обавља се од стране ЈКП „Медиана“, а овом услугом је обухваћено 92,3% укупног броја домаћинства (податак из Локалног плана управљања отпадом 2011–2021, град Ниш).

Количине неопасаног отпада евидентирају се у килограмима [кг] и кубним метрима [m³]. У таб. 2. приказане су количине отпада депонованог на депонији у периоду од 2012. до 2019. године.

Табела 16. Састав и количина депоновног отпада на депонију у 2019. години

Период	Јединица мере	Комунални отпад	Земља	Шут	Биоразградиви отпад	Индустријски отпад	Трговачка роба	Укупно
2012	/m ³	214589	23948	7930	2598	540	289	249895
2013	/m ³	209110	25362	11744	1930	687	546	249385
2014	/m ³	207764	26687	9163	3734	1430	672	251150
2015	/m ³	202340	25655	9975	2971	3551	852	245344
2016	/m ³	201798	24253	11915	3511	2358	840	251162
2017	/m ³	210271	20759	14120	4654	1663	1157	263392
2018	/m ³	216055	12989	13169	3667	2931	1239	250589
2019	/m ³	223785	46579	22642	3091	4241	587	300918

Возни парк Р.Ј. „Сакупљање и транспорт отпада“ је почетком 2020. године чинило укупно 49 возила распоређених по врстама и облику надградње, односно извршним функцијама радних уређаја. Са аспекта експлоатације возила, 2019. година представља годину континуитета предузећа, у погледу инвестиција у 2019. години извршена је набавка пет нових аутосмеђара. Просечна старост возила на крају 2019. године је износила 24 године.

Број корисника, за које ЈКП „Медиана“ Ниш врши услугу сакупљања и транспорта комуналног отпада, закључно са месецом новембром 2019. год. износи: 88.172 корисника (физичка лица) укупна површина: 5.536.547 м²; 3.505 корисника (радње,

¹⁰ Годишњи извештај о стању квалитета ваздуха у РС 2019. години у Србији

односно, пословни простор) укупна површина: 144.547 м²; 1.966 корисника (правна лица) укупна површина: 1.518.848 м², према подацима из Програма сакупљања комуналног отпада и прања типских посуда из 2020. године. **То значи да је тренутни проценат броја домаћинстава који су обухваћени услугама ЈКП „Медиана“ порастао са 92,3% на 98,7% корисника.**¹¹

Приметно је повећање свих врста отпада у периоду од 2012. до 2019. године, стога је неопходно повећање капацитета ЈКП Медијана.

¹¹ Програм сакупљања комуналног отпада и прања типских посуда за 2020. годину

9. Саобраћајна инфраструктура

9.1. Друмски саобраћај

Ниш се налази на раскрсници балканских и европских путева. Територију града секу три важна правца међународних путева и железница – неколико путних праваца који повезују Балкан са централном и западном Европом, Влашку низију и Поморавље са Јадраном, Егејским и Црним морем пролази кроз територију Ниша.

Слика 27. Извор: Европска комисија - Транс-европска транспортна мрежа

Ниш је мултимодално чвориште највишег ранга у Србији. Укрштање више врста саобраћаја врши се на овом подручју: коридор аутопута, железничке пруге, аеродром и планиране пруге за велике брзине Е–85 и Е–70, железничко чвориште, робно–претоварни центар, оптички каблови, транзитне централе, ТВ и ЦТ предајници, струјни далековод 400 кВ.

Мрежа путева је дугачка 340 км, а њену структуру чине: магистрални путеви (9%), регионални путеви (23%) и локални путеви (68%). Сви путеви су са савременом подлогом, а стандард задовољава 91,7% локалних и 88,8% регионалних путева.

Главна саобраћајница долази из правца Београда до северне ивице Ниша, одакле се рачва ка југу долином Јужне Мораве и Вардара и води ка Солуну и Атини (Е–75) и

истоку долином Нишаве и Марице према Софији, Истанбулу и даље ка Блиском и средњем истоку (Е–80).

Правац који од Ниша води на запад ка Топлици (граница са Црном Гором) повезује будуће аутопутеве Београд – Јужни Јадран и Ђердап – Зајечар – Ниш.

Укупна дужина свих путева на територији Града Ниша износи 340 км. Дужина савремених путева износи 336 км, дужина локалних путева 246 км.

Дужина бициклических стаза на територији града Ниша је свега 10 км. Поред тога што у граду Нишу постоји врло мало бициклических стаза, оне су лоше обележене и неприступачне.

Број регистрованих путничких аутомобила износио је 65.779 аутомобила у 2018. год.¹²

Табела 17. Промена у дужини путева за период од 2010. до 2018. године

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Укупна дужина свих путева	km	386	373	421.97	371.38	323.16	323.16	346.37	340.91	340.91
Укупна дужина савремених путева	km	353	341	386.27	339.38	315.15	315.15	335.61	336.67	336.67
Укупна дужина локалних путева	km	261	262	310	312	246.01	246.01	246.01	246.01	246.01
Укупна дужина савремених локалних путева	km	234	235	280	280	246.01	246.01	246.01	241.01	246.01

9.2. Ваздушни саобраћај

Ваздушни саобраћај са одвија преко аеродрома „Константин Велики“. Полетно–слетна стаза укупне дужине 2.500 м и ширине 45 м, рулна стаза дужине 290 м и ширине 25 м, платформа за паркирање ваздухоплова димензија 275×100 м са 4 означене позиције (укупан капацитет аеродрома у ванредним ситуацијама је 20 ваздухоплова). Пристанишна зграда укупне површине 1.700 м².

Аеродром се налази у зони са врло повољним временским условима током целе године, са малим бројем магловитих и снежних дана. Због тога је у претходном периоду коришћен као алтернативни аеродром за аеродроме у Приштини, Београду, Подгорици, Скопљу и Софији.

Аеродром „Константин Велики“ Ниш је имао драстично повећање броја летова и броја путника у 2017. и 2018. Години, што је приказано је на слици бр. 28.

¹² Статистички годишњак Ниш, 2018 год

Табела 18. Промена у броју летова од 2009. до 2018. године¹³

	Извршени летови <i>Effective flights</i>		Превезено путника <i>Transported passengers</i>	
	број летова <i>number of flights</i>	ланчани индекси <i>chain indices</i>	број путника <i>number of passengers</i>	ланчани индекси <i>chain indices</i>
2009	349	98,9	17 159	75,0
2010	564	159,9	23 654	137,9
2011	591	104,8	25 130	106,2
2012	780	132,0	27 344	108,8
2013	497	63,7	21 700	79,4
2014	271	54,5	1 335	6,2
2015	526	194,1	36 258	2715,9
2016	722	137,3	124 917	344,5
2017	1 477	204,6	331 582	265,4
2018	1 417	95,9	351 581	106,0

Слика 28. Визуелни приказ промене броја путника за период од 1986. до 2018. године¹⁴

Због евидентног повећања броја путника ваздушним саобраћајем, требало би узети у разматрање мере којима би се повећали капацитети нишког аеродрома, као и размишљати о прилагођавању туристичке промоције за транзитне путнике.

9.3. Главна железничка станица

Главна железничка станица налази се у ширем центру града, односно од центра је удаљена око 2 километра. Станица има 6 колосека. Постојећа железничка станица Црвени Крст је саобраћајни терминал чија ће се функција ускладити са функционисањем путничког и теретног саобраћаја кроз нишки железнички чвор.

¹³ Статистички годишњак Града Ниша, 2018 година

¹⁴ Статистички годишњак Града Ниша, 2018 година

Железничка инфраструктура на подручју града је развијена, али лоше лоцирана и у веома лошем стању. То за последицу има мале дозвољене брзине, а самим тим и велику потрошњу енергије, као и емитовање буке и вибрација у пружном појасу. Главни проблем железничког саобраћаја представљају теретни саобраћај и одржавање возног парка који се, због стања и распореда пруга, станица и других службених места, одвија у централним градским општинама, чиме угрожава велики број људи.

Постојећи план железничке инфраструктуре није решен на задовољавајући начин и има за примарни циљ задовољење потреба привредних субјеката који се налазе у граду. На ширем подручју чвора постоји 51 укрштање путева и улица са пругама, од којих је 40 у нивоу, а само 11 денивелисано. У ужој зони града, на простору Ниш путничка станица – Нишка Бања – Пантелеј – Црвени Крст – Ниш – Путничка, има 29 укрштања са пругама, 24 у нивоу и 5 денивелисаних, од којих 2 објекта на делу Ниш путничка – Црвени Крст су пропусти без потребног габарита, који се користе као подвожњаци. Проблем путних прелаза у нивоу нарочито је изражен на простору триангле код станице Ниш путничка и на потезу Ниш – Нишка Бања. Према важећем Просторном плану инфраструктурног коридора Ниш – граница Бугарске, постојећа железничка пруга од Ниша до Нишке Бање, кроз густо изграђено градско подручје (која је тим важећим Планом предвиђена и као траса пруге за возове великих брзина), предвиђена је као денивелисана у односу на терен, а то значи у односу и на садашње укрштање са друмским градским саобраћајницама. Како је траса ове пруге кроз изграђени део града и како је велики део објеката високоградње на граници пружног земљишта изградњом денивелисане железничке пруге угрозила би се стабилност објеката односно битно би се увећао негативни еколошки фактор због буке и вибрација.

На основу свега наведеног, намеће се као оптимално решење у сваком погледу изградња 10,5 км нове железничке пруге од Пантелеја до Просека, 0,5 км триангле у зони станице Црвени Крст, као и модернизација и ремонт 5 км постојеће пруге од железничке станице Црвени Крст до Пантелеја. Измештањем железничког путничког и теретног саобраћаја у северни део града, Ниш ће добити значајне просторне и економске ефекте. Предложено решење железничког чвора Ниш, почива на опредељењу да постојећа локација железничке станице Ниш буде трајно решење, чиме би се постигли захтеви приступачности, традиције и препознатљивости. Реализација железничког чвора Ниш је планирана кроз више фаза, уз обавезујући услов да ни у једној од њих функционисање железничког саобраћаја не буде угрожено. Сматра се да ће изградња железничког чвора Ниш осигурати: безбедан железнички и друмски саобраћај, услед денивелисања међусобних укрштаја на урбаном подручју града Ниша; елиминацију негативних утицаја железничког саобраћаја на град Ниш и супротно; груписање друмских и железничких саобраћајница међународних праваца у јединственом коридору; осавремењавање горњег строја постојећих пруга и централизовано, телекомуникационо управљање возовима; ослобађање железничког земљишта у широј централној зони града, ради решавања саобраћајне комуналне инфраструктуре и друго.

9.3.1. Јавни превоз

На територији града Ниша постоји јавни градски и приградски превоз. Број аутобуса је 116, а број линија 50 (податак преузет из Статистичког годишњака Града Ниша за 2018. годину). Постоје 2 градске зоне јавног превоза. Становници града Ниша за превоз користе такси службу. Укупни капацитет возила такси служби града Ниша је преко 600 возила. Број дневно превезених путника јавним превозом је 75.797 путника дневно, што значи 30% становништва.

Поред јавног превоза и таксија, за сопствени превоз, становници града Ниша користе и путничке аутомобиле. Број регистрованих путничких аутомобила је 65.779 (податак преузет из Статистичког годишњака града Ниша, 2018. година).

10. Омладина

Субјекти омладинске политике на територији Града су: члан Градског већа задужен за област омладине, као особа одређена за политику ка младима, Канцеларија за младе Града Ниша, Савет за младе Скупштине Града Ниша, управа надлежна за послове омладине, канцеларије за младе градских општина, чланови већа градских општина задужени за област омладине, установе, удружења која спроводе омладинске активности и њихови савези, као и други субјекти чија делатност је усмерена на побољшање и унапређивање положаја младих. У Граду Нишу активно ради велики број организација младих и за младе, неколико неформалних група, а готово све политичке партије које су активне имају и своје подмлатке или омладинске организације.¹⁵

¹⁵ Стратегија брига о младима Града Ниша 2015-2020

11. Култура

Културне делатности у Нишу одвијају се углавном у институцијама културе чији је оснивач град. То су: Народно позориште, Позориште лутака, Нишки културни центар, Нишки симфонијски оркестар, Галерија савремене ликовне уметности, Народна библиотека, Народни музеј, Историјски архив, Завод за заштиту споменика културе и Дечји културни центар. У граду делују још и Студентски културни центар, Дом омладине, Ниш–филм, већи број културно–уметничких друштава, уметничких удружења, приватних продуцентских кућа, невладиних организација које се баве културом и неформалних уметничких група. Последњих година у Нишу се отварају инострани културни центри (амерички, француски, италијански, руски) који играју све значајнију улогу у културном животу града.

Најзначајније градске културне манифестације су: Фестивал глумачких остварења „Филмски сусрети” Ниш, Међународне хорске свечаности (обе манифестације су некада носиле атрибут „југословенски” и представљале су важан културни догађај за читаву бившу Југославију), Ликовна колонија Сићево, Књижевна колонија Сићево, НИМУС (Нишке музичке свечаности – програм концерата озбиљне музике), Nišville Jazz Festival, Нисомнија (музички фестивал) и Мајска песма (фестивал дечје музике).

11.1. Стање културе

Према подацима из 2018. године, постоје четири биоскопа на територији Града Ниша, број посетилаца је 242.050. Град Ниш има један музеј и у 2018. години посетило га је 92.927 посетилаца. Поред музеја, Град Ниш има два позоришта и број посетилаца у 2018. години је 46.468 посетилаца. Процент становништва који посећује позориште је 18,5%, док је број посетиоца биоскопа у 2018. години скоро једнак и броју становника града (242.050), проценат броја посетилаца биоскопа је 96%.

У односу на податке из статистичког Годишњака града Ниша за 2018. годину, број посетилаца позоришта и биоскопа је већи него претходних година, док је број посетилаца музеја остао исти.

Културни и археолошки ресурси:

На територији града Ниша се налази 66 археолошких локалитета и 265 регистрованих културних добара. Најважнији су:

- археолошки комплекс „Медијана” на око 60 ха (летња резиденција цара Константина, 4. век и остаци касноантичке царске резиденције са очуваним природним мозаиком и 16 статуа од мермера);
- нишка Тврђава из римског, рановизантијског и средњовековног периода;
- централна зона старог дела града Ниша (заштићена амбијентална целина);

- праисторијски локалитети (Топоница, Вртиште, Бубањ, Хум...), а предмети се налазе у Народном музеју у Нишу;
- Наиссус – ископине града из 2–6. века (остаци су данас на простору нишке Тврђаве);
- Византијска црква из 11. века (код села Матејевца);
- рановизантијска гробница са фрескама у Јагодин–мали (ранохришћански споменик);
- Црква Св. Пантелејмона из 12. века;
- Црква Св. Николе из 14. века;
- Ђеле-кула – јединствен споменик у свету изграђен од лобања погинулих српских јунака;
- Споменик на Чегру из 19. века посвећен Стевану Синђелићу;
- Споменик на Бубњу из 20. века (спомен на 10.000 стрељаних Нишлија у 2. св. рату)

11.2. Заштићена подручја града Ниша

Споменици природе су природна добра од општег интереса и уживају посебну заштиту. Од заштићених подручја, на територији града Ниша налази се Парк Природе (ПП) СићевачкаКлисира, која се простире на преко 7.000 ха и делом се налази на територији општине Бела Паланка и на територији Града Ниша. Сићевачка клисура је у надлежности ЈП „Србија Шуме” Нови Београд.

Јелашничка клисура је од 1995. године проглашена за Специјални резерват природе и под надзором је ЈП „Србија Шуме” Нови Београд и налази се на територији града Ниша на 115 ха.

Сува Планина је 2015. године проглашена за Специјални резерват природе. Налази се на територији Беле Паланке, Гаџин Хана и града Ниша, простире се на преко 18.000 ха и у надлежности је ЈП „Србија Шума” Нови Београд.

Церјанска пећина је Споменица природе од 1988. године и у надлежности је ЈП „Дирекција за изградњу града Ниша” Ниш, а простире се на територији града Ниша са 63 ха.

Лалиначка слатина је Споменик природе од 2015. године и у надлежности ЈП „Дирекције за изградњу града Ниша” Ниш, а налази се на територији града Ниша и Мeroшине и простире се на 251 ха.

Споменици природе ботаничког карактера „Стабло бреста” у надлежности су физичких лица, налази се на територији града Ниша и заштићено је подручје од 1960. године.

Каменички вис I, налази се на територији града Ниша, и заштићено је подручје од 1990. Године, спада у групу Парк Шума (ПШ) у надлежности ЈП „Србија Шуме” Шумско газдинство „Ниш” Ниш, и простире се на 19 ха.

Од 2003. године Ниш добија следеће Споменике природе (СП) – „Новоселски брест”, „Дуд запис у Медошеву”, „Рајковићев Храст”, „Храст запис код Бањичког језера”, „Цер запис у Лесковику”, „Бели дуд у Нишкој Бањи” и „Храст Лужњак у Доњој Трнави” и сви

они су надлежности ЈКП „Горица” Ниш. Споменик природе „Запис у Лесковику” постаје заштићено подручје 2006. године и у надлежности је физичких лица.

Ниш 2019. године добија још један споменик природе „Два стабла крупнолистог медунца у Чукљенику” и он је у надлежности ЈКП Медијана Ниш.¹⁶

Спомен–комплекс „Старо гробље” се налази у јужном делу града, административно припада Градској општини Палилула и налази се у истоименом насељу, које је по њему и добило име. Гробље се простире на површини од 17 хектара, где се налази више од 3.000 надгробних споменика. Читав комплекс Старог гробља стављен је под заштиту државе 1987. године. Сахрањивање на Старом гробљу обустављено је 1971. године. Одлуком Скупштине Општине Ниш 1983. године под заштиту је стављено 8 гробова. Међу њима су гробови Учитељ Тасе – познатог нишког учитеља и борца; Колета Рашића – ратника против Турака и организатора буна; Станка Власотинчанина – трговца и вође Нишке буне 1841. године; Тодора П. Станковића – организатора устанка у Нишу и на југу Србије против Турака; Сердара Јола Пилетића – црногорског јунака, војсковође и државника 19. века; Милована Недића – пуковника, команданта Моравске дивизије од 1912. године; Павла Стојковића – вође и организатора радничког покрета у Србији пре Првог светског рата; Проке Јовкића – Нестора Жучног, радничког песника.

11.3. Спорт

У граду Нишу постоје преко 40 спортских организација, која броје преко 10.000 чланова. Процент броја становника који се баве спортом је 4,8%.

Посредством портала „Нишка Иницијатива“ урађена је опсежна и комплексна анализа мишљења појединаца и удружења која се баве промоцијом спорта у Нишу. Истиче се потреба за адекватном контролом утрошка средстава, спречавање ненаменског трошења новца као и контрола реализације активности подршке спорту. Контрола и побољшање стручног рада као и стварање ресурс центра за омладину и спорт у Нишу у циљу подршке у споровођењу програма као и у оснивању нових организација у области спорта.

Значајан правац развоја спорта у Нишу је и изградња нових мултифункционалних терена, нових паркова и адаптација старих терена и сређивање старих паркова и површина. Са циљем да се омогуће адекватно бављење спортом шире популације. Активности које Закон о спорту (Сл. Гласник 10/2016) предвиђа као приоритети су: 1) подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом; 2) изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита; 3) организација спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе; 4) обезбеђење услова и организовање спортских кампова за спортски

¹⁶ Преглед заштићених подручја у Републици Србији, 2020

развој талентованих спортиста и унапређење квалитета стручног рада са њима; 5) учешће спортских организација са територије јединице локалне самоуправе у домаћим и европским клупским такмичењима; 6) физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт (унапређење физичког вежбања, рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.); 7) делатност организација у области спорта чији је оснивач јединица локалне самоуправе; 8) делатност организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе које су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе; 9) унапређење заштите здравља спортиста и обезбеђивање адекватног спортско-здравственог образовања спортиста, посебно младих, укључујући и антидопинг образовање; 10) стипендирање за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста; 11) спречавање негативних појава у спорту (допинг, насиље и недолично понашање, намештање спортских резултата и др.); 12) едукација, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима; 13) периодична тестирања, сакупљање, анализа и дистрибуција релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе, истраживачко-развојни пројекти и издавање спортских публикација; 14) унапређивање стручног рада учесника у систему спорта са територије јединице локалне самоуправе и подстицање запошљавања висококвалификованих спортских стручњака и врхунских спортиста.

12. Социјална заштита

На територији града Ниша, од укупног броја становника, 2,24% становништва користи новчану социјалну помоћ. Евидентно је смањење броја корисника новчане социјалне помоћи у 2019. години. Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица се повећава у односу на претходне године и сада износи 537. Од укупног број становника града Ниша 22,01% користи могућност дечијег додатка, док 10,8% користи могућност увећаног дечијег додатка. У табели бр. 19. приказане су промене основних индикатора Социјалне заштите на територији града Ниш.

Табела 19. Промене у индикаторима социјалне заштите за период од 2011. до 2019. године

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број корисника новчане социјалне помоћи	Број	3264	5705	6620	7270	6850	7074	6783	6191	5729
Број корисника новчане социјалне помоћи, као % укупног броја становника	%	1.25	2.2	2.55	2.81	2.66	2.75	2.64	2.41	2.24
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	497	490	464	450	451	482	508	509	537
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0.19	0.19	0.18	0.17	0.17	0.19	0.2	0.2	0.21
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	916	944	1020	1074	1148	1171	1290	1356	1393
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0.35	0.36	0.39	0.42	0.45	0.46	0.5	0.53	0.54
Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	Број	9305	8979	9452	9212	8235	7328	6500	5805	9524
Број корисника дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	20.64	20.14	21.5	21.21	19.09	17.03	15.1	13.44	22.01
Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година)	Број	2303	2425	2722	2768	2577	2452	2451	2480	4676
Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	5.11	5.44	6.19	6.37	5.97	5.7	5.69	5.74	10.8

Слика 29. Промена броја корисника новчане социјалне помоћи

Веома позитиван податак за ЈЛС је смањење броја корисника новчане социјалне помоћи. Како није било већих осцилација у броју корисника, евидентно је да је ЈЛС добром политиком успела да подигне стандард грађана.

Табела 20. Промене у индикаторима социјалне заштите за период од 2011-2019. године

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	29034	31102	38119	40620	41383	40689	38537	38157	40067
Број жена корисница социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	17531	17084	20420	21598	21679	21333	20232	19896	20790
Број мушкараца корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	11503	14018	17699	19022	19704	19356	18305	18261	19277
Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, као % укупног броја становника	%	11.15	11.97	14.71	15.71	16.05	15.81	15.01	14.88	15.66

Укупан број корисника социјалне заштите, према подацима из 2019. године, је 40.067 корисника. Процент жена корисница је 51,9%, док је проценат мушкараца који користе социјалну помоћ 48,1%. Процент становништва који користи социјалну заштиту, од центра за социјални рад, од укупног броја становништва износи у 2019. години 15,66%.

Табела 21. Промена у пријављеним случајевима насиља за период од 2011-2019. године

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Број пријављених случајева породичног насиља према деци	Број	40	64	214	50	190	43	33	57	39
Број пријављених случајева породичног насиља према женама	Број	27	57	36	128	285	288	554	755	679
Број деце у сукобу са законом	Број			88	111	108	69	295	355	238
Стопа деце у сукобу са законом	На 1.000 деце			2.97	3.82	3.76	2.41	10.32	12.39	8.3

За посматрани период, од 2011. до 2019. године, број пријављених случајева породичног насиља према деци био је највећи у 2015. години (190), док је у 2019. години тај број смањен на 39 случајева. Стопа деце које су сукобу са законом, на 1.000 деце, износи 8.3.

Број пријављених случајева насиља над женама у 2019. години је 679 (слика бр 30).

Слика 30. Број пријављених случајева насиља према женама

13. Здравствена заштита

Од здравствених установа Град Ниша има један Дом Здравља, једну Војну Болницу, три Специјалне болнице и институте, два Клиничка центра са 30 и више клиника.

Број лекара на територији града Ниша, према званичној статистици, у 2018. години, је 1.208. Број лекара на 1.000 становника је 4,7 лекара, Републички просек 2,9 лекара на 1.000 становника. Кад је у питању здравствена заштита деца онда имамо 1,4 лекара на 1.000 деце, док је Републички просек 1,5 лекара на 1.000 деце.

Кад је у питању здравствена заштита одраслих ситуација је иста, као и на Републичком нивоу, 0,7 лекара на 1000 одраслих пацијената.

Број стоматолога, на територији града Ниша, на 1.000 становника износи 1, док је републички просек 0,7 лекара.

Обухват трудница у току првог триместар трудноће савременом здравственом заштитом је процентуално изражен 74,3%, а просек у Републици Србији је 78,2%.

На територији града Ниша по званичној статистици из 2018. године, 18 људи је оболело од туберкулозе. Процент деца која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота 100%, што је веће од Републичког просека који износи 94,7%. Процент деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота је 95,4%. Републички просек за проценат деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота је 93,4%.

Број болесника који је прошао кроз цивилно здравство је 92.798 док је у војној болници отпуштено са болничког лечења 3.911 лица. Просек лечења у цивилном здравству је 9,2 дана, док је у Војној болници 8,5 дана, што укупан просек чини 8,18 дана. Овај број је најмањи у периоду од 2009. до 2018. године. Искоришћеност кревета у болницама је 73,93%, што је најмањи број за период од 2009. до 2018. године (Подаци из статистичког годишњака града Ниша, за 2018. годину).

На подручју града Ниша, организационом шемом и према Уредби о Плану мреже здравствених установа, здравствену заштиту пружа 13 здравствених установа у државном власништву. Институт за јавно здравље у Нишу обавља здравствену делатност на сва три нивоа здравствене заштите, као и Завод за трансфузију крви и Завод за судску медицину. Институт за јавно здравље пружа превентивну здравствену заштиту из области социјалне медицине, микробиологије, хигијене и епидемиологије.

Примарну здравствену заштиту у граду Нишу обављају установе и у државном и у приватном сектору. Окосницу система примарне здравствене заштите представљају установе у државном власништву: Дом здравља са мрежом здравствених станица и амбуланти, Завод за хитну медицинску помоћ, Завод за здравствену заштиту радника,

Завод за здравствену заштиту студената, Завод за плућне болести и туберкулозу, Стоматолошка клиника и Здравствена установа „Апотека Ниш”.

Примарну здравствену заштиту студената обавља Завод за здравствену заштиту студената, а превентивно-куративном здравственом заштитом радника бави се Завод за здравствену заштиту радника (4 диспанзера и 7 амбуланти).

У приватном сектору, делатношћу из домена примарне здравствене заштите бави се већи број приватних ординација, поликлиника, стоматолошких ординација и приватних апотека.

Са 174 становника на једног лекара, ситуација је знатно повољнија него у Србији, у којој је број становника на једног лекара 376.

Дом здравља у Нишу пружа примарну здравствену заштиту, превасходно превентивну и садржи десет организационих јединица. Чини га централни објекат и 54 здравствене станице и амбулante: у граду 8 здравствених станица и 5 амбуланти, у приградским насељима и селима 10 здравствених станица и 10 амбуланти и 21 школска амбуланта. Мада на територији града Ниша 45 насеља нема никакву здравствену установу, добар размештај здравствених станица и амбуланти чини приступачном здравствену заштиту на релативно лак начин на читавој територији града.

У оквиру Дома здравља делује Одељење за кућно лечење и медицинску негу. Одељење брине о укупно 4.000 пацијената. Две трећине пацијената овог одељења је старо преко 65 година. Служба се бави и палијативним збрињавањем терминално оболелих пацијената. Дефинисана је стратегија здравствене заштите старих чији су циљеви: 1) процена потреба, 2) повећање и боља доступност услуга, 3) повећање обухвата до универзалног, 4) промоција здраве и успешне старости, 5) развој система здравствене заштите старих на локалном и регионалном нивоу.

Секундарни ниво стационарног лечења осигураника са територије града Ниша није системски решен. Клинички центар у Нишу пружа становницима града Ниша делом секундарну и терцијалну здравствену заштиту. Клинички центар у Нишу пружа терцијалну здравствену заштиту за подручје југоистока Србије.

На територији града Ниша смештене су 4 здравствене установе за стационарно лечење осигураника Завода за здравствено осигурање са 2.710 постеља (Клинички центар Ниш – 1.465 постеља, Клиника за стоматологију – 25 постеља, Специјална болница за психијатријске болести у Горњој Топоници – 800 постеља, Институт за лечење и рехабилитацију Нишка Бања – 420 постеља). Наведени број постеља намењен је лечењу становника Ниша и југоисточне Србије.

Поред наведених здравствених установа, за лечење војних осигураника у Нишу је смештена и Војна болница са 300 постеља и Одељење примарне здравствене заштите.

Евидентан је недостатак установе секундарне здравствене заштите за Град Ниш и гравитационо подручје југоисточне Србије. Установа секундарне здравствене заштите,

општа болница, у граду Нишу значајно би повећала квантитет и квалитет здравствених услуга, али и умногоме ослободила капацитете терцијалне здравствене заштите.

14. Мањине

Према статистичком годишњаку, у Нишу живе припадници 26 етничких група (Табела 22.) Најбројнију и највидљивију етничку мањинску групу у граду чине Роми. По попису од 2011. године у Нишу је насељено 6.996 Рома. Само 27% је економски активно, трећина прима неки вид социјалне помоћи, а за 18% породица то је једини извор прихода. Само 9% Рома има сталне приходе од рада, само 2,5% ромских жена је стално запослено. Број стално запослених Рома се повећава. Након покретања неколико предузећа за „управљање комуналним отпадом” један број Рома је у овим предузећима нашао стално запослење са пристојним приходима. У Нишу се емитује радио и ТВ програм на ромском језику.

Табела 22. Народи на територији града Ниша

Народ	Број становника	%
Албанци	97	0,04%
Бошњаци	44	0,02%
Бугари	927	0,36%
Буњевци	10	<0,01%
Црногорци	659	0,25%
Горанци	202	0,08%
Хрвати	398	0,15%
Југославени	416	0,16%
Мађари	68	0,03%
Македонци	823	0,32%
Муслимани	58	0,02%
Неизјашњени и неопредељени [б]	3.018	1,16%
Непознато [д]	2.362	0,91%
Немци	28	0,01%
Остали [а]	420	0,16%
Регионално опредељени [ц]	61	0,02%
Роми	6.996	2,69%
Румуни	26	0,01%
Руси	62	0,02%
Русини	4	<0,01%
Словаци	38	0,01%
Словенци	104	0,04%
Срби	243.381	93,52%
Украјинци	20	0,01%
Власи	15	0,01%

Другу најбројнију мањинску етничку групу у Нишу чине Бугари. Њихово присуство у граду примећује се захваљујући медијима, како електронским, тако и штампаним (издавачка кућа „Братство” са седиштем у Нишу која издаје публикације на бугарском језику). Припадници ове етничке групе су веома добро интегрисани у локалну заједницу.

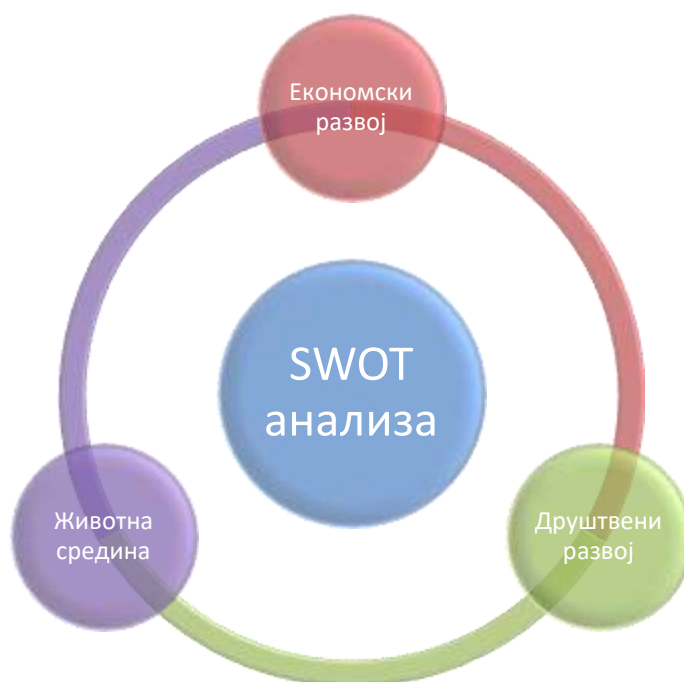
У Нишу, поред доминантне православне цркве, постоји и неколико мањинских верских заједница. То су Католичка, Адвентистичка и Баптистичка црква. Џамија, запаљена и изгорела 2005. године, делимично је обновљена и враћена у функцију. У граду нема изражене верске нетрпељивости.

15. SWOT анализа

Један од алата који се користи при одређивању предности, снага, опасности и слабости општине јесте SWOT анализа. Фактори који утичу на развој општине могу бити интерни и екстерни, Интерни фактори су они на које општина може да утиче, односно теоријски названо „снаге” и „слабости”. Екстерни фактори су они на које општина нема утицај, другачије се називају као „спољни утицај”, теоријски названо „шансе” и „опасности”. Након идентификације кључних екстерних и интерних фактора Развојни план треба усмерити у смањењу или отклањању „опасности” и „слабости”, док „шансе” и „снаге” треба искористити. Шансе општини пружају другачији начин да се истакне и унапреди своју територију.

Потенцијалне снаге града су сви они ендегени фактори који истичу град и по којима он постаје конкурентнији, привлачи инвеститоре и младе. Потенцијалне слабости су егзогени фактори које у свом развоју град може да коригује. Опасности су све оне околности које могу да наштете добром угледу града. На опасности и слабости град треба посебно да усмери своје ресурсе и планове, пре свега на њиховој идентификацији, а касније на смањењу штетних утицаја или потпуном отклањању негативних последица.

SWOT анализа је обављена на сесијама у којима су учествовали представници радних група. Анализа је обухватила следеће области: а) Област економског развоја, б) Област друштвеног развоја и в) Област животне средине, који представљају три стуба нискоугљеничког и климатски неутралног плана развоја.

Главни кораци за добијање адекватне SWOT анализе састоје се од тога да се врши преглед свих релевантних докумената, након тога прелази се на избор података који су од кључне важности за даљу анализу. То су индикатори који имају одређену квантитативну вредност. Након одређивања индикатора и његовог сагледавања у односу на друге општине или на нивоу целокупне Републике, прелази се на израду прелиминарне анализе за три важне области за град. Те области су Економија, Друштвени развој и Заштита животне средине. Прави се први нацрт у који се касније интегришу резултати тематских анализа и анализа територијалног маркетинга. Као последњи корак наводи се презентација SWOT анализе у којој се идентификују потребе и издвајају приоритети.

Као део развојног плана и ради лакшег идентификовања снага, слабости, претњи и опасности за град, анализу ћемо поделити на три области: економски, друштвени развој и животна средина.

15.1. SWOT анализа Економског развоја

Главне снаге економског развоја града Ниша јесу изврстан гео-стратешки положај, природни ресурси и природна богатства. Град Ниш може да се похвали јаким универзитетским центром, образованом радном снагом, инфраструктуром за развој компанија напредних технологија, као и међународним аеродромом. **Главне шансе** јесу управо присуство великих мултинационалних компанија, саобраћајне мреже и Коридор Х. Велика шанса града је изузетно повољно предузетничко окружење. Једна од шанси је стабилно политичко и макроекономско окружење. Постојање научно технолошког парка може утицати на развој МСПП из области индустрије 4.0.

Идентификоване опасности односе се на непостојање еколошке свести грађана, флуктације на тржишту рада и одлив мозгова. **Идентификоване слабости** односе се на низак ниво конкурентности локалне привреде, недовољну повезаност привреде и

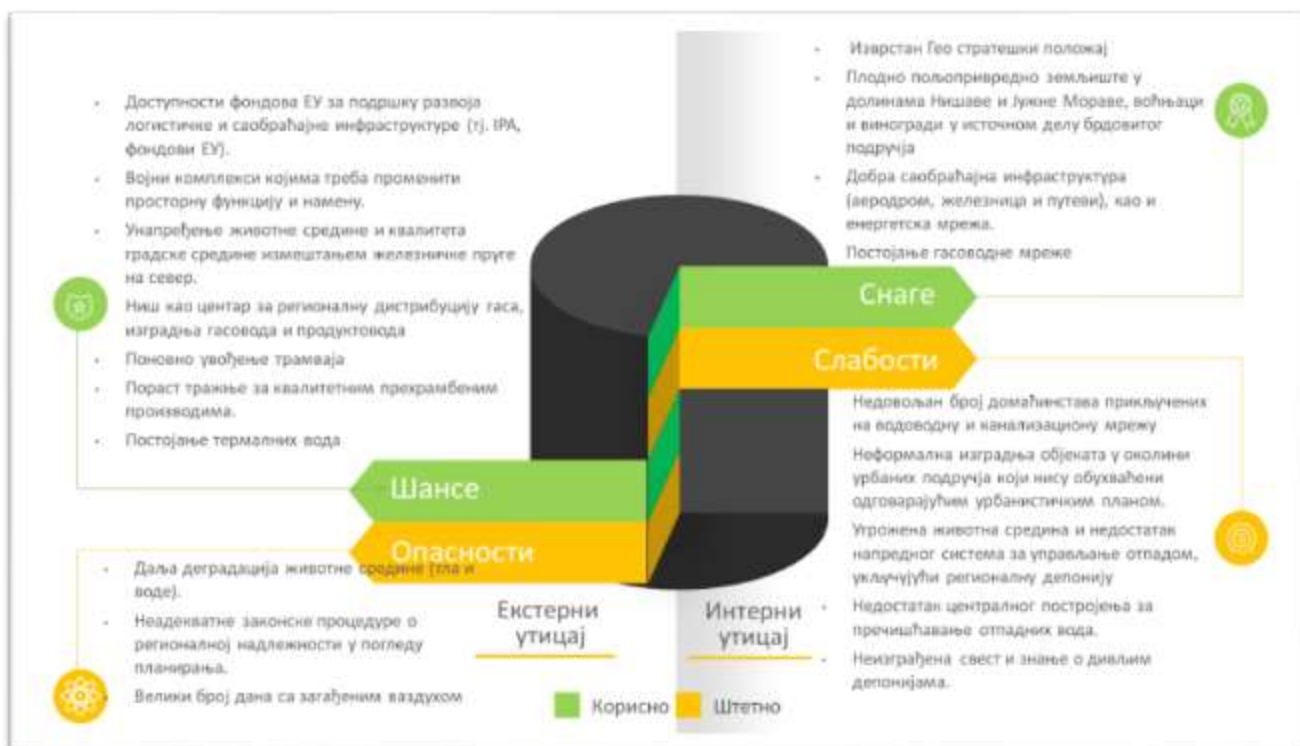
универзитета, недовољну сарадњу локалне пословне заједнице и локалне пословне самоуправе.

15.2. SWOT Анализа Животне средине

Животна средина је од кључне важности за развој града Ниша. Стога је идентификација могућих опасности и шанси од кардиналне важности. Једна од главних **слабости** јесте то да у Нишу постоји недовољан број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу, као и канализациону мрежу. Анализом се дошло до закључка да град Ниш нема развијену инфраструктуру отпадних вода. Такође, као велика **опасност** јесте велики број дана са веома загађеним ваздухом.

Снаге се огледају у доброј саобраћајној инфраструктури, постојању гасоводне мреже којом би се у некој мери решио проблем са загађеним ваздухом и плодно пољопривредно земљиште. **Шансе** се огледају у доступности фондова, порасту тражње за квалитетним прехранбеним производима и постојању термалних вода.

15.3. SWOT анализа Друштвеног развоја

Друштвени развој је потребно стално развијати како би грађани имали разноврстан, богат и занимљив живот и како би били поносни грађани Града Ниша. **Снаге** друштвеног развоја у граду Нишу односе се на постојање бројних мрежа, институција, културних манифестација, брзо решавање социјалних питања, смањен број корисника социјалне помоћи. **Шансе** се односе на постојање националне стратегије за смањење сиромаштва, приватизацију образовања и повећање броја културних центара.

Идентификоване **слабости** односе на процес депопулације града Ниша, традиционално образовање, социјална заштита не обухвата све грађане, финансирање пројеката иде директно ка институцијама. Велики недостатак града Ниша јесте недовољан број бицикличких стаза, што изазива велики проблем у саобраћају поготово ако напоменемо чињеницу да је све више бициклиста и возача електричних тротинета. Као велика **опасност** појављује се чињеница одлива мозгова и висок ниво зависности од екстерних финансијера код организација цивилног друштва (ОЦД).

15.4. Идентификација потреба

Након анализе све три сегмента SWOT анализе дошло се до закључка којима су идентификоване потребе града Ниша. Оне су садржане у све три SWOT, али раде боље прегледности биће још једном поменуте:

1. Оцењивање и стимулисање пословне изврности компанија на територији града,
2. Повезивање науке и привреде у циљу развоја индустрије 4.0,
3. Искоришћење потенцијала Научно–технолошког парка у интеграционим процесима науке и привреде,
4. Развој институционалних капацитета (управа, јавна предузећа, МСП, информациони систем, социјална заштита, борба против сиромаштва, борба против насиља),
5. Креирање система секундарне здравствене заштите кроз формирање опште болнице,
6. Заштита животне средине (отпад, вода, гас, енергија, саобраћај), ширење канализационе и мреже отпадних вода, уређење корита реке,
7. Равномерни развој града у смислу убрзаног развоја сеоског подручја (инфраструктурни, привредни...),
8. Развој туризма (искоришћење потенцијала комплексних туристичких производа),
9. Прилагођавање саобраћајне инфраструктуре новим трендовима (више бициклических стаза, уједно и стаза за електричне тротинете),

10. Подизање еколошке свести грађана у циљу обезбеђивања ниско-угљеничног климатски неутралног развоја града.

Све идентификоване потребе усклађене су са циљевима одрживог развоја и са миленијумским циљевима унапређења друштвеног и економског развоја (борба против сиромаштва, социјална заштита, одговор на потребе малих и средњих предузећа, обезбеђивање јавних услуга, итд.).

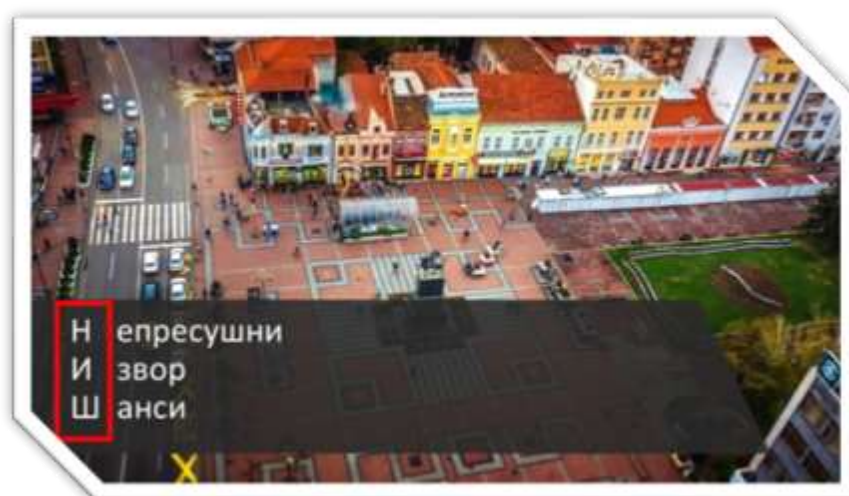
Приликом спровођења мера, посебно треба водити рачуна о начину имплементације и садржајима који дају приоритет једнаким могућностима мушкараца и жена, локалним системима за развој запошљавања и могућностима информативног друштва.

Да би се начело једнаких могућности успешно инкорпорирало у детаљни садржај мера и начина спровођења стратегије, примениће се мере развијене у оквиру концепта родне равноправности. Поред активности које су уско намењене женској популацији и промовисања учешћа жена на тржишту рада, усмерење на остварење једнаких могућности карактерише и трансверзално (максимална распрострањеност) ове теме у свим стратешким правцима деловања. То значи да се у оквиру сваког поља политика предвиђају активности усмерене на развој специфичне културе која подразумева једнаке могућности.

16. Визија климатски неутралног Града Ниша

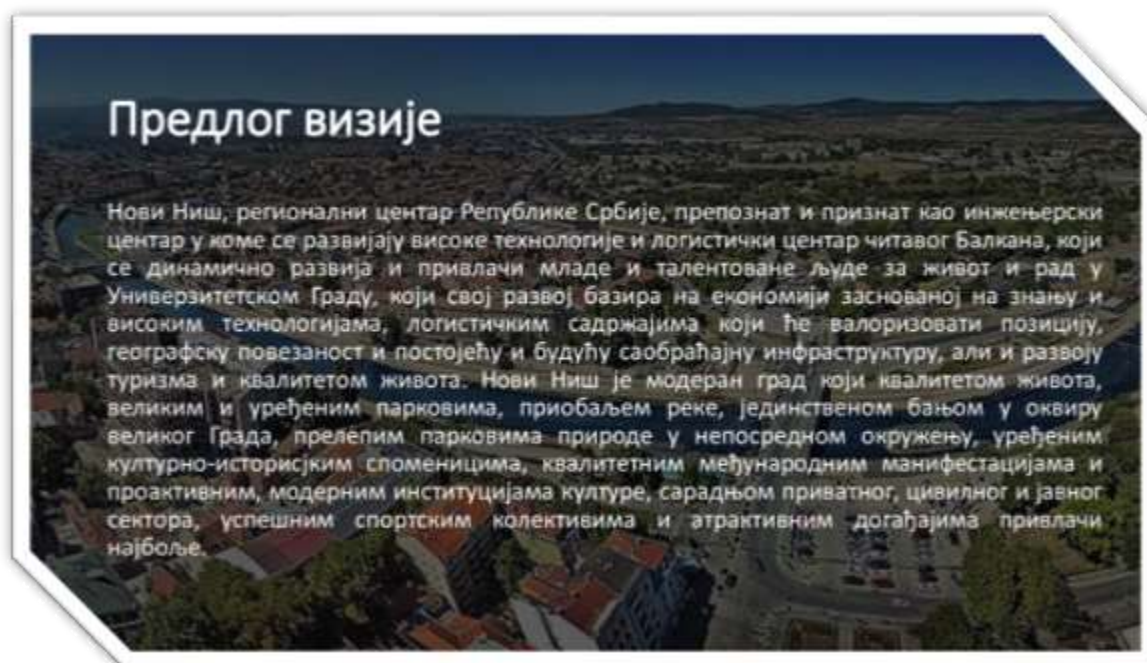

Ова визија је настала 2008. године као одговор на питање „како замишљате будућност Ниша, у оквиру креативне радионице у којој су учествовали стејкхолдери и представници грађана и локалне управе града Ниша.¹⁷ Са циљем преношења поруке јавности, заједнички је изабран слоган:

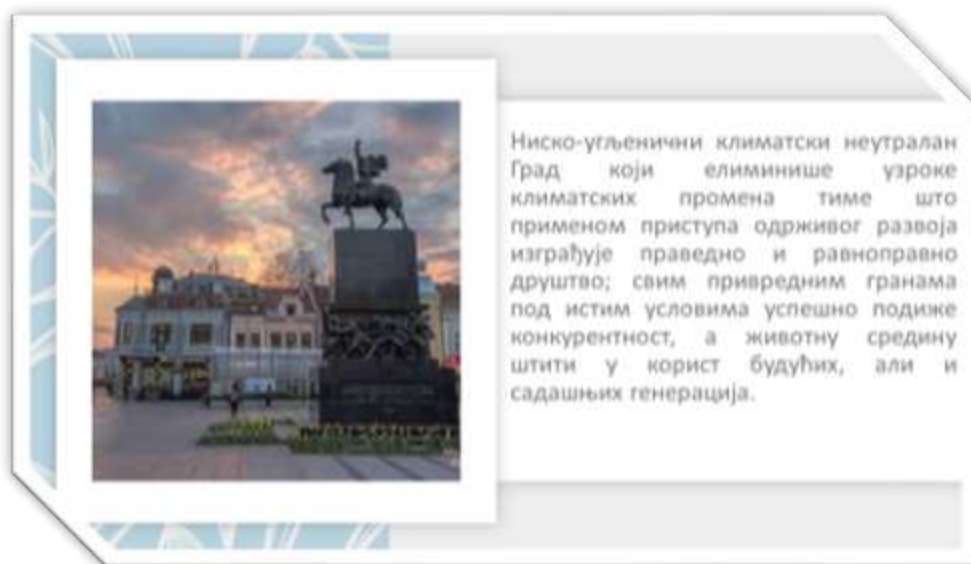

¹⁷ Ревизија Стратегије развоја Града Ниша 2009-2020

У складу са постојећом визијом и у складу са свим позитивним променама које је Ниш претрпео последњих година један од предлога визије коју је на једној од састанака радних група дао др Милан Ранђеловић, директор Научно–технолошког парка, била је:

У складу са постојећом привредним променама које је Ниш претрпео последњих година још једна од предложених визија изречена у једној од радних група од стране Ивана Михајловића, директора Регионалне развојне агенције Југ, била је:

У складу са процесом укључивања становника у процес израде Плана спроведен је и процес формулисања визије развоја Града Ниша у складу са активностима дефинисаним Комуникационим планом. Процес дефинисања визије је обухватио више активности, од територијалних радионица које су одржане у свим Градским Општинама уз учешће различитих актера из свих сфера (институција, бизнис сектора, представника удружења грађана и НВО сектора, као и представника осетљивих група и

особа са инвалидитетом), радионица са основним и средњим школама и њиховим ђачким парламентима, студентским организацијама и НВО сектором, до спровођења онлајн анкета које су путем друштвених мрежа и електронске поште обухватиле велики број становника свих старосних категорија. Ове анкете су попуњаване и у штампаном облику у сарадњи са градским општинама како би се омогућило да сви грађани и грађанке буду у прилици да искажу своје виђење развоја Града Ниша.

Потом су анализирани сви добијени резултати који су представљени у облику Визије и дефинисаних приоритета развоја од стране становника у Нишу. Највећи обим информација о жељеној визији и приоритетима у овом процесу добијен је анализом 424 валидна упитника у електронском облику и 150 валидних упитника у штампаној форми. У датом узорку онлајн упитника жене чине 58,5% испитаника, док је проценат мушкараца који су попунили онлајн упитник 41,5%. Највише одговора је стигло од категорије младих/студената, старости 19-24 године, који чине чак 31,6% испитаника. Одмах затим следе припадници радне популације старости 35-50 година са 25,7% и млађи одрасли од 25-34 године који чине 23,8% узорка у онлајн упитницима.

Анализа резултата по различитим категоријама показала је да постоје додирне тачке и приоритети који су заједнички за све категорије, као и да неке од њих дефинишу себи својствене идеје и приоритете. У наставку наводимо неке од дефинисаних Визија Града Ниша по старосним категоријама.

Категорија тинејџера (13-19 година) сматра да само системско укључивање младих и брига о њиховим потребама и идејама може допринети њиховом останку у Граду Нишу.

Они своју визију дефинишу на следећи начин:

„Град Ниш је град младих са много јавних простора за окупљање, исказивање уметничких талената, бављење спортом. Град Ниш је зелени град са туристичким садржајима за све генерације, који обједињују традицију, историју и добру домаћу храну. Млади људи активно учествују у јавном животу и креирању идеја за развој града и стално побољшање услова за живот свих становника града.“

Категорија младих/студената старости од 19-24 године види Ниш као град који подједнако сагледава потребе свих категорија становника, са посебним акцентом на прилагођавање особама са посебним потребама, као и осетљивих група. И они желе град пун зелених јавних простора који су доступни свима, али и град који пружа много могућности за образовање (како формално, тако и неформално), који подржава и подстиче предузетнички и иновативни дух и који пружа услове за живот који су у складу са савременим стандардима (велики избор културних манифестација). Једна од предложених Визија ове категорије гласи:

“Ниш 2027. године је омладинска престоница Европе и културе, то је еко и СМАРТ град, са много нових идеја које спроводе људи из Ниша уз подршку и уз сарадњу са људима из других региона и земаља. Искоришћени су потенцијали града, старе зграде (касарне, фабрике и сл.) су постале места за стварање нових идеја, инкубатори развоја и културних дешавања.“

Категорија млађих одраслих старости 25-34 године своје приоритете за развој Града Ниша дефинишу кроз потребу за добро уређеном и модернизованом инфраструктуром на целој територији Града, као и за озелењавање града у функцији чистијег ваздуха и здравије средине за живот и подизање деце. Како би се то остварило, сматрају да град треба да развије модеран систем јавног превоза (електрични аутобуси, трамваји, бицикличке стазе и сл.). Развој и заступљеност културних и едукативних садржаја и програма је такође високо у приоритетима ове групе. Економски аспект јесте веома важан за ову категорију, али првенствено кроз развој подстицајног пословног окружења које пружа подстицаје и могућности за континуирано унапређења знања и вештина како би се омогућио развој идеја и иновација. Визија ове категорије би могла бити дефинисана на следећи начин:

“Ниш је град зеленила, чистог ваздуха, креативних људи, споја традиције и модерних тенденција. У граду се гаји дух доброг комшилука, драгих и срдачних људи који воле да угосте своје госте, који воле свој град и који брину о њему. Град Ниш постаје град са најмање отпада и са најразвијенијим системом подршке за иновативне идеје”.

“Ниш је град зеленила, чистог ваздуха, креативних људи, споја традиције и модерних тенденција. У граду се гаји дух доброг комшилука, драгих и срдачних људи који воле да угосте своје госте, који воле свој град и који брину о њему. Град Ниш постаје град са најмање отпада и са најразвијенијим системом подршке за иновативне идеје”

Категорија радне популације 35-50 година види Град Ниш као град који је у складу и по мери грађана, који представља безбедно окружење за раст деце и младих. Ова категорија жели да у Нишу 2027. године види задовољне грађане који активно учествују у изградњи локалне заједнице и пројеката за развој града. Они желе да виде више институција културе, као што су опера, балет, али и да град обилује јавним просторима са бесплатним садржајима који су свима доступни. Равномерни развој и проширење пешачких зона у целом граду су предлози ове групе за развој града. Синергија и сарадња научних институција и бизнис сектора је начин да се оствари напредак по мишљењу ове категорије, као и подстицајно окружење за високотехнолошке бизнисе. Визија ове категорије становника би могла бити дефинисана на следећи начин:

„Град Ниш 2027. године има значајно више зеленила, са добрим урбанистичким решењима која штите историјске објекте и интегришу их у модеран изглед града. Цео град је покривен бицикличким стазама, одржавају се бројне културне манифестације које привлаче људе из целог света. Ниш има врхунске образовне институције, са примењеним високим стандардима за све нивое образовања. Млади људи бирају да остану у Нишу јер им он нуди константно усавршавање и запослење у престижним међународним и домаћим компанијама. Инфраструктура је уређена, а аеродром повезује Ниш са целим светом. Пословни људи и туристи долазе радо у Ниш и уживају у различитој туристичкој и културној понуди. Ниш је ИТ центар региона и најпожељније место у држави са покретање и развој стартап компанија. У близини Ниша се налазе лепо уређене и очуване природне лепоте, као и бројне органске фарме и

произвођачи. Медицинске службе и Клинички центар у Нишу су најбољи у земљи. Нишлије су најсрећнији становници Србије.“

Сагледавајући све претходно наведено из визија и приоритета три најбројније категорије у упитницима, становници желе да се Град Ниш развија у зелени град, без загађења, са доста функционалног зеленила и уређених јавних простора који имају своју намену и сврху. Приоритетан је друштвени развој и усклађивање са модерним тенденцијама развоја градова којим се управља на ефикасан и модеран начин. Иновације, високо технолошки развој и развој предузетништва су приоритетне сфере у којима они желе да виде напредак, као и стварање окружења за развој истих. Очување духа и историје Града, становници сматрају за приоритет и не виде то као препреку, већ као шансу, уколико се то искористи на различите иновативне начине и у складу са потребама различитих категорија.

Интеграцијом свих претходних Визија, свеобухватна визија становника Ниша свих категорија могла би да гласи:

“Град Ниш 2027. године је зелени град, који свим својим грађанима и грађанкама пружа равноправне могућности за развој, образовање, испуњен социјални и друштвени живот на читавој својој територији, са посебним акцентом на потребама младих и њиховом укључивању. Град Ниш има изграђене системе подршке који подстичу иновације које се примењују у свим сегментима развоја и живота града како би Ниш остао град у којем људи живе, долазе и враћају се. Град Ниш представља центар регионалног развоја, као и развоја целог југа Србије.”

Интегрална Визија развоја града могла би да гласи:

Зелена метропола у којој се фузијом људи, идеја, културе и традиције остварује одрживи економски, предузетнички, високотехнолошки, универзитетски, здравствени, спортски и туристички развој, као и висок квалитет живота за све становнике.

17. Развојни правци ниско–угљеничног климатски неутралног Града Ниша

На основу закључака из „Ех пост“ анализе евидентно је да је Град Ниш у протеклих 10 година значајно трансформисан у многим аспектима, те су се сада створили услови да се афирмише ниско–угљенични климатско неутрални развој Града Ниша. На основу стратегије развоја Града Ниша примећени недостаци за период од 2009. до 2020.¹⁸ били су следећи:

- генерално слаб економски контекст;
- неповољни социјални услови;
- недовољно развијен систем инфраструктуре;
- недовољно развијено информационо друштво.

Уколико упоредимо са претходним анализама, економски контекст се много променио. Град Ниш више није економски слаб и то доказују подаци и трендови на бази анализе економских податка. Друштво је такође претрпело једну информациону револуцију и у овом тренутку је друштво довољно развијено и у области информационо–комуникационих технологија. Оно што се није променило у односу на претходни период јесте да је град Ниш и даље инфраструктурно недовољно развијен. Као потврда овој чињеници довољно је да напоменемо да је број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу (70%) и водоводну мрежу (48%).

У односу на претходни период, Град Ниш је отклонио одређене недостатке, али након отклањања примарних долазе на ред нови захтеви за модернију и урбанији град. Међу њима, налазе се проблеми са здравственом заштитом, уређењем заштите и уређења тока река, регулисање одлагања отпада и отпадних вода. Снаге које град Ниш може да претвори у шансе односе се на могућност експлоатације потенцијала нишког аеродрома као основ за унапређење туризма. Позитивне промене односе се и на изградњу Научно–технолошког парка. Изградњом Научно–технолошког парка Град Ниш обезбеђује помоћ и подршку МСПП, као и развој МСПП из области индустрије 4.0. Овде су наведени само неки од проблема који захтевају решење, као и неке од позитивних промена и примећених шанси.

У складу са овим потребно је поставити циљеве који ће остварити постављену визију Града Ниша. Циљеви развојног плана морају да реше кључне проблеме који онемогућавају да град Ниш постане модеран, урбан и економски доминантан град. Поред тога што циљеви морају да решавају краткорочне и дугорочне проблеме грађана, они морају бити у складу са савременим циљевима који су донети на нивоу светских

¹⁸ Ревизија Стратегије развоја Града Ниша 2009-2020

организација. Ово значи да циљеви развоја града Ниша морају да буду у складу са ЦОР.¹⁹

17.1. Приоритетни циљеви Града Ниша

Сви циљеви дефинисани Планом развоја града Ниша усклађени су са циљевима одрживог развоја УН. Овим Град Ниша исказује комплементарност и тежњу ка истим циљевима који су формулисани од стране УНДП-а, а који подразумевају одржив еколошки освешћен развој, бригу о климатским променама, сиромаштву и квалитетном образовању, бригу о околини и квалитету живота становника у градовима.

Циљеви одрживог развоја (ЦОР), такође познати и као глобални циљеви, представљају универзални позив УН на деловање ради искорењивања сиромаштва, заштите животне средине и обезбеђивања мира и просперитета за све.

Свих 17 циљева заснивају се на успеху миленијумских циљева развоја, али обухватају и нове приоритетне области као што су климатске промене, економске неједнакости, иновације, одржива потрошња, мир и правда. Циљеви су међусобно повезани будући да кључ успеха једног циља често лежи у сагледавању изазова који су својствени неком другом циљу.

Активности за остваривање циљева одрживог развоја одвијају се у духу партнерства и прагматизма како би се направили прави избори и тиме обезбедило одрживо побољшање живота будућих генерација. Циљеви дају јасне смернице и потциљеве које све државе треба да усвоје у складу са својим приоритетима и глобалним еколошким изазовима у целини. Циљеви одрживог развоја представљају инклузивну агенду. Они се баве основним узроцима сиромаштва и уједињују напоре за увођење позитивних промена које ће се одразити на планету и њене становнике.

Циљеви одрживог развоја ступили су на снагу у јануару 2016. године и усмеравају политику и средства УНДП-а наредних 15 година. Као водећа развојна агенција Уједињених нација, УНДП је у јединственој позицији да кроз своје деловање у око 170 земаља и територија помогне у реализацији ових циљева.

Стратешки план УНДП-а фокусиран је на кључне области, као што су смањење сиромаштва, демократско управљање, изградња мира, климатске промене и ризик од катастрофа и економске неједнакости.

Постизање циљева одрживог развоја подразумева партнерство влада, приватног сектора, цивилног друштва и грађана како би се будућим генерацијама обезбедило боље животно окружење.²⁰

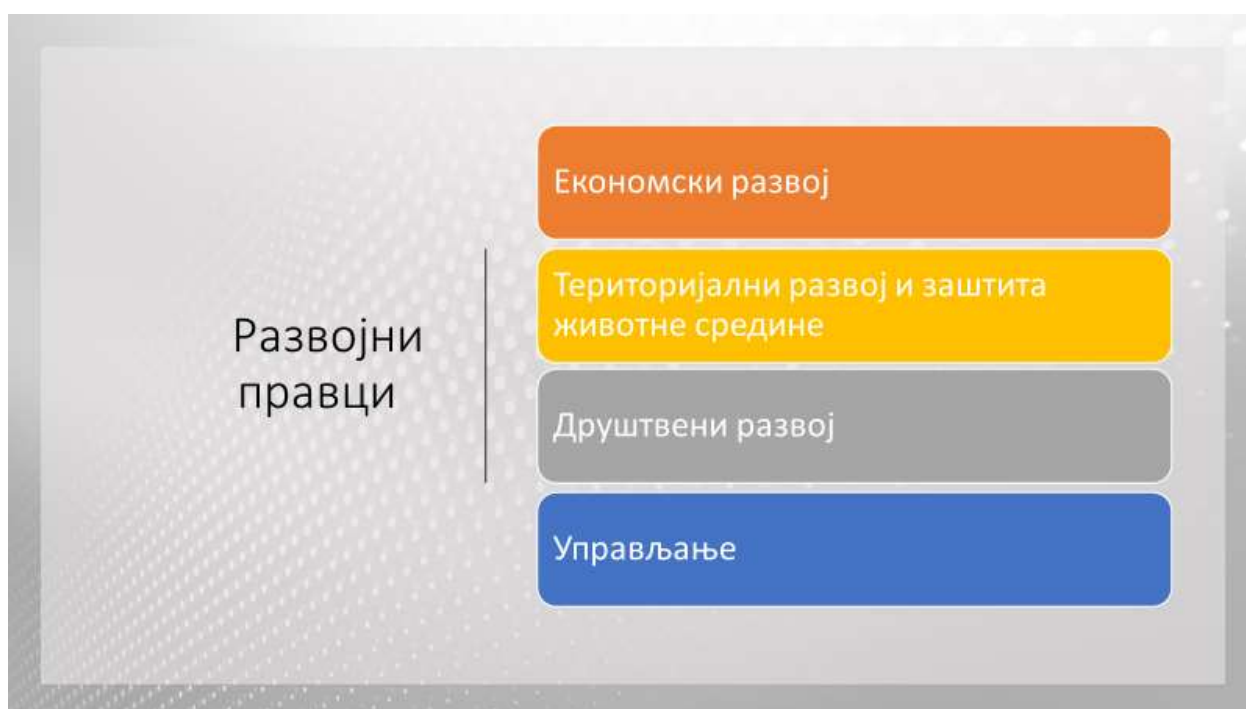
¹⁹ Циљеви одрживог развоја (ЦОР; енгл. Sustainable Development Goals, скраћено SDGs) представљају скуп циљева који се односе на будући друштвени и економски развој у складу са принципима одрживости. Њих су створиле Уједињене нације, а промовишу се као Глобални циљеви за одрживи развој. Они су заменили Миленијумске циљеве развоја који су престали да важе крајем 2015. Циљеви одрживог развоја су на снази од 2015. до 2030. Постоји 17 главних циљева, а у оквиру њих 169 посебно одређених циљева.

²⁰ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/resources.html>

Слика 31. Предложени циљеви одрживог развоја

Приоритетни циљеви Града Ниша односе на пожељна стања до којих се може доћи реализацијом четири идентификована правца развоја Града Ниша, а у складу са циљевима одрживог развоја УН. Развојни правци формулисани су у складу са компонентама одрживог развоја.

Развојни правац-економски развој: Успоставити окружење које је повољно за инвестиције као основу за одржив климатски неутралан економски развој

Циљ развојног правца економског развоја је створити услове за отварање нових радних места, креирање финансијских могућности за развој предузетништва, логистике, привлачење инвестиција, индустријску алокацију, унапређење односа и стварање услова за повећање активности локалне пословне заједнице, као и стварање услова за креирање нових компанија у високо профитабилним областима индустрије 4.0.

Кључне речи за развојни правац економског развоја:

- привлачење инвестиција са циљем побољшања привредне структуре (порески и финансијски подстицаји, административна ефикасност, услуге за предузећа, „све на једном месту” концепт, развојна агенција/јединица за развој);
- подршка предузетништву у терцијарном сектору;
- побољшање квалитета радне снаге (стручно усавршавање, тренинг и едукације, универзитетски маистри, целоживотно образовање, центри за развој каријере);
- јачање веза између предузећа и универзитета (креирање и успостављање модела изврности у пословању);
- унапређење односа са локалном пословном заједницом и стварање услова за задржавање постојећих и даље ширење пословних активности;
- унапређење материјалне и нематеријалне инфраструктуре (индустријске зоне, бизнис инкубатори, научни и технолошки комплекси, индустријски паркови, слободне царинске зоне, логистичке платформе);
- решавање проблема незапослености (превазилажење јаза између потреба привреде и постојећих образовних профила, центри за радну оријентацију, подстицајни кредити за отварање нових радних места, програми start-up кредита);
- подизање свести о потреби за ниско–угљеничним климатски неутралним привредним активностима.

**Развојни правац-територијални развој и заштита животне средине:
Унапређење територијалног развоја уз очување животне средине**

Циљ овог правца је да се Град Ниш претвори у ниско–угљенични климатски неутрални урбани центар. Развојни правац усмерава акције у правцу територијалног унапређења и одрживости животне средине. На основу претходних анализа дошло се до закључака да је потребно изградити мреже отпадних вода, радити на саобраћајној повезаности, у складу са напредним развојним политикама и добрим примерима праксе развијених европских градова.

Кључне речи за развојни правац територијални развој и заштита животне средине:

- заштита природне и културно-историјске баштине;
- одржива производња и штедња енергије;
- био–еко–архитектура и квалитетно становање;
- јавни превоз и пешачке зоне;
- коришћење повољног географског положаја;
- изградња материјалних и нематеријалних мрежа (SmartCity технологије, мреже управљања чврстим отпадом и отпадним водама, интермодалне саобраћајне мреже);
- планирање употребе земљишта засновано на очувању пољопривредног земљишта;
- балансирано управљање урбано–руралним континуумом;

- смањење загађености ваздуха;
- промовисање акција за чист град, чисте реке;
- уређење обале реке Нишаве уз очување биодиверзитета.

Развојни правац-друштвени развој: Уравнотежено и свеобухватно побољшање квалитета живота у Граду Нишу

Циљ развојног правца друштвеног развоја јесте створити подстицајну и безбедну друштвену средину у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем. Створити такав амбијент који омогућује безбедан живот свим етничким групама, амбијент у коме влада родна равноправност.

Кључне речи за развојни правац друштвеног развоја:

- безбедност (смањење ризика и ублажавање последица изложености ризицима по живот и здравље, имовину, социјалну сигурност и становање);
- обезбеђивање могућности за лични развој и афирмацију (кроз образовање, културу и спорт);
- обезбеђивање богатог, разноврсног и квалитетног друштвеног живота;
- учешће у животу Града за све грађане Ниша;
- обезбеђење бољег квалитета живота социјално угроженим категоријама;
- формирање секундарног нивоа здравствене услуге у циљу повећања квалитета здравствене заштите;
- квалитативно и квантитативно унапређење предшколских установа;
- активна пронаталитетна политика.

Развојни правац-Управљање: Унапређење институционалног окружења и процеса управљања

Циљ развојног правца Управљања је увести институционалне реформе у циљу побољшања способности и ефикасности у процесима доношења одлука, пратећи принципе субсидијарности на територији града.

Кључне речи за развојни правац Управљање:

- реформа секретаријата, управа и служби у циљу подизања квалитета и квантитета пружених услуга;
- успостављање боље координације између градских општина у циљу подизања квалитета и квантитета пружених услуга;
- успостављање боље координације између градских и универзитетских институција;
- институционални механизам за ефикаснију координацију републичких и локалних институција;
- имплементација процесног менаџмента у циљу унапређења управљачких процеса;

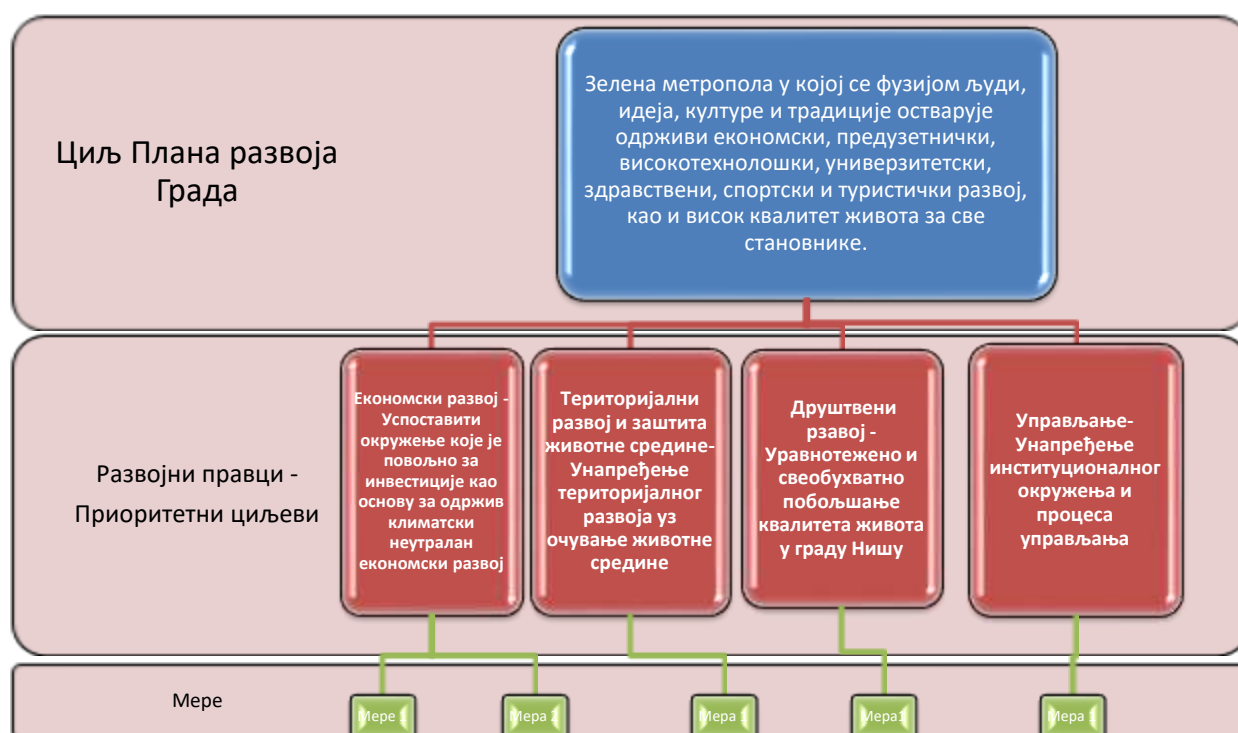
- постојање посебне јединице локалне управе за одрживи ниско-угљенични климатски неутралан развој Града;
- модернизација и умрежавање активности јавних и јавних комуналних предузећа;
- трансформација градске управе у складу са тенденцијама развоја паметне управе;
- трансформација градске управе у складу са интенцијама развоја паметног Града;
- унапређење градског информационог система ГИС.

17.2. Дефинисање мера и акција у складу са приоритетним правцима развоја

Следећи корак у дефинисању Развојног плана јесте формулисање мера и акција које су у складу са развојним правцима. Мере и акције су ту како би усмеравале напоре Града ка остварењу развојног плана и остварењу визије града Ниша.

Идентификовани приоритетни циљеви преведени су у конкретне планске акције. Ове акције треба да служе као приручник за оне који ће бити надлежни да спроводе План развоја Града Ниша.

Шеме које следе представљају структуру, у којој сваком од идентификованих развојних праваца одговарају оперативни правац који садрже конкретне акције/програми/пројекти које треба да се реализују током временског периода за који се доноси План развоја.

Слика 32. Стабло приоритетних циљева Плана развоја Града Ниша

На стаблу је приказан хијерархијски распоред приоритетних циљева и место и улога мера у Плану развоја Града Ниша. На основу овога приказаћемо и мере и акције за сваки део развојних праваца, као и њихову повезаност са ЦОР циљевима.

17.2.1. Развојни правац Економски развој

Приоритетни циљ развојног правца – Успоставити такво окружење које је идеално за инвестиције као основа за одржив економски развој

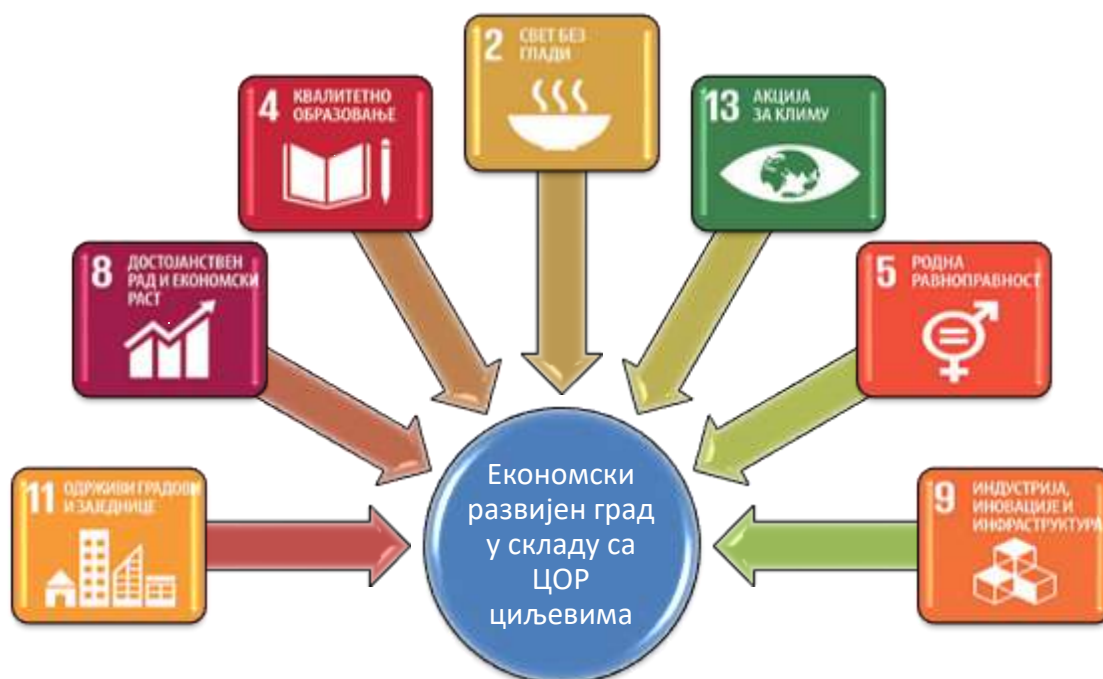
Стварање повољног пословног амбијента за инвестирање, развој предузетништва, повећање запослености и јачање конкурентности нишке привреде; јачање иницијатива територијалног маркетинга ради побољшања имиџа Града као привредног центра. Коришћење Научно технолошког парка за развој индустрије 4.0.

Предвиђено време:	до краја 2027. године
Вредност:	Око 2-4% буџета града Ниша
Индикатори:	Остварен циљ развојног правца

Мере за остварење специфичних циљева су следеће:

Први ЦОР циљ који је повезан са развојним правцем економског развоја јесте *свет без глади*, а овај циљ је у вези са акцијама које се односе на подршку МСПП и пољопривредних газдинстава. Други ЦОР циљ је *пружање квалитетног образовања* свим њеним грађанима, трећи ЦОР циљ је омогућавање *достојанственог рада и економског раста* и четврти ЦОР циљ, повезан са специфичним циљевима економског развоја, се односи на промовисање *одрживог града и заједнице*. ЦОР циљеви који такође морају бити укључени у развојне циљеве јесу *родна равноправност* и *акције за климу*.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Упркос томе што ће се део мера разрађивати посебним документима јавне политике Града, у наставку је приказан сумарни преглед и опис мера за успостављање окружења које је идеално за инвестиције као основу за одрживи економски раст и развој.

Сет ових мера идентификован је из разлога што без успостављања модела финансијске и институционалне подршке развоју сектора ММСПП и пољопривредних газдинстава, затим унапређења пословне инфраструктуре, повезивања универзитета и привреде и промоције предузетништва путем самозапошљавања нема ни успостављање окружења које је идеално за инвестиције као основу за одрживи економски раст и развој. Детаљнија спецификација активности приказана је у наредној табели, док ће анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, тачна процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити, бити приказана кроз средњорочни План развоја Града.

Акције за повезивање циљева су следеће:

Циљеви		Акције
Правац	Број.	Развојни Правац: Економија
Специфични циљ 1.1	1.1.1	Успостављање фонда за подршку развоју привреде засноване на знању и иновацијама ИКТ/ индустрија 4.0
	1.1.2	Креирање мреже институција за подстицање и развој предузетништва и подршка умрежавању ММСП
	1.1.3	Формирање модела пословне изврсности и успостављање годишње награде за пословну изврсност на територији Града
	1.1.4	Програми за повећање конкурентности ММСП и програми подршке ниско-угљеничном климатски неутралном развоју
	1.1.5	Унапређење односа унутар локалне пословне заједнице и стварање услова за ширење пословних активности
	1.1.6	Програми за унапређење привредно-економске сарадње са дијаспором
	1.1.7	Програми подршке и промоције развоја сточарства, воћарства и виноградарства и производња здраве (органске) хране
Специфични циљ 1.2	1.2.1	Развој слободне зоне
	1.2.2	Инфраструктурно опремање и уређење нових индустријских зона
	1.2.3	Развој логистичког пула
	1.2.4	Изградња сајмишта, велетржнице и нових пијачних простора
	1.2.5	Креирање продуктне берзе
	1.2.6	Унапређење инфраструктуре постојећих индустријских зона и локација ради привлачења brownfield инвестиција
	1.2.7	Подршка програмима за повећање атрактивности Града Ниша за привлачење инвестиција
Специфични Циљ 1.3	1.3.1	Изградња конгресног центра
	1.3.2	Одређивање посебних зона туристичке понуде и успостављање интегралног туристичког производа (улица старих заната, -via militaris, и сл.) у сарадњи са суседним општинама.
	1.3.3	Инфраструктурно опремање туристичких локалитета за заустављање и паркирање туристичких аутобуса
	1.3.4	Дигитализација културно-историјске понуде Града
	1.3.5	Повећање изложбено-просторног капацитета за већи број сталних поставки музеја Града Ниша и галерије савремене ликовне уметности
	1.3.6	Креирање природњачког музеја у Нишу као саставне компоненте стакне туристичке понуде Града
	1.3.7	Ревитализација Тврђаве и осталих непокретних културно историјских добара
	1.3.8	Дигитализација обележја културно-историјских добара
	1.3.9	Подршка развоју туризма екстремних спортова и креирање услова за развој екстремних спортова
	1.3.10	Ревитализација постојећих и изградња нових визиторских центара
	1.3.11	Уређење локалитета ранохришћанских гробница
	1.3.12	Ревитализација излетишта

Циљеви		Акције
Правац	Број.	Развојни Правац: Економија
Специфични циљ 1.4	1.4.1	Развој центара изврности у циљу унапређења сарадње корпоративног сектора и Универзитета
	1.4.2	Програми подршке компанијама од стране универзитетских институција (посебно сектору ММСПП) у дигитализацији пословања
	1.4.3	Интегрални програм универзитета за анимирања младих на опредељење за технолошко предузетништво у циљу повећања броја и квалитета студената на релевантним факултетима
	1.4.4	Институционално повезивање науке, привреде, јавног и цивилног сектора Града Ниша кроз јединствену платформу
	1.4.5	Организовање форума за активни и континуирани дијалог између привредних субјеката и академске заједнице
	1.4.6	Креирање институционалних предуслова за стипендирања студената завршних година факултета од стране привредних субјеката са територије Града Ниша
	1.4.7	Подизање свести о значају развоја привреде базиране на знању и иновацијама (Форум напредних технологија, Наук није баук, Ноћ истраживача, TEDx ...)
Специфични циљ 1.5	1.5.1	Програми за коришћење постојеће образовне инфраструктуре у неразвијеним подручјима Града за самозапошљавање и развој предузетништва
	1.5.2	Формирање мреже коворкинг простора
	1.5.3	Институционално повезивање „фриленсера“ и њихов излазак из „сиве“ зоне
	1.5.4	Програми активне подршке самозапошљавању у индустрији 4.0

17.2.2.Развојни правац: Територијални развој и заштита животне средине

Приоритетни циљ развојног правца – Територијални развој оријентисан ка одрживој животној средини

Инфраструктурни и одрживи развој територије усклађен са капацитетима животне средине: искоришћење геостратешког и саобраћајног положаја Ниша на европском, националном и регионалном нивоу и побољшање приступа урбаним садржајима на читавој територији Града, територијални развој руралних подручја.

Предвиђено време:	до краја 2027. године
Вредност:	10-20% буџета града Ниша
Индикатори:	Реализован развојни циљ

Мере за остварење специфичних циљева су следеће:

За циљ развојних праваца постоје одређени ЦОР циљеви који морају бити део мера и акција које се спроводе кроз План развоја града Ниша. ЦОР циљеви који су у директној вези са заштитом животне средине јесу *одрживи градови и заједнице*, *доступна и обновљива енергија* и *обезбеђење чисте воде*. ЦОР циљ одрживи градови и заједнице директно је повезан са мерама за реализацију приоритетних циљева заштите животне

средине кроз пројекте који имају за циљ урбанизацију и регионални развој, решавања пројеката из области саобраћајне инфраструктуре. ЦОР циљ доступна и обновљива енергија повезан је кроз промоцију и искоришћење могућности обновљиве енергије. Такође ЦОР циљеви, као што су *обезбеђење чисте воде и санитарних услова, акције за климу и родна равноправност* су предвиђени кроз мере приоритетних циљева заштите животне средине.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Упркос томе што ће се део мера разрађивати посебним документима јавне политике Града, у наставку је приказан сумарни преглед и опис мера за територијални развој оријентисан ка одрживој животној средини.

Сет ових мера идентификован је из разлога што, без реализације инфраструктурних пројеката у циљу урбанизације, решавања проблема загађења, решавања краткорочних и дугорочних проблема из области саобраћајна и еколошког и технолошког унапређења постојећих индустријских–пословних зона и центара, нема ни територијалног развоја оријентисаног ка одрживој животној средини.

Детаљнија спецификација активности приказана је у наредној табели, док ће анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, тачна процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити бити приказана кроз средњорочни План развоја Града.

Акције за остварење мера су следеће:

Циљеви		Акције
ПРАВАЦ 1	бр.	Развојни правац – Територијални развој и заштита животне средине
Специфични циљ 2.1.	2.1.1	Имена планских документа уз интегрисање локалних потенцијала и развијање интегралног приступа урбаном развоју (који обухвата просторно-физичку, културну, економску и друштвену димензију)
	2.1.2	Промовисање просторне децентрализације и креирање мулти-поларних центара урбаног развоја
	2.1.3	Подршка обезбеђивању просторних и техничких услова за развој нишког Универзитета
	2.1.4	Израда анализа, студија и стратегија као полазна основа за израду планских докумената
	2.1.5	Израда планских докумената са јасним зонирањем у складу са економским, природним и другим карактеристикама места
	2.1.6	Синхронизација планираних капацитета ималаца јавних овлашћења (капацитети инфраструктуре) са урбаним развојем
	2.1.7	Увођење ефикасних фискалних, правних и других инструмената за имплементацију планских докумената
	2.1.8	Успостављање и развој система праћења капацитета инфраструктуре и урбаног развоја
	2.1.9	Подршка формирању научно-истраживачког центра за потребе мониторинга и евалуације стања у простору
Специфични циљ 2.2	2.2.1	Успостављање и развој система интегралног одрживог управљања отпадом, санација градске депоније
	2.2.2	Санација и реконструкција нишког водоводног система у циљу обезбеђивања потребних количина квалитетне воде за пиће у градском и сеоском подручју
	2.2.3	Успостављање и развој система за каналисање, прикупљање и третман атмосферских и оцедних вода као и пречишћавање отпадних вода
	2.2.4	Развој интегралног и комплементарног система гасификације и топлификације територије града Ниша; изградња гасне енергане-електране
	2.2.5	Конверзија котларница са чврстих и течних фосилних горива на гас или обновљиве изворе енергије
	2.2.6	Унапређење енергетске ефикасности у објектима јавног сектора, индивидуалног и колективног становања и сектора привреде
	2.2.7	Проширење и развој јавних зелених и рекреативних површина, природних и културних вредности у функцији Програма развоја туризма заснованог на природним, културним и смештајним капацитетима града и уређења простора за рекреацију

	2.2.8	Примена мера за постизање ниско-угљеничне климатске неутралности и коришћење обновљивих извора енергије
	2.2.9	Унапређење управљања квалитетом ваздуха и смањење концентрације суспендовних честица
	2.2.10	Подстицање „зелених технологија“ и чистије производње у привреди
	2.2.11	Подстицање енергетске независности применом иновативних модела јавно-приватног партнерства
Специфични циљ 2.3	2.3.1	Унапређење мапирања и идентификације природне и културне баштине на територији града Ниша
	2.3.2	Унапређење начина коришћења и управљања природне и културне баштине на територији града Ниша (јавно-приватна партнерства)
Специфични циљ 2.4	2.4.1	Измештање железничке пруге Ниш-Софија у северни коридор ауто- пута и решење железничког чвора
	2.4.2	Изградња нових саобраћајница којима ће се каналисати саобраћај након увођења наплатних рампи око Града
	2.4.3	Израда пројекта за инфраструктурно решење јавног градског саобраћаја на траси измештене пруге (лака шинска возила, надземни транспорт)
	2.4.4	Унапређење система јавног превоза заснованог на обновљивим изворима енергије, паркирања и гаражирања возила
	2.4.5	Унапређење система мирујућег саобраћаја
Специфични Циљ 2.5	2.5.1	Унапређење еколошког мониторинга индустријских зона и пословних центара
	2.5.2	Гасификација постојећих и нових индустријских зона

17.2.3.Развојни правац Друштвени развој

Приоритетни циљ развојног правца – Уравнотежено и свеобухватно побољшање живота у граду Нишу

Испуњењем мера из овог циља обезбедиће се друштвена средина у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем. Услови за предшколско, средње и високо образовање ће бити обезбеђени. Овим мерама предвиђен је сигурнији живот за угрожене групе.

Предвиђено време:	до краја 2027. године
Вредност:	2-5% буџета града Ниша
Индикатори:	Остварен циљ развојног правца

Мере за остварење специфичних циљева су:

Приоритетни циљеве друштвеног развоја Града Ниша повезани су са ЦОР циљевима. Оно што је предвиђено мерама и акцијама у оквиру приоритетних циљева друштвеног развоја јесте *Добро здравље свих грађана*, а ово је уједно и један од ЦОР циљева. Остварење ЦОР циља добро здравље омогућиће се кроз пројекте који ће имати за циљ унапређење секундарног здравства на територији Града Ниша. Пројектима социјалне заштите обезбеђује се још један од ЦОР циљева, а то је *свет без сиромаштва*. Кроз пројекте о личној афирмацији остварује још један од ЦОР циљева, а то је *достојанствен рад и економски раст* града Ниша. Кроз пројекте за заштиту климе остварује се ЦОР циљ *акција за климу*. Остварење ЦОР циља *родна равноправност* је, такође, предвиђен кроз мере развојног правца.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Упркос томе што ће се део мера разрађивати посебним документима јавне политике Града, у наставку је приказан сумарни преглед и опис мера за уравнотежено и свеобухватно побољшање живота у граду Нишу.

Сет ових мера идентификован је из разлога што, без повећања опште безбедности, побољшања здравствено–социјалне заштите, стварања услова за индивидуални развој и личну афирмацију, стварања услова за богат и садржајан друштвени живот и јачања заједнице кроз укључивање свих грађана, нема ни уравнотеженог и свеобухватног побољшање живота у Граду.

Детаљнија спецификација активности приказана је у наредној табели, док ће анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, тачна процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити бити приказана кроз средњорочни План развоја Града.

Акције за остварење мера су:

Циљеви		Акције
Правац	Број.	Развојни Правац: Друштвени развој
Специфични циљ 3.1	3.1.1	Побољшање сигурности и безбедности деце и омладине у Граду
	3.1.2	Побољшање сигурности и безбедности рањивих група и старих лица у Граду
	3.1.3	Ублажавање последица изложености ризицима по јавну и приватну имовину у Граду
Специфични циљ 3.2	3.2.1	Формирање секундарног нивоа здравствене заштите, изградња Опште болнице у Граду
	3.2.2	Унапређење система примарне здравствене заштите у складу са специфичним територијалним потребама
	3.2.3	Формирање градског центра за праћење имплементација мера примарне здравствене заштите
	3.2.4.	Промоција здравог начина живота; Превентивни систематски прегледи становништва (мамографија, ХП вирус, скрининг маркера)

Циљеви		Акције
Правац	Број.	Развојни Правац: Друштвени развој
Специфични циљ 3.3	3.2.5.	Активна пронаталитетна политика, кроз формирање фонда за подршку вантелесне оплодње
	3.2.6.	Унапређење обима и одрживости мера за подршку деци са сметњама у развоју и инвалидитетом
	3.3.1	Подизање свести становништва о целоживотном образовању
	3.3.2	Обогађивање културне понуде за становништво Града и промоција Ниша као културног центра.
	3.3.3	Подршка стваралаштву појединаца и неформалних уметничких група; промоција и афирмисање старих заната; формирање градских културних центра у селима;
	3.3.4	Унапређење свести становништва у промоцији спорта и физичке културе
	3.3.5	Унапређење спортских објеката за бављење индивидуалним и колективним спортовима
Специфични Циљ 3.4	3.3.6	Уређење простора за рекреацију (бицикличке, трим, ролер, скејт и др. стазе);
	3.4.1	Формирање центара за унапређење квалитета друштвеног живота омладине
	3.4.2	Уређење и опремање места за сусрете и дружење на отвореном (паркови, излетишта, шеталишта, игралишта на отвореном)
	3.4.3	Изградња, уређење и опремање савремених забавних паркова
	3.4.4	Формирање и опремање центара за унапређење друштвеног живота у трећем добу
	3.4.5	Оснивање и опремање мултифункционалног културног центра у Граду
Специфични циљ 3.5	3.4.6.	Формирање и опремање центара за неговање културне баштине Града
	3.5.1	Унапређење правне помоћи појединцима и организацијама које обављају делатности од јавног интереса
	3.5.2	Унапређење подршке социјалном и женском предузетништву
	3.5.3	Умрежавање ОЦД, локалне самоуправе и приватних компанија у циљу задовољавања социјалних потреба из надлежности града
	3.5.4	Креирање програма промоције подстицања и оспособљавања грађана за учешће у одлучивању и решавању локалних проблема и предлагању пројеката од јавног значаја

17.2.4.Развојни правац Управљање

Приоритетни циљ развојног правца управљања – Унапређење процеса управљања и институционалног окружења

Потребно је да јачамо вертикалну односно хоризонталну управу. До сада се показало да не постоји велико учешће грађана у управљању. Стога је потребно обезбедити њихово учешће и учешће стејкхолдера. Систем за планирање у процесу управљања је потребно начинити ефикаснијим са системом за планирање, политике, мониторинг и евалуацију.

Предвиђено време:	до краја 2027. године
Вредност:	0,05-0,1% буџета града Ниша
Индикатори:	Остварен циљ развојног правца

Мере за остварење специфичних циљева су:

Да би се остварило адекватно управљање потребно је да циљеве управљања ускладимо са ЦОР циљевима. Оно што морамо ускладити јесте да, кроз циљеве управљања обезбедимо ЦОР циљеве *одрживи градови и заједнице, достојанствен рад и економски раст, одговорну потрошњу енергената, иновативну индустрију, акције за климу и родну равноправност*. Уколико циљеви буду у складу са овим ЦОР циљевима Град Ниш ће се развијати у исправном правцу.

Све наведене мере представљају скуп кључних и повезаних активности које се предузимају ради постизања наведеног приоритетног циља Плана развоја Града Ниша.

Упркос томе што ће се део мера разрађивати посебним документима јавне политике Града, у наставку је приказан сумарни преглед и опис мера за унапређење процеса управљања и институционалног окружења у Граду.

Сет ових мера идентификован је из разлога што, без трансформације е–управе у паметну управу, трансформације градске управе у Smart city управу и реформе система локалне управе применом принципа пословне изврности у управљању, нема ни унапређења процеса управљања и институционалног окружења у Граду.

Детаљнија спецификација активности приказана је у наредној табели, док ће анализа ефеката мера на правна, физичка лица и Буџет, затим спецификација институција одговорних за координацију спровођења мера, тачна процена финансијских средстава потребних за њихово спровођење и идентификација извора из којих ће се та средства обезбедити бити приказана кроз средњорочни План развоја Града.

Акције за остварење мера су:

Циљеви		Акције
Правац	Број.	Развојни Правац: Управљање
Специфични циљ 4.1	4.1.1	Унапређење инфраструктуре за прикупљање и обраду дигиталних података
	4.1.2	Унапређење повезивања у јединствену информационо-комуникациону мрежу еУправе
	4.1.3	Подизање капацитета за имплементацију вештачке интелигенције у еУправу
	4.1.4	Унапређење градског информационог система
Специфични циљ 4.2	4.2.1	Унапређење ефикасности управљања јавним ресурсима
	4.2.2	Унапређење транспарентности, отворености и партиципације грађана у процесима одлучивања на нивоу Града
	4.2.3	Унапређење положаја осетљивих група становништва уз промоцију начела родне равноправности на територији Града
	4.2.4	Унапређење интерних антикоруптивних механизма
	4.2.5	Перманентно унапређење институционалног оквира за управљање развојем на територији Града
	4.2.6	Перманентно унапређење институционалног оквира за међународну сарадњу коју Град остварује
Специфични Циљ 4.3	4.2.6	Унапређење умрежавања ОЦД и локалне самоуправе у циљу партиципативног доношења одлука
	4.3.1	Дигитализација и умрежавање и централно управљање свим сегментима комуналних услуга (даљинско грејање, водоснабдевање и јавна хигијена)
	4.3.2	Дигитализација и умрежавање и централно управљање свим сегментима саобраћаја и мирујућег саобраћаја
	4.3.3	Дигитализација и умрежавање система јавне расвете
	4.3.4	Дигитализација и умрежавање и централно управљање свим аутономним сензорима за праћење квалитета ваздуха
	4.3.5	Дигитализација и умрежавање и централно управљање свим аутономним сензорима за праћење квалитета речне воде
	4.3.6	Дигитализација и умрежавање и централно управљање свим аутономним сензорима за праћење квалитета отпадних вода
4.3.7	Централно институционално управљање дигиталним сервисима и веб платформама јавних и комуналних предузећа	
Специфични циљ 4.4	4.4.1	Имплементација процесног приступа и система квалитета у управљању активностима градске управе
	4.4.2	Унапређење имплементације јавно-приватног партнерства у развоју Града
	4.4.3	Формирање модела изврсног градске управе
	4.4.4	Унапређење система управљања људских ресурса
	4.4.5	Формирање јединице локалне управе задужене за имплементацију Плана развоја Града Ниша 2021-2027

18. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја

За потребе спровођења Плана развоја, Град Ниш ће успоставити одговарајући институционални оквир, који подразумева и праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака.

Институционални оквир за спровођење и праћење спровођења имаће два нивоа структуре:

- Координационо тело, на челу са координатором и
- Носиоце мера, како је дефинисано Планом развоја.

Координационо тело управља процесом спровођења, прати напредак на основу достављених извештаја, одлучује о предлозима за решавање установљених проблема у спровођењу Плана, по предлогу доноси корективне мере у случају да је остваривање мера или циљева угрожено, или предлаже евентуалне ревизије Плана и установљавање нових циљева и мера.

Састав Координационог тела чиниће доносиоци одлука унутар Града (високи функционери града и градских општина и руководиоци носилаца мера) који ће обезбедити управљачку подршку за спровођење Плана и ефикасно решавати проблеме, а посебно оне које се односе на сарадњу различитих институција/јединица/носилаца мера и активности. У том смислу, улогу Координационог тела имаће Градско веће у проширеном саставу. Појединци у оквиру Координационог тела добиће задужења и одговорности за имплементацију и праћење појединачних праваца развоја и тако давати подршку локалној администрацији која ће конкретно бити одговорна за спровођење на нивоу циљева и мера. Они ће посебно имати важну улогу у подршци појединим носиоцима мера када је у питању процес буџетирања, а поготово аплицирању за екстерне изворе финансирања од чијег прибављања спровођење многих од најважнијих мера зависи.

Градско веће на челу са градоначелником, добиће улогу Координатора. Градско веће, као Координатор, ће бити задужено да одржава константну комуникацију са јединицама/организацијама које су носиоци мера и активности, да од њих прибавља извештаје и информације о спровођењу мера и активности, дискутује о оствареним резултатима и идентификованим проблемима, израђује препоруке за решавање установљених проблема у спровођењу мера, проверава да ли су средњорочни планови институција усаглашени са мерама и циљевима у Плану развоја, извештава Координационо тело о напретку, припрема материјале и обавља административно-техничке послове за Координационо тело.

Носиоце мера и активности чине организациони делови управе и други актери под чију надлежност потпадају активности у вези са мерама дефинисаним у Плану развоја, службе града, установе и/или организације чији је оснивач град. Носиоци мера и активности имају одговорност да у своје планове рада (и финансијске планове) уврсте утврђене мере и активности за чије спровођење су одговорни, да их спроводе, извештавају Координационо тело о резултатима спровођења тих мера и активности, утврде евентуалне проблеме у спровођењу мера и предложи опције за решавање тих проблема.

Спровођење Плана развоја Града Ниша

План развоја реализоваће се кроз процес планирања, израде, доношења и спровођења докумената јавних политика, осталих планских докумената, и то: средњорочних планова и финансијских планова Града Ниша и прописа који се доносе у складу са законом и статутом Града Ниша.

Првенствено, План развоја биће операционализован кроз израду и доношење средњорочног плана Града. Приликом израде средњорочних планова, Град ће се руководити правилима прописаним Законом о планском систему и Уредбом о методологији за израду средњорочних планова и обрасцима садржаним у овој уредби.

Праћење спровођења Плана развоја Града Ниша

Праћењем спровођења Плана развоја биће утврђено:

- Да ли се мере и приоритетни циљеви остварују по плану и ефикасно;
- Који ризици се јављају или очекују у остварењу учинака Плана развоја Града Ниша;
- Које одлуке треба донети у случају одступања од планираног, као и
- Да ли су планирани и остварени учинци и даље релевантни за остваривање визије.

Праћење (мониторинг) реализације мера дефинисаних Планом развоја је систем прикупљања и обраде података у вези са реализацијом мера. Сврха прикупљања и обраде података је упоређивање постигнутих резултата у оквиру сваке од мера, у односу на планиране.

Праћење ће се вршити континуирано, а за то ће се користити дефинисани обрасци и базе података које је потребно ажурирати у складу са доступним подацима званичне статистике (секундарни подаци). Поред секундарних података из званичне статистике, прикупљаће се и примарни подаци, а одговорност за наведену активност имају руководиоци одељења, у складу са надлежностима за конкретне податке.

Посебно ће се водити рачуна о јасном дефинисању улога и одговорности у делу прикупљања података, где ће овај посао бити дефинисан као системска активност, а не као једнократни задатак.

Вредновање постигнутих учинака Плана развоја Града Ниша

Вредновање учинка Плана развоја спроводиће се периодично, на начин да се прикупљени подаци и информације добијени током спровођења плана, анализирају и упоређују.

Вредновање се спроводи ради:

1. Оцене релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости мера садржаних у Плану развоја Града Ниша,
2. Утврђивања степена промене који је настао спровођењем мера из Плана и степена достизања приоритетних циљева, а све у циљу преиспитивања и унапређења Плана развоја Града Ниша, односно утврђивања потребе за његовом ревизијом и бољим планирањем.

Ова врста анализе представља заправо накнадну (ex-post) анализу ефеката Плана развоја Града Ниша.

Податке и информације за потребе вредновања достављаће органи и организације одговорни за спровођење мера из Плана развоја Града Ниша, новоформираној јединици локалне самоуправе задуженој за имплементацију Плана развоја Града Ниша 2020-2021, као Координатору спровођења, праћења и вредновања учинака Плана развоја. Такође, користиће се у анализама и други подаци и информације, прибављени из осталих извора, који могу бити од користи за бољу процену учинака Плана.

Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја Града Ниша

У складу са Законом о планском систему, Град има обавезу израде следећих извештаја у вези са Планом развоја:

- Извештај о спровођењу средњорочног плана који је истовремено и извештај о спровођењу Плана развоја Града Ниша – на годишњем нивоу;

Овај извештај представља реални приказ спровођења Плана развоја у претходној календарској години.

- Извештај о постигнутим учинцима Плана развоја Града Ниша – на трогодишњем нивоу.

Овај извештај представља, са друге стране, реални приказ учинака Плана, који су постигнути током спровођења предвиђених мера у трогодишњем периоду који је протекао.

За прикупљање информација о реализацији Плана на годишњем нивоу и припрему нацрта годишњег извештаја о спровођењу Плана биће задужена новоформирана јединица локалне самоуправе задужене за имплементацију Плана развоја Града Ниша 2020–2021. Нацрт годишњег извештаја о спровођењу упућује се упућује Градском већу на усвајање.

Истеком сваке треће календарске године од доношења, Градско веће биће одговорно да утврди предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја Града Ниша, који

затим подноси на усвајање Скупштини општине, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

Извештаји о спровођењу Плана развоја и извештаји о учинцима Плана биће објављивани на званичном интернет сајту Града, најкасније 15 дана од дана усвајања.

Од момента када, у складу са Законом, буде успостављен Јединствени информациони систем за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање (ЈИС), Град ће бити у обавези да наведене извештаје уноси у овај систем.

Ревизија Плана развоја

Уколико се, након усвајања извештаја о учинцима, утврди потреба за ревизијом Плана, истој ће се приступити у складу са процедурама које прописује Закон о планском систему. Према Закону, Градско веће иницира ревизију постојећег Плана развоја, уз детаљно образложење разлога за ревизију. Одлуку којом се покреће ревизија постојећег Плана, доноси Скупштина Града, а ток поступка за ревизију реализује се по процедури која је прописана и за усвајање Плана развоја Града Ниша.